AZİZ NESİN

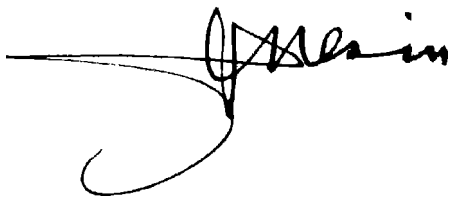
GÖZÜNE GÖZLÜK

ÖYKÜLER

21 BASKI, 92.500 KİTAP

NESİN YAYINEVİ

BU KİTABIN TELİF HAKKI NESİN VAKFI'NINDIR

Aziz Nesin, yapıtlarının telif haklarını tümüyle
NESİN VAKFI'na bağışlamıştır.

NESİN VAKFI'nın amacı, kimsesiz, yoksul ve
eğitime muhtaç çocukları, ilköğretimden başlatarak
bir yüksekokul bitirinceye ya da bir meslek edininceye dek
her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmaktır.

NESİN VAKFI'nın senedi gereğince,
vakfın amacına uygun olması koşuluyla,
her dileyen her türlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

Her türlü bilgi ve broşür istekleri için posta adresi:
NESİN VAKFI, PK 5 Çatalca 34540 İstanbul

Nesin Vakfı Bağış Hesabı (TL)
Ziraat Bankası, Çatalca Şubesi, 130 - 952 22 32 - 5001
IBAN: TR710001000130095222325001

Posta çeki: 164 00 09

Diğer bağış hesapları ve bilgi için Nesin Vakfı'nın internet sitesi:
www.nesinvakfi.org • e-posta: nesinvakfi@nesinvakfi.org

Nesin Yayıncılık A.Ş.
İnönü Mahallesi Çimen Sokak No: 50/A Elmadağ Şişli/İstanbul
Tel: 0212 291 49 89 • Faks: 0212 234 17 77
nesin@nesinyayinevi.com • www.nesinyayinevi.com

Nesin Yayınevi'nde birinci basım Mart 2005 (3000 adet)
Nesin Yayınevi'nde ikinci basım Mart 2009 (1500 adet)
Nesin Yayınevi'nde üçüncü basım Mayıs 2010 (1000 adet)
Nesin Yayınevi'nde dördüncü basım Haziran 2011 (1000 adet)
Nesin Yayınevi'nde beşinci basım Mart 2012 (1000 adet)
Nesin Yayınevi'nde altıncı basım Aralık 2012 (2000 adet)

İlk basım 1960
1960-2003 arasında 15 kez, toplam 83 bin adet basılmıştır.

Kapak resmi
Mustafa Delioğlu

Kapak düzeni
İlhan Bilge

001 01 01 012 - 12

ISBN 978-975-9038-13-7
Sertifika No: 18231

Baskı ve cilt: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic. Ltd. Şti. Çiftehavuzlar Cad. Prestij İş Merkezi
No: 27/806 Zeytinburnu/İstanbul Tel: 0212 565 01 22 Sertifika No: 12028

Aziz Nesin

Gözüne Gözlük

öykü

NESİN YAYINEVİ

İçindekiler

5 Mu Ni?
18 Gözüne Gözlük
24 Casus
32 Genel Müdürü Temsilen
42 Sen Nerden Bileceksin?
49 Yanlış Kapı
56 Herkese Seyir Gerek
64 Ruhun Duymaz
72 Çay Biiir Demli Olsun
83 Bir Akıl Vereyim
91 Böylesini Asacaksın
97 Neden Azgelişmiş?
108 Kapının Danası Öküz Olmaz
119 Bendeniz Mahvoldum
127 Kız Ucuza Gitti

Mu Ni?

Gözünüzün önünde bir adamın çıldırdığını gördünüz mü? Ben gördüm. Hem de sinirleri sapasağlam, bilgili, aydın bir kişiydi. Zavallı gözümüzün önünde çıldırıverdi.

İki yıl oluyor, bizi bir dost evine akşam yemeğine çağırmışlardı. Ev sahiplerini tanıyan bir arkadaşımı kıramadım. Onunla birlikte, bizimle tanışmak isteyenlerin evlerine gittik.

Bu türlü tanışmalar için ilk gittiğim yerde soğuk bir adam olurum. Çevreme de soğuk ışınlar saçarım. Buyüzden bulunduğumuz yer buzdolabına döner. Oysa ev sahipleri çok iyi insanlardı. Bizi ağırlamak için çırpınıyor, dört dönüyorlardı.

Biraz sonra başka konuklar geldiler; iki kadın, bir erkek. Ev sahibi bayan hepimize yemek öncesi içkileri sundu. Yeni gelenler, salonun soğukluğunu dağıtır gibi oldular. Ama az sonra onlar da benim yayımladığım soğukluk dalgalarının etkisinde kalıp sustular. Hepimiz somurtuyoruz. Aradabir ev sahipleri, konuşalım da bu soğukluk çözülsün diye ortaya bir konu atıyorlar. Biriki konuşulup yine susuluyor. Salonda "Şeytan geçti" denilen bir suskunluk oluyor.

Aradabir içerki odadan bir çocuk sesi geliyor. Ev sahibi olan anababa, çocuklarından yakınmaya başladılar. "Sağolasıca" çok yaramazmış. O güne dek dört mürebbiye değiştirmişler. En dayanıklısı altı ay durabilmiş. Şimdi de içerde mürebbiyeyi canından bezdiriyormuş. Ana baba sevgili yavrularının olağanüstü zekâsından yaka silkiyorlardı.

Bu "sevgili yavru" konusu da bitince yine suskunluk içinde somurtmaya başladık.

Ev sahibi bey,

– Fikri Bey gelsin, hepimizi güldürür, kırar geçirir... dedi.

Misafir bayanlardan biri sevinçle,

– Aman, ne diyorsunuz, Fikri Bey de gelecek mi? diye sordu.

– Gelecek ya...

– Oh, ne iyi... Güle güle bir hal oluruz.

Öbür bayan anlattı. Geçenlerde bir gece, biyere gitmişler. Fikri Bey de varmış. Öyle güldürmüş, öyle güldürmüş ki, hep yerlere yatmışlar gülmekten. "Yeter Fikri Bey, şimdi bayılacağım..." diye yalvarıyorlarmış.

Hatta orada bulunan bayanlardan biri –çok affedersiniz– gülmekten kendini tutamayıp altına küçüğünü kaçırmış.

Hep Fikri Beyden konuşuyorlar, şöyle neşeliymiş, böyle neşeliymiş...

– Tanıyor musunuz? diye sordular.

– Hayır... dedim.

– Aaa, çok yazık. Bu gece tanışınca çok seveceksiniz.

Az sonra kadınlı erkekli başka misafirler de geldiler.

Arkadan bir posta misafir daha geldi. Salonda onyedi kişi olduk. Hep Fikri Beyden, onun çevresine saçtığı neşeden konuşuluyor, bir de içerden "sağolasıca yaramaz"ın sesi geliyor.

Kapı açıldı.

– Fikri Bey, Fikri Bey... diye el çırptılar.

Gerçekten sevimli, tombul, tombalak, bıldık bıldık bir adam. İnsanın içinden, gidip tombul yanaklarını sıkası geliyor. Kırk kırkbeş yaşında görünüyor.

Propagandası çok yapılan insanları sevmem ama, ona kanım kaynadı. O içeri girer girmez de, soğuk hava dağıldı, ortaya bir neşe yayıldı. Sanki Fikri Beyin saçlarından ortalığa güldürü akımı yayılıyor. Ne dese insan gülüyor.

İlkin, onun sözlerine, davranışına gülmeyeyim diye biraz direnip kasıldım. Ama başaramadım, yavaş yavaş çözüldüm, gülümsedim, ağzım yayıldı, sonra kahkahalar savurmaya başladım.

Hiç sululuk da yapmıyor, güzel olanı da bu. Ne yapıyor da güldürüyor diye dikkat ettim. Adamın bizi güldürmek için özellikle bişey yaptığı da yok hani... O düpedüz konuşuyor. Ama ne dese insan gülüyor.

Beni bu eve getiren arkadaşıma,

– Allasen, bu Fikri Bey neci, ne iş yapar? diye sordum.

Pedagogmuş. Dört yıl İsviçre'de çocuk eğitimi üzerine çalışmış. Sonra altı yıl Amerikan çocuk eğitim kurumlarında çalışmış, çocuk eğitimi uzmanı. Özellikle küçük çocukların okul öncesi eğitimleriyle ilgileniyormuş.

Radyoda çocuk terbiyesi üzerine konuşurmuş. Bu konuda, Türkçe, Fransızca, İngilizce pekçok eserleri varmış; gazetelere, dergilere de yazılar yazarmış.

Adama ilgim daha çok arttı. Ben böyle şey hiç görmedim. Fikri Bey "masa" diyor, gülüyoruz; "kapı" diyor, gülüyoruz. Salonu kahkaha doldurdu. Artık gülmekten gözlerimden yaş geliyor.

– Ay boğulacağım. Fikri Bey, sus!.. Hah hah hah...

– N'olursun Fikri Bey yeter!.. Kah kah kah...

Kimisi kasıklarını tutuyor, kimisi iki büklüm, kimisi halının üstüne düşmüş... Kih kih kih... Heh heh heh... Hah hah hah... Hoh hoh hoh...

Görülmemiş, duyulmamış bişey. İşin şaşılacak yanı, kendisi hiç gülmüyor.

Birara gülme kasırgası diner gibi olunca Fikri Beyin yanına sokuldum.

– Nasıl bu kadar neşelisiniz. Beyefendi, bunun sırrı nedir, bize de öğretin, dedim.

– Bunun sırrı basit, dedi, hiçbişeye kızmayacaksınız. Ben kırksekiz yaşımdayım. Bugüne kadar hiç kızmadım.

– Allah Allah... Hiç kızmaz mısınız?

– Kızmam...

– Bir hakarete uğrarsanız...

– Kızmam. Okuldayken ben herkesi kızdırırdım, ama kimse beni kızdıramazdı. Affedersiniz, anama sövseler kızmam. Güler geçerim. Onların terbiyesizliğine veririm.

Sonra çocuk eğitimi konusuna geçtik. Her babanın yaptığı gibi kendi çocuklarımdan yakındım.

– Kimbilir, siz çocuklarınızı nasıl yetiştirmişsinizdir... dedim.

– Maalesef... dedi.

– Nasıl... Sizin terbiye metodunuzla?

– Çocuğum yok ki...

– Aaaa!.. Çocuğunuz olmuyor mu?

– Evli değilim.

Ağzım bir karış açık kaldı.

– Hiç mi evlenmediniz?

– Hiç...

Canım sıkıldı.

– Beyefendi, bekâra karı boşaması kolay gelirmiş, dedim, sizinki de öyle; ele talkın verip salkımı yutmak kolay.

Evlenmemiş, baba olmamış bir adam ne anlar çocuktan, çocuk terbiyesinden? Oh ne iyi, ele güne çocuk şöyle terbiye edilir, böyle terbiye edilir diye at tut. İçerledim doğrusu...

Fikri Bey yine konuşmalarıyla herkesi güldürmeye başladı. Ben bozulmuş olduğum için bu kez gülemedim. Ama bu somurtuşum çok sürmedi. Az sonra kahkahaları bastım.

Bu arada durmadan içerden sağolasıca yaramazın gürültüsü geliyordu...

Fikri Bey,

– Ne oluyor içerde? dedi.

Ona da anlattılar. Mürebbiyelerin dayanamadığı "sağolasıca" yaramazlık ediyordu.

Fikri Bey,

– Yooo, böyle olmaz, dedi, çocuk bu saatte uyuyacak. Uyutmuyorsanız, o da büyüklerin yanında oturacak.

Bu konuda uzun bilimsel bir konferans geçti. Sonra,

– Getirin çocuğu buraya! dedi.

Çocuğun annesi,

– Bildiğiniz gibi değil Fikri Bey, sizi canınızdan bezdirir, dedi.

Fikri Bey bu düşüncenin de yanlışlığını bilimsel yöntemle açıkladı:

– Çocuk kendi haline bırakılmaz. Her an meşgul olunacak. Siz getirin yavruyu.

Bu kez de çocuğun babası,

– Bu sizin bildiğiniz çocuklardan değil, bu geceyi hepimize zehir eder... dedi.

– Siz getirin efendim.

Annesi,

– Ben karışmam, dedi.

Çocuğu getirdiler. Dört beş yaşında topaç gibi bir oğlan. Gözleri fıldır fıldır. Çocuk, kalabalığı önce yadırgadı.

Fikri Bey,

– Kendi haline bırakın, uğraşmayın, dedi.

Cıgara paketinden, iki cıgara sırasının arasındaki kâğıdı çıkardı. O kâğıttan kayık yapıp çocuğa verdi. Çocuk ilgilendi. Çocuk söyleyişiyle, "Bu ne?"yi "Mu ni?" diye soruyordu.

– Mu ni? diye sordu.

Fikri Bey,

– Kayık, dedi.

Çocuk bir daha,

– Mu ni? diye sordu.

Fikri Bey yine,

– Kayık, dedi, bak kayık, ne cici kayık...

Çocuğun babası,

– Şimdi hapı yuttun Fikri Bey, dedi, artık sabaha kadar "Mu ni mu ni?" diye sorar, senin de canına tak der.

Ünlü pedagog,

– Çocuklar bu yaşta hep böyledir, dedi, durmadan sorarlar. Bu yaşlar, çocuğun dış dünya ile ilişkilerini kurma çağıdır. Bir çocuk ne kadar çok sorarsa, o kadar zeki demektir, memnun olun. Hiç bıkmadan, usanmadan, onların sorduklarına cevap vereceksiniz. Çocuk yetiştirmek kolay mı? Usanmayacaksınız, çocuğun her sorusunu, tıpkı büyük adama anlatır gibi açıklayacaksınız.

Çocuğun babası,

– Hadi bakalım, görelim, dedi.

Çocuk,

– Mu ni? diye sordu.

Fikri Bey,

– Bu kayık, dedi, denizde gider. İşte böyle fış fış fış...

Benim de dört çocuğum olduğundan, gözümün önünde geçen çocuk eğitimi denemesini dikkatle izliyordum.

Fikri Bey, kâğıtlardan fırıldaklar, bebekler, arabalar yaptı. Çocukla hemen kaynaştılar.

Ben de,

– Bilim başka şey, dedim, bakın, nasıl çocukla hemen arkadaş oldu.

Fikri Bey,

– Siz bizimle ilgilenmeyin, kendi aranızda konuşun, dedi.

Aramızda konuşuyorduk, ama gözümüz, kulağımız onlardaydı.

– Mu ni?

– Fırıldak...

– Mu ni?

– Bu mu, bu saat...

Çocuk, Fikri Beyin kol saatinin kurgu yuvarlağını gösteriyordu:

– Mu ni?

– Saat...

– Yok yok, mu ni?

– O mu? O şey... Saatin kurulan yeri.

Semaveri gösteriyordu:

– Mu ni?

– O semaver...

– Mu ni?

– Onun içinde çay pişer. Semaver...

– Yok yok, mu ni?

– Semaverin musluğu.

– Mu ni?

– O şey... Semaverin şeyi...

Fikri Bey bize döndü:

– İşte böyle, benim yaptığım gibi, çocuğun her sorusuna cevap verilecek.

Çocuk, misafir kadınlardan şişman birinin ileri fırlak göğsünü gösterdi:

– Mu ni?
– O... Şey. Göğüs...
– Yok yok, mu ni?
– O göğüs...
– Yok yok, mu ni?
– Meme.

Çocuk yine semaverin üstündeki bir yuvarlak maden parçasını gösterdi:

– Mu ni?
– Semaver.
– Yok. Mu ni?
– Semaver işte oğlum.
– Yok yok, mu ni?
– Semaver, dedik ya, semaver işte...
– Mu ni?
– Allah Allah, semaverin şeyi...

Fikri Bey bize döndü:

– Hiç kızılmayacak, dedi, çocuk terbiyesinde kızmak diye bişey yok.

– Mu ni?
– O mu, o bacak...

Misafir bayanlardan birinin eteğini açmış, bacağını gösteriyordu.

– Yok yok, mu ni?
– Etek...
– Mu ni?
– Baldır...
– Mu ni?
– Baldır oğlum, baldır. Ona baldır denir...
– Mu ni?

Fikri Beyin yüzüne kan sıçramıştı, suratı kıpkırmızı,

– Baldır, baldır, baldır... diye bağırdı.

Birden kendini toplayıp bize,

– Kızmak yok, dedi, sabır işi. Hiç kızmayacaksınız.
– Mu ni?
– Saat.
– Mu, mu ni?
– Saat be oğlum, saat...
– Mu, mu?
– Saatin kurulan yeri...
– Mu ni?
– Semaverin şeyi...
– Mu ni?
– Haydi bakayım, sen biraz kayığınla oyna.
– Mu ni?
– Baldır.
– Yok yok, mu ni?
– Göğüs...
– Mu ni?
– Meme...

Fikri Bey, çocuğun eline, kâğıtlardan yaptığı oyuncakları verdi, başka bir koltuğa geçip oturdu. Ama çocuk yanına geldi. Misafirlerden, çok iri burunlu birinin burnunu gösteriyordu:

– Mu ni?
– O mu, o burun.
– Mu ni?
– Burun. Bu-run... Bu-run... Anladın mı, o burun...
– Mu ni?
– Burun be oğlum, burun be yavrum, burun işte...
– Yok, yok, mu ni?
– Baldır dedik ya oğlum. Bacağın üstüne baldır denir, baldır... Baldır işte...
– Mu ni?
– O da burun...
– Mu ni?

– Burun...

Çocuk bu kez hep burun üstünde duruyordu.

– Mu ni?

– Burun, burun, burun...

Fikri Bey, bize döndü.

– Hiç yılmayacaksınız, dedi, çocuk öğreninceye kadar tekrarlayacaksınız. On kere, yüz kere, gerekirse bin kere... Ta ki çocuk öğrensin.

Çocuk da bu sözleri anlamış gibi, hep aynı şeyi gösterip soruyordu:

– Mu ni?

– Burun...

– Mu ni?

– Bu-run... Bu-run... Bu-run...

– Mu ni?

– Burun yahu. Burun işte. Basbayağı burun.

– Mu?

– Burun, burun, burun, burun...

Fikri Beyin sinirden çene kasları titremeye başlamıştı.

– Mu ni?

Sinirin son kertesine gelmiş olan Fikri Bey, sesini alçaltıp yumuşatarak, yalvarır gibi çocuğa,

– Burun, burun yavrum, burun çocuğum, burun... dedi.

– Mu ni?

– Burun tosunum. Ona burun, burun derler.

– Mu ni?

– Bu-run... Söyle bakayım. Burun...

– Mu ni?

Fikri Bey kıravatını, sonra gömleğinin yakasını çözdü.

– Burun... Burun oğlum. O gördüğün, bu amcanın yüzündeki şey, burun...

– Mu ni?

Fikri Bey ceketini çıkardı.

– Burun.

– Mu ni?

– Burun dedik ya, burun işte.

– Mu ni?

– Aaaa, yeter artık... Burun be...

– Mu ni?

– Burun ulan!..

Birden yine toparlandı:

– Çocuğa hiçbir zaman sert davranılmayacak! dedi.

– Mu ni?

Yumuşak, tatlı bir sesle,

– Burun... dedi.

– Mu ni?

– Öff...

– Mu ni?

– Burun be!.. Allah Allah, hiç burun görmedin mi sen? Burun işte, bu-run...

– Mu ni?

– İşte o burun...

– Mu ni?

– Öff...

Yine birden toparlandı:

– Çocukla ilgilenmek ister. Kızmak yok. Sabır işi. Her sorusuna cevap verilecek.

– Mu ni?

– O mu, o şey... İskarpin.

– Yok yok, mu ni?

– İskarpin atkısı...

– Mu, mu, mu ni?

– O, iskarpin atkısının düğmesi...

– Mu ni?

– Bacak.

– Mu ni?

– Kalça. Teyzenin kalçası...

Fikri Bey kıpkırmızı olmuştu, burnundan soluyordu. "Off, puff..." demeye başladı. Bir daha yerini değiştirdi. Çocuk yine yanına geldi.

– Mu ni?

– Bacak.

– Yok yok, mu ni?

– Saatin bacağı... Öf be... Teyzenin şeyi işte!

– Mu ni?

– Elinin körü... Burun dedik ya...

Birdenbire o nazik adam fırlayıp kendi saçlarını yolmaya başlamaz mı?

– Mu ni?

Ne olduysa, işte o zaman oldu. Fikri Bey, birden odanın ortasında,

– Mu ni, mu ni, mu ni... diye söylenerek dolaşmaya başladı.

Durmadan çocuk ona "mu ni, mu ni" diyor, o da çocuğa "mu ni, mu ni" diyordu.

Fikri Beyin dolaşarak "mu ni, mu ni" diye sorması, çocuğun bir hoşuna gitsin; çocuk kıkır kıkır gülüyor...

– Mu ni?

Fikri Bey patlar gibi,

– Ananın örekesi! Anladın mı şimdi? diye bağırdı.

Sonra kendisi çocuğa sordu:

– Mu ni?

O zamana kadar "mu ni"den başka bişey söylemeyen çocuk,

– Ananın örekesi... dedi.

Salonda bir soğukluk esti. Çocuğu alıp götürdüler. Fikri Bey "mu ni, mu ni" diye dolaşıp duruyordu. Biz, ev sahiplerine teşekkür edip ayrıldık.

Sonra duyduk ki, Fikri Bey iyice tozutmuş. Bikaç ay "mu ni, mu ni" deyip dolaşmış. Tedavi etmişler, iyi olmuş. Sonra bir Amerikan üniversitesinde pedagoji profesörlüğü alıp Amerika'ya gitmiş.

Gözüne Gözlük

Bir sağlık raporu almam gerekiyordu. Yirmidört yaşımın aklınca, geleceğim bu sağlık raporuna bağlıydı.

Sırayla bütün muayenelerden geçtim, hepsinden sağlam çıktım. Bitek göz muayenesi kaldı. Gözlerime çok güvendiğim için onu sona bırakmıştım.

Göz doktoru muayeneden sonra,

– Raporunuza yazıyorum, dedi, bir diyoptri miyop... Bir de reçete yazıyorum, gözlük takacaksınız.

Dünya karardı sandım. O yaşımın anlayışına göre, gözüm bozuk çıkıp da parlak geleceğim birden sönmeseydi, şimdi bambaşka biri, büyük bir adam olacaktım. Ne gibi? Deyin ki Boğaz vapurlarında kaptan yada bir devlet dairesinde şube müdürü filan...

Eskiden beşyüz adım ötedeki kara ineğin kuyruğuna konmuş atsineğini bile seçerken, muayeneden çıktıktan sonra, burnumun ucuna yaklaştırdığım gazetenin yazılarını okuyamaz oldum. Her sorana,

– Gözlerim miyop... diyordum.

– Miyop olamaz, dediler.

– Neden?

– Miyop uzağı görmez. Sen yakını görmüyorsun.

Miyop gözün uzağı görmediğini okulda öğrenmiştik ama, unutmuştum. Başkalarının uyarmasından sonra yaptığım yanlışlığı anlayarak, gazete, kitap okumaya başladım. Ama üç adım ötedeki duvarı görmüyordum. Gözlük alacaktım, ama reçeteyi yitirmiştim. Başka bir göz doktoruna muayene oldum.

Doktor,

– Gözleriniz sapasağlam, dedi.

– Nasıl olur, daha bir ay önce bir diyoptri miyop vardı.

Doktor kızdı,

– Onu kim söylemişse düpedüz halt etmiş, dedi.

Ben de o kanıda olduğum için gözlerim eskisinden çok daha iyi görmeye başladı. Kırkbeş yaşıma kadar gözlük takmadım.

Bundan yedi sekiz ay kadar önce eve gelen bir arkadaşım,

– Neden gözlük kullanmıyorsun? diye sordu.

– Neden kullanayım?

– İnsan bu yaşa geldi mi gözlüksüz olmaz. Şimdi gözlük kullanmazsan, ilerde büsbütün gözlerin bozulur, hiç görmezsin.

Arkadaş gitti, benim gözlerimde de bir bulanıklık başladı. Ne uzağı, ne yakını görebiliyorum. Ayrıca bir de gizli özentimi söyleyeyim. Hayatta gizli gizli iki şey istemişimdir. Biri, saçlarımın dökülüp alnımın açılmasını, biri de gözlük takmayı. Bu ikisi, insanı aydın kişi gösterir. Kasap çırağını al, saçı dökülüp alnı açılsın, bir de gözlük taksın, üniversiteye doçent yap gitsin.

Bu iki isteğimin biri bile olmadı. Ne istedik de oldu ki, bunlar olsun.

Saç dersen, günden güne sıklaşır. Hiç olmazsa gözlük takayım da, görenler de okuryazar adam desin.

Bir göz uzmanı doktora gittim. Muayene etti,

– Bir yetmişbeş diyoptri miyop, dedi.

Demek yirmi yıl önceki ilk muayene eden doktorun dediği doğruymuş. O zamanki bir diyoptri artmış, bir yetmişbeş olmuş.

Reçeteye göre bir gözlük aldım. Gözlüğü takınca bir baş dönmesi, mide bulanması başladı, –affedersiniz–

durmadan kusuyorum. Vapur tutmuş gibi, içim dışıma çıkacak. Gözlüğü çıkarıyorum, hiçbişey görmüyorum. Takınca hem görmüyorum, hem kusuyorum. Taksam bitürlü, takmasam bitürlü, gözlük değil, bela...

Bir arkadaş halime acıdı,

– Ben sana çok iyi bir göz doktoru salık vereyim, ona git... dedi.

Gittim. Doktor önce beni, sonra gözümdeki gözlüğü muayene ettikten sonra,

– Bu gözlüğün reçetesini hangi sersem verdi? Senin gözlerin miyop değil... dedi.

– Ya ne?

– Hipermetrop, iki diyoptri hipermetrop...

Bir bozukluk olduğunu anlamıştım. Hipermetrop yerine miyop denirse, yanlışlık olmaz mı?

Reçeteye göre bir gözlük yaptırdım. Bu gözlük kusturmuyor, mide bulandırmıyor. Gelgelelim, bu da beni ağlatıyor. Gözlüğü takmakla gözlerimden yaş boşanıyor. Hüngür hüngür ağlıyorum. Ağladıkça da içime bir gariplik çöküyor, büsbütün ağlıyorum. Yalnız cenaze törenlerinde takılacak bir gözlük. Ağlaya ağlaya gözlerim kan çanağına döndü.

Candan bir arkadaş,

– Yahu, kör olacaksın. Bir devlet hastanesine git, dedi. Özel doktor başka, koca devletin hastanesi başka.

Hastanedeki göz doktoru üstelik profesörmüş. Evet, hastane kliniği başka. Hertürlü araç var, pırıl pırıl...

Profesör gözlerimi muayene etti. Ben de başıma gelenleri anlattım:

– Biri miyop dedi, öbürü hipermetrop dedi.

Profesör kızdı,

– Vay şey oğlu şeyleri!.. diye bağırdı. Senin gözünde ne miyopi var, ne hipermetropi... Senin gözlerinde astigmatizm var...

Profesörün reçetesine göre bir gözlük yaptırdım. Bu gözlük çok iyi geldi. Herşeyi çok iyi görüyorum. Yalnız hiçbişeyi yerli yerinde göremiyorum. Dünya benden uzaklaştı. On yıldır içinde oturduğum odanın karşı duvarı, otuz metre uzağa gitti. Bir arkadaşımın elini sıkacağım, ne mümkün... Yazı yazacağım, elimin altındaki kâğıt iki metre ilerde görünüyor. Dürbünün tersinden bakar gibi bişey. Herşey uzaklaştı ve küçüldü, insanlar mercimek kadar... Aman bu benim hoşuma gitsin de bana bir büyüklük gelsin! Herşey benden küçük ve uzakta, aman ne güzel!.. Hepsi iyi de, yemek yiyemiyorum. Masaya oturuyorum, önümdeki yemek tabağı yirmi metre ötede görünüyor. Burnum sıcak çorbanın içine giriyor da ben kaşığı iki metre uzakta görünen kâseye uzatıyorum. Yiyemez, içemez, yürüyemez oldum.

Kolumdan tutup bir başka göz doktoruna götürdüler. Öğrenimini Amerika'da yapmış bir doktor... Dediklerine göre, köstebeğe kurt gözü takarmış. Uzun uzun muayene ettikten sonra,

– Bu gözlüğü hangi (.....) verdi, dedi. Vay sersem herif vay... Bunlar da doktoruz diye geçiniyor, öyle mi? Savcılığa şikâyet etseniz, diplomasını elinden alırlar.

– Benden bulmasın, Allahından bulsun... dedim.

– Sizin sağ gözünüz birbuçuk, sol gözünüzse iki diyoptri miyop.

Yeni bir gözlük aldım. Bu kez de herşeyi çatal çatal görüyorum. Bizim evdeki yedi nüfus, olmuş ondört kişi... Önceleri, "İnsan insana benzer, bu insanlar çift

yaratılmışlardır," diye aldırmadım. İnsan insana benzerse bu kadar da mı benzer... Haydi başka insan öyle, ya kendim. Ayaklarıma bakıyorum, dört. Bir elimde on parmak. Çıldıracağım.

Başka bir göz doktoruna gittim. Bu da Almanya'da okumuş.

– Size bu gözlüğü hangi (.....) verdi? dedi.

– Ne var?

– Ne olacak, yanlış.

Benim sol gözüm üç diyoptri miyop astigmat, sağ gözüm ikibuçuk diyoptri hipermetropmuş.

Onun verdiği gözlükten sonra ne gece, ne gündüz, hiçbişey göremez oldum. Heryer zifiri karanlık. Başka bir doktora götürdüler. Adam güldü:

– Hangi (.....) verdi bu reçeteyi?.. Sizin gözlerinizde hiçbişey yok, sapasağlam.

– Göremiyorum. Heryer karanlık.

– Gözlerinizde tavuk karası var da ondan...

Haplar, iğneler, vitaminler, bir de yeni gözlük... Bu gözlüğü takınca uzakta olanı burnumun dibinde görüyorum. İskeleden vapura binmek için ayağımı attım, azkalsın denize gidiyordum. Vapur daha iskeleye yanaşmamış, ben vapura biniyorum.

Dolaşmadık, gitmedik göz doktoru kalmadı. Biri sağ gözüm miyop, sol gözüm hipermetrop dediyse, öbürü tersini söyledi. Biri astigmat dedi, öbürü perde inmiş dedi. Bu perde inmiş diyenin verdiği gözlükle herşeyi yeşil görmeye başladım. Bu kez de doktor, "Daltonizm var!" dedi.

Yani, aldığım gözlükler sayesinde eşyanın, önden, yandan, uzaktan, yakından, kaç türlü, kaç renk görülebilirse hertürlüsünü, her rengini gördüm. Son taktığım gözlük

de, herşeyi bana yukardan gösteriyordu. Dünya ayağımın altından 40-50 santim aşağı inmişti. Düz yolda yürürken, kendimi merdivenden iniyorum sandım. Deve gibi lap lap adım atmaya başladım. Buyüzden köprü merdiveninden inerken, ayağımın altındaki basamak bana bir metre daha aşağıda göründüğü için, adımımı atayım derken düşüp ta aşağıya kadar yuvarlandım.

Gözlüğüm düşmüştü. Gözlüksüz hiçbişeyi göremiyordum. Yörem buğu içindeydi. Beni yerden kaldırdılar.

– Aman gözlüğüm nerede? dedim.

Gözlüğümü bulup verdiler, taktım. Allah Allah... Hayatımda hiç bu kadar iyi gördüğümü hatırlamıyorum. Herşey yerli yerinde, net, güzel. Yanlışlıkla başkasının gözlüğünü mü taktım diye baktım. Hayır, benim kalın siyah çerçeveli gözlüğüm. Ne kadar sevindiğimi anlatamam. Artık göz doktorlarından kurtulmuştum. Gazetenin en küçük harflerini gördüğüm gibi, uzaktaki vapurların burnundaki yazıları da okuyorum.

O sevinçle eve girdim.

Karım,

– Gözlüğün camına ne oldu? dedi.

– Ne olmuş?

Gözlüğü çıkardım. Parmağım çerçevenin halkasından öbür yana geçti. Gözlüğün camları yoktu. Merdivenden düşünce kırılmış.

O gündenberi gözlüksüz çok iyi görmekteyim.

– Tirene bindik. Bizden önce iki tiren dolusu adam gitmiş. Bir de geldik ki, kardeşim, bütün şehir tıkış tıkış insan dolu. Yürüyecek, dönecek yer kalmamış.

– Niye sizi şehre gönderiyorlar?

– Allah Allah... Haşmetmeap geliyor ya...

– Haa öyle ya... Haşmetmeap demiştin. Doğru. Kim bu Haşmetmeap?..

– Bize Haşmetmeap dediler, o kadar. Bir bilen yok ki soralım. Kime sorduksa, "Ulan, Haşmetmeap bilinmez mi?" diyor. Demek herkes biliyor, bilmek zorunda. Bir biz bilmiyoruz. Babam, nalbant Cemal'e sordu. Cemal Usta, "Nasıl bizim Yavuz zırhlımız varsa," dedi, "nasıl bizim Yavuz'u dünya âlem bilirse," dedi, "her ecnebiye milletinin de bir Yavuz zırhlısı vardır," dedi, "ve bu ecnebiye milletinin Yavuz'unun adı, her millette başka başka olur," dedi. "Bu Haşmetmeap da ecnebiye milletlerinden birinin Yavuz'unun adıdır," dedi.

Babam da, "Ben, ecnebiye zırhlısı görmek için varıp oralara gidemem," dedi.

Bunun üzerine Yusuf Çavuş, "Gitmek farz," dedi, "Çünkü bu Haşmetmeap, bir Müslüman ecnebiye milletinin Yavuz'udur," dedi.

Nalbant Cemal, "Doğru," dedi. "Bu Haşmetmeap Hicaz Sultanının Yavuz'udur. Her Müslümana gidip görmek farz, Haşmetmeap'ı görmek yarı hac sayılır," dedi.

O zaman babam, "Öyleyse gitmek gerek," dedi. Ondan sonra Yavuz mu daha dehşet, Haşmetmeap mı diye konuşuldu. Herkes Yavuz'un daha yaman olduğunda birlik.

Duvarcı Numan Usta, Yavuz'u görmüş. Seferberlikte iki kura asker vapurla biyere gidiyorlarmış. Birden denizde bir fırtına kopmuş ki, bindikleri vapur minare boyu yükselir, kuyu gibi dibe inermiş. Denizin dört biyanını kara duman kaplamış. Vapurun kaptanı, "Eyvah, hepiniz kelime-i şahadet getirin. Yavuz geliyor," demiş. Yavuz'un çarkları işlemeye başladı mı deniz derya coşar, dalgasından üç günlük yoldaki gemiler batarmış. Hem de muharebe olmadığından, Yavuz'un çarkı yavaştan işlermiş. İki çarkı birden işlerse, deniz kıyısında ne kadar memleket varsa suya gark olurmuş. Bacasından bir duman saldı mı, bütün deryada karanlıktan bir hafta zifir gece olurmuş. Düdüğünün ipini kaptan yavaşça çekermiş. Bir hızlı çekseymiş, sesinden gökteki kuşlar denize düşermiş. Karşısına olur olmaz gemi çıkarsa, mermisini atıp ziyan etmezmiş. Çünkü mermisi, bizim paramızla üç bin milyon lira filanmış. Bir düdük öttürdü mü, olur olmaz gemiyi batırırmış.

Babam, Numan Ustaya, "Siz o fırtınadan kurtuldunuz mu?" diye sordu.

Numan Usta öyle coşmuş ki, önce şaşırdı; "Ne mümkün birader," dedi. "Hiçbirimiz kurtulamadık." Sonra birden çok attığını anlayınca toparlanıp, "Yani," dedi, "kurtulduk sayılmayız. Kaptanla çarkçıbaşı kafa kafaya verip, 'Yavuz, üç günlük yolda, bu dalgalar onu gösteriyor. Sıkı kaçarsak kurtuluruz,' dediler. Bizim vapur başladı kaçmaya. Hep birden ocağa kömür atmaya başladık. Bizim vapurun kıçı denizden kalktı. Sanki uçarak gidiyoruz. Kaptan, 'kısmetimiz varsa kurtuluruz,'" dedi.

Babam bir daha, "Ulan Numan Usta, kurtuldunuz mu, onu söyle, meraktan çatlatacaksın," dedi.

Numan Usta coşmuş, "Yavuz'dan kim kurtulmuş, biz kurtulalım?" dedi. Durdu, "Pek kurtulduk sayılmayız,"

dedi. "Sonra, birden gece bastırdı. Yahu saat gündüzün onikisi. Bu ne gecesi? Birader, bizim vapur Yavuz'un dumanının içine düşmemiş mi! Bizim vapur gece mece demeden ha babam, de babam kaçıyor. Duman karanlığından, deniz, gök bellisiz. Kaptan, 'Aman önüm ardım görünmüyor. Sakın Çini Maçine düşmeyelim,' dedi. Çini Maçine düşsek iyi, Yavuz'un dalgası ya bizi düşman içine atarsa... Amanın, beribenzer dalga değil kardeşim. Bir hopladık mı bulutlardayız, bir battık mı yedi kat denizin dibindeyiz. Biz o dalgalar içinde üç gün, üç gece boğuştuk. Gün dersem, dumandan gün ışığı yok. Saat, takvim hesabı üç gün... Üçüncü günün sabahı deniz duruldu. Ortalık gene zifir karanlık. Karşıdan bir memleket göründü birader. Ne memleket... O gecenin içinde ışıl ışıl elektrikleri yanıyor. Bizim vapur o memleketin iskelesine yanaştı. Böyle bir memleket hiç görmemişsinizdir. Vapurdan çıktık. 'Burası hangi memleket? Bu memleketin padişahı kim?' diye sorduk. 'Yavuz zırhlısı,' demezler mi? Bre ağalar, bizim karşıdan ışıklarını görüp bir başka memleket sandığımız Yavuz değil miymiş! Biz Yavuz'dan kaçıp kurtulalım derken, Yavuz'un dumanından yolumuzu şaşırıp üstüne bindirmemiş miyiz! Yavuz çarkını durdurmuş. O yüzden dalga, fırtına kesilmiş... Gece ışıklarını da yaktığından koskoca bir memleket gibi görünüyor."

Cemal Çavuş, "Allahtan olsa da, Hicaz Sultanının Haşmetmeap'ı gelirken bizim Yavuz'un çarkı işlemese..." dedi.

Numan Usta, "İşlemez," dedi, "Herbir daim işlese memleketi batırır. Yavuz ne demek... Bir işlese, bir saatte bütçedeki parayı götürür, kömür yetmez."

Nalbant Cemal Çavuş, "Bu Yavuz esas Amerikanlarınmış," dedi. "Amerikalılar masarifine dayanamamışlar, 'Alın şunu, bizden size bir yardım olsun,' diye bize vermişler.

Yavuz onlarda bir ay daha dursaymış, koca Amerika'yı fülus-ı ahmere muhtaç edecekmiş."

Numan Usta, "Dediğin doğru, velakin, Amerikalıların değil, Almanların..." dedi.

Nalbant Cemal, Almanlar, "Tek Yavuz'un planını bize geri verin, biz de size Almanya'nın yarısını verelim," derlermiş, dedi.

Babam, "Yahu, bunu Almanlar yapmamış mı? Ne diye planını bizden istesinler," diye sordu.

Numan Usta, "Almanlar yapmaya Almanlar yapmış ama," dedi, "bizimkiler bir akıllılık edip 'planını da vermezseniz Yavuz'u almayız,' demişler. Onlar da planını da, Yavuz'u da vermişler. Şimdi onlarda planı yokmuş," dedi.

Haşmetmeap'ı görmek için tirene bindik. Tirende konuşuyoruz: "Yavuz, Haşmetmeap'ı batırabilir mi?"

Numan Usta, "Hem de bir düdükte batırır," dedi; "ama batırmaz. Neden dersen o da Müslüman gemisi..."

Ordan birisi bizi dinlermiş,

– Çıldırdınız mı, kim Müslüman gemisi? dedi.

Babam,

– Haşmetmeap... dedi.

Adam güldü. Babam bir daha,

– Hicaz Sultanının Yavuz'u... dedi.

Bunun üzerine adam,

– Yok yahu, dedi, Haşmetmeap, bir Müslüman memleketin padişahı...

Nalbant Cemal'le Numan Usta bozuldular.

Babam,

– İyi ki geldik, dedi, Müslüman padişahını görmek sevaptır.

Tirenden indik, heryer dolu. Çok beklemedik. Bir de baktık, davullar vurmaya, zurnalar çalmaya, ziller

çarpmaya, kösler dövülmeye, okul çocukları, "Yaşaaa..." diye bağırmaya başladılar. Heryer donanmış. Bayraklar asılmış. Yol üstüne, kemer biçimi tahtaları çakıp üstüne yeşil otları koymuşlar, renkli kâğıtlarla süslemişler.

Bir de baktık Haşmetmeap otomobilden çıktı. Çıkmasıyla ahali üstüne hücum etti.

Nalbant Cemal,

– Aman biz de varalım, bir daha Haşmetmeap'ı nereden göreceğiz... Varıp elini öpelim, dedi.

Yanına varabilsen, elini değil, ayağını öp... Herkes de bizim gibi, Müslüman padişahının elini öpmek için saldırdı.

– Ulan, ne yapıyorsunuz, sayın Haşmetmeap'ı boğacaksınız. Herifin parçası kalmayacak... diye copları çekip üstümüze yürüdüler.

Copu kim dinler. Tank olsa hiç... Millet copu yedikçe büsbütün aşka gelip, "Allah, Allah!" diye bağırarak Haşmetmeap'a doğru yürüdü. Bunun üzerine, polis ve candarma kuvveti, ihtiyattan takviye alıp hücuma geçti. Haşmetmeap'la bizim aramıza girdi. Yüz cop kalkıyor, yüz cop iniyor.

Oradan biri,

– Copları hesaplı vurun, Haşmetmeap'ın adamlarına geliyor... dedi.

Kalabalıktan bir adam, ha babam çırpınıp Haşmetmeap'a doğru saldırıyor. Ellerini, kollarını açıp bişeyler bağırıyor ama dili bir yabancı, ne dediği anlaşılmıyor. Polisler bunu yakalayıp bastılar copu, bastılar copu... Adam hâlâ çırpınıp Haşmetmeap'a saldırıyor.

Numan Usta gün görmüş adam,

– Arkadaşlar, bu herif casus... dedi.

Babam,

– Yahu, casusun burada ne işi var? diye sordu.

Numan Usta,

– Baksana, dedi, herif dil bilmiyor, ecnebiye milletinden. Suikast yapıp Haşmetmeap'ı öldürecek. O kadar copu yiyor da ha babam Haşmetmeap'a saldırıyor. Müslüman olsa, elini öpecek diyelim. Ecnebiye milletinden bir adam...

Nalbant Cemal,

– Hakikat, bu casus, dedi. Baksana herifin suratına meymenet olmadıktan başka, elinde fotograf makinesi, boynunda da dürbün var...

Babam,

– İyi bildiniz, dedi, bir adamda dürbünle fotograf oldu mu, o casustur. Arasalar, bu herifin cebinden memleketimizin planları da çıkar. Askerlikte bize böyle belletmişlerdi. Biz bikez böyle bir casus yakalamıştık. Herif, balık ağlarının resmini almıyor mu? Ulan, bizim kıyıdaki balık ağlarımızın resmi alınır mı! Bir de dürbünü gözüne koyup dağlara bakınca, biz bunu ensesinden kaptık, candarmaya verdik.

Cemal Çavuş,

– Bu herif casus, hem de yanılıp polis bir bıraksa, Haşmetmeap'ı öldürecek... dedi.

– Daha ne duruyoruz? Her bir delil tamam. Dürbün, fotograf ortada... Casus diye haber verip yakalatalım.

Numan Usta,

– Aman, bu kalabalıkta haber vermeyelim, hakkımızı yerler... dedi. Casusu elimizden alır, biz yakaladık derler. Casus yakalamanın büyük mükâfatı vardır.

Nalbant Cemal,

– İyi söyledin, dedi, büyük mükâfatı vardır. Parayı hükümetten alır, bölüşürüz.

Casus herif çırpınarak daha hâlâ "fan fin fon" ederek Haşmetmeap takımının arkalarından koşuyor.

Numan Usta,

– Davranın arkadaşlar, dedi, herifi tutup tirene atalım. Bizim oraya götürüp, "Casus tuttuk, mükâfatımızı verin!" diyelim.

Arkasından seğirttik. Herifi tuttuk. En gençleri ben olduğumdan, herifi kazkanadıyla yere yıktım. Kıskıvrak tutup tirene getirdik.

Numan Usta,

– Bunun casus olduğunu anlarlarsa elimizden kaparlar. Kompartımana dolup kapıyı kapayalım. Casusu kimseye göstermeyelim, dedi.

Herifi içeri tıktık. Coplardan kaşı gözü patlamış. Bişeyler söylüyor ama, herif bizim dili bilmiyor.

Numan Usta, elimizden kaçmasın diye herifin yanağını okşadı. Sanki, "Sen hiç, merak etme, biz seni kurtarırız," dermiş gibi gülerek,

– Dur hele sen, senin ananı ağlatırlar... dedi.

Herifi bizim oraya getirdik. Götürüp candarmaya teslim ettik. Candarma bir sevindi...

Kumandan bize,

– Aferin... dedi.

Casusu posta edip vilayete yolladılar. Biz mükâfatımızı beklerken bir de öğrendik ki, bu herif, Haşmetmeap'ın adamı değil miymiş... Polis, Haşmetmeap'ı korumak için araya girince, bu herif beri yanda kalmış. Ondan çırpınıp dururmuş.

Babam,

– Yahu bu Haşmetmeap Müslüman padişahı değil miydi? diye sordu.

Nalbant Cemal,

– Demek bu da Frenk Haşmetmeap'ı, dedi.

Çünkü biz herifi önceden muayene ettik, herif sünnetli değildi. Demek Frenk Haşmetmeap'ının adamıymış.

Babam,

– Tuuu... Bir de herifin tiren biletini aldık yahu... dedi.

Nalbant Cemal,

– Hiç sorma, azkalsın, Frenk Haşmetmeap'ının elini öpecektik... dedi.

Numan Usta, adamın casus olmadığına bitürlü inanmıyor, şöyle diyordu:

– Hem sünnetsiz, hem de omzunda fotograf makinesiyle dürbün makinesi var. Casus olduğu işte besbelli. Mükâfatı kendileri almak için casusu elimizden kaptılar. Bir de bizi atlatmak için bu yalanı uydurup bizim mükâfatın üstüne oturdular.

Genel Müdürü Temsilen

Evden çok sinirli çıkmıştı. Hangi sabah sinirli çıkmaz ki... Yetişmiyor işte, bu para yetişmiyor. Kızgınlık, sabahleyin uyanır uyanmaz, önce helada başlıyor. Helanın üstü akar. O yana çekildi, bu yana çekildi, olmadı. Öne gitse olmuyor, geriye gidilmez. Burada bile rahat yok. Hela musluğunun döndürgecini iple bağlamışlar. Döndürgeci çevirince, fışşşş diye sular sıçradı. Musluk bitürlü kapanmaz.

– Bu ne kepazelik!

Bağırarak, sırılsıklam heladan çıktı.

Ondan sonra evden kaçıncaya kadar hep kavga, gürültü. Karısı bitürlü, çocuklar başka bitürlü...

– Sabun nerede?

Yüzünü yıkayacak, sabun yok... Mutfaktaki karısı bulaşık tasından çıkardığı sabunu, önüne atar gibi sabunluğa koydu.

Sofrada bir bacağı kırık iskemle ona düşmüştü. Herzaman böyle yaparlar. Terbiye diye bişey kalmamış bu zamanın çocuklarında. Büsbütün sinirlerini bozmamak için sesini çıkarmadı. Ağırlığını biyana vererek tek ayağı kırık iskemlede dengesini buldu. Kapıdan çıkarken karısı para istedi. Para, para, para...

– Para mı kesiyoruz yani?..

Daireye geldi. Yirmiüç yıllık memur. İkiyüzyirmiüç yıllık olsa ne çıkar?

Herzaman olduğu gibi, onlardan uzak kalınca, karısına, çocuklarına hak verdi. Hele karısı... Şu kadın bigün bile gün görmemişti be... Ev, ev mi? Yatak, yatak mı? Soba,

soba mı? Hele o soba... Ters bir rüzgâr esti mi, sobanın ağzından puf diye dumanlar odaya dolar. Soba borularının deliklerini, külle tuzu bulamaç yapıp tıkamıştı.

Yaşamak değil bu... Döşemeler gıcırdar, merdiven basamakları ayağının altında yaylanır. Kira evi... Hepsi neyse, şu çatlak tabaklar olmasa. Pırıl pırıl, çiçekli porselen tabaklarda bigün yemek yiyemeyecek mi?

– Genel Müdür Bey sizi çağırıyor.

– Beni mi?

– Evet.

– Allah Allah... Beni?

– Evet, evet... Sizi...

Siyah kolluklarını çıkardı. İki eli birden gözlüğüne gitti. Gözlüğü burnunun üstünde düzgün duruyordu ama, o bir daha bozup düzeltti.

Bişey mi oldu, birisi bişey mi söyledi aleyhinde? Bak sen, şimdi durup dururken... Sağ eliyle saçlarını düzeltti. Saç yok ya düzeltecek... Saç diye hepsi üç beş tel... Hay Allah Genel Müdür, Genel Müdür Bey, Genel Müdür Beyefendi niye çağırır? Ne oldu ki... Ceketinin ilikli düğmelerini çözdü, bir daha düğmeledi. Şu kıravatın düğümü de, Allah kahretsin, hep aşağı kayar. "Dursana şurada ulan..." Kıravatın düğümünü gırtlağının üstüne oturttu, sıktı.

Tık tık tık... Öyle hafif vurmuştu ki, parmağının kapıda çıkardığı sesi kendisi bile duymamıştı. Bir daha tık tık tık... Kulağını kapıya yaklaştırdı. Ses yok.

Odacı,

– Girin, girin! dedi.

Odacının sözüyle olur mu? Arkasına dönüp gözlük camlarının üstünden odacıya dik dik baktı; "Sana mı sorduk? Biz bilmez miyiz ne yapacağımızı... Haddini bilmez!" gibilerden...

Tık tık tık... Tokmağı yavaşça çevirdi. Şöyle bir... Başını uzattı. Adımını attı. Artık geri dönülemez, olan olmuştu.

– Beyefendimiz, bendenizi emir buyurmuşsunuz.

– Haaa... Evet.

Genel Müdür'ün sesi bile, genel müdür, genel müdür çıkıyor.

– Yarın bir cenaze töreni var.

"Ne var, ne var?" Yanlış mı anlıyor sözleri?

– Siz gideceksiniz.

"Kim? Ne diyor bu Genel Müdür Beyefendi?"

– Anladınız mı?

– Anladım beyefendimiz.

– Cenaze töreninde beni temsil edeceksiniz. Yani benim namıma...

"Hay Allah..."

– Başüstüne.

Ellerini iki yanına sarkıttı, olmadı. Göbeğinin üstünde bağladı, olmadı. Elleri, elleri çok geliyordu.

– Nerede efendim?

– Ne nerede?

Ne desin? "Genel Müdür'le konuşmak da ne zor, of..."

– Cenaze efendim.

– Yarın sabah daireye gelmezsiniz. Evinize bir otomobil gelip sizi alacak. Götürür sizi...

– Başüstüne beyefendimiz...

Kıçın kıçın kapıya gitti. Girmek bir bela, çıkmak bir bela... Bikez yine böyle onu eski Genel Müdür bir iş için çağırmıştı da kapının nerede olduğunu iyi hesaplayamamış, dışarı çıkıyorum sanarak, kıçın kıçın giderken kapısı açık dosya dolabının içine girmişti. O zaman Genel Müdür gülmekten yere yuvarlanmıştı.

Hem geri geri gidiyor, hem de yan yan kapıya bakıyordu. Kendini dışarı attı. Ooh...

Boyu mu uzamış ne? Kilo mu almış ne? Biraz genel müdürleşerek kendi çalıştığı odaya girdi. Arkadaşları merakla sordular:

– Neymiş?

– Niye çağırmış?

– Ne varmış?..

– Bişey mi oldu?

Yüzlerine bile bakmadı.

– Hiç... Genel Müdür'ü temsil edeceğim de...

Öbürlerinde ses çıkmayınca teker teker yüzlerine baktı.

– Yani, Genel Müdür'ün mümessili olarak...

Yine kimse bişey sormadı.

– Tören var da, törende... Yalnız Genel Müdür'ü değil tabii, bütün daireyi temsilen...

Akşam herzamanki isteksizliğiyle evine gitti. Bu hayat layık mı ona? "Ben ki... Genel Müdür'ü temsilen bir koca resmî devlet dairesini, yani..."

Soba tüter. Şu pencerenin camına bak. Camın kırığına yapıştırılmış kâğıt yağmurdan ıslanmış. Soğuk girmesin diye karısı, pencere çerçevelerinin duvara gelen yerlerine paçavralar tıkıştırmış.

Karısına,

– Yarın, dedi, Genel Müdür'ün mümessili olarak gidiyorum...

Konuşurken gözleri, karşıda, duvarla tavanın birleştiği çizgideydi.

Karısı,

– Nereye efendi? diye sordu.

– Cenaze töreni var da...

Kız güldü:

– Ben de inceleme gezisi için Avrupa'ya gidiyorsun sanmıştım baba...

"Elinin körü. Ulan koskoca bir resmî devlet dairesinin Genel Müdür'ünü temsil be... Şu cam da rüzgârdan boyuna zıngırdıyor." Oğlu yavaş yürüse olmaz mı? Döşemeye bastıkça oturduğu koltuk sallanıyor. Sallandığı bişey değil, yayı patlamış, altına batıyor.

Gece yatarken karısına,

– Yeni elbiselerimi çıkar, dedi.

– Sabahleyin çıkarırım.

– Akşamdan çıkar. Sabah erkenden otomobil gelecek.

– Otomobil mi?

– Temsilen diyoruz ya sana. Anlamazsınız ki...

Erkenden kalktı. Yine o tavanından su damlayan hela... Ne yana çekilse su damlıyor üstüne. Musluk sızar, elini dokunsan fışlar.

Tıraş oldu. Giyindi. Hiç de iştahı yok.

İkidebir pencereden bakıyor. Gelse şu araba... Ceket kolunun düğmelerinden biri sarkıyor. Bakmazlar ki... Karısı düğmeyi pekiştirirken kapı çalındı. Hah...

– Araba hazır efendim.

Yakası kapalı, lacivert elbiseli bir şoför. Eli şapkasında asker gibi selam veriyor.

– Geliyorum.

Şoför çekildi. Hemen şoförle o da çıkabilirdi, ama çıkmadı, evde biraz daha oyalandı. Özellikle öyle yaptı. Şoför biraz beklemeli.

Kızı, oğlu, karısı pencereden bakıyorlar. Dışarı çıktı. Şoför önce bir selama durdu. Sonra arabanın kapısını açtı.

Taksi gelecek sanmıştı. Simsiyah, pırıl pırıl bir resmî arabaydı.

Yolda trafik memurları selam duruyor. Kime? Bir değil, iki değil... Siviller de selam veriyor. Şoförün tanıdığı mı bunlar?

– Kime bu?

Şoför,

– Ne efendim? dedi.

– Kime selam veriyorlar?

– Resmî araba da...

Haa... Resmî araba. Tanıyorlar resmî arabayı. Resmî arabaya selam duruyorlar. İçindeki ya aşçıysa, bahçıvansa... Onlar binemezler ki... Araba resmî.

O da kendisine selam verenlere önce başını eğmeye, sonra gülümsemeye, sonra eliyle selam vermeye başladı. Bu da yetmedi,

– Merhaba, merhaba!.. dedi.

Daha sonra,

– Merhabalar... demeye başladı.

Araba Tophane rıhtımında durdu. Şoför, rap kapıyı açtı. Bir eli kapıda, bir eli şapkasında... Rıhtımda bir deniz motoru. İki adam selam duruyor. Onlara,

– Merhaba! dedi.

Motora binerken, kolundan tutup yardım ettiler. Motorun kaptanı da selam verdi. Vay anasını, bu nasıl motor be... Boğaz'da gidiyorlar. Sular fışş diye ikiye ayrılıyor. Uçuyorlar. Boğaz vapurlarını ekip ekip geçiyorlar.

Bunlar nasıl koltuk canım... Yumuşacık. Oooh, iliği, kemiği dinlendi. Bu ne? Radyo. Bu ne? Pikap... Bir masa var, aman yarabbii... Heryan gıcır gıcır, pırıl pırıl... Tavanlar yaldızlı, süslü. Bunlar nasıl perde böyle? Yerlerde yumuşacık halılar. Bastıkça ayakları gömülüyor.

Parmaklarını örtülere, perdelere dokunduruyor. Ellerini parlak madenlere sürüyor. Saray gibi, bir küçücük saray gibi. Yaşamak böyle olur. Demek yaşıyorlar.

Güvertede hasır koltuklar var. Salon sıcacık, kaloriferli. Ayaklarını, yumuşacık halıların tüyleri üstünde sürtüyor. Oturuyor, kalkıyor, oturuyor.

Camlar, öyle temiz, sanki hiç cam yokmuş gibi... Karşı kıyıda yalılar, yalılar, ağaçlar... Bir bakasıya hepsi geçip geçip gidiyor. Uçuyorlar. Bir çelenk var. Mezara konacak belli. Çelengin üstündeki kurdeleye yaldızlı (..... Genel Müdürlüğü) diye yazmışlar. Düğmeler var, zil düğmesi olacak. Bastı birine. Bir adam geldi:

– Şey... Hela var mı burada, hela?..

– Var beyefendi...

Helaya gidesi yoktu. Ama gidince de çıkası gelmedi. Demek bunlar burada şey yapıyorlar ha... Ne rahat, ne güzel. Bu nasıl bir motormuş. Heladan çıkmak gelmiyordu içinden. Musluğu açtı kapadı. Bembeyaz; olur beyazlık değil. Aynaya baktı...

Motor bir iskeleye yanaştı. Motordakilerden iki görevli çelengi çıkardılar. Cenaze, iskele camisinde olacak. Orası kalabalık. Evet öyle. Bir yığın çelenk var.

Genel Müdür'ü temsilde hiçbir kusur etmeden sonuna kadar cenaze töreninde bulundu. Çelengi, yeni kapanan mezar tümseğine koydu. Bu sırada aklı hep motordaydı.

Oh, cenaze töreni de bitti. İskeleye döndü. Motora bindi. Motor açıldı.

Motor, vapurları geçerken, kendi marifetiymiş gibi keyifleniyordu. Vapurun güvertesinden yolcular onun bindiği motora bakıyorlar. Kimbilir, şimdi bu motorda olmak için nasıl içleri gidiyordur.

Yalılardan mendil sallıyorlar. Şimdi istese... Bunlar ne koltuk be... Kalkıp kalkıp oturdu, zıpladı.

Kaptanın yanına gitti:

– Güzel motor...

Kaptan saygılı duruyordu.

– Güzeldir beyefendi.

Kaptan, kimbilir kim sanıyor kendisini. Bilse ki, bir küçük memur. Kaptanın aylığı ondan çoktur. Ama ne bilsin...

– İçer misin?

Kaptan,

– Eh... dedi, arasıra.

– Bir iskeleye yanaşırız, değil mi?

– Yanaşırız beyefendi...

Motor en yakın iskeleye yanaştı. Bir büyük şişe rakı, beyazpeynir, francala, sardalya, turşu, elma... yüklenip motora geldi.

– Buyur kaptan...

Kadehler bile kristal. Ya tabaklar?.. Peçetesi bile var, kolalı...

– Şerefe!.. Haydi kaptan...

Bu motor, beş dakikada Tophane'ye gider.

– Kaptan!

– Buyur beyefendi...

– Beyefendiyi bırak canım. Şöyle bir yukarı doğru gidelim mi? Karadeniz'e doğru... Ha, ne dersin?

– Emredersiniz.

Motorun burnu ters döndü.

İçinden, "Bu motor beni baştan çıkardı," dedi. Denizi yarıp geçiyorlar. Dalgalarından kayıklar devrilecek. Şile önlerine geldiler. Oradan ver elini Kilyos... Boğaz'ı bikaç kez diklemesine gidip geldiler. Hava kararmıştı.

– Aç şu radyoyu be kaptan...

Koltuk yüzlerini, masa örtüsünü, perdeleri okşuyordu. Motor iskeleye yanaşırken,

– Ben bir helaya gideyim, dedi.

Burasını son bir daha görmek istemişti de ondan... Sallana sallana o güzel heladan çıktı. Sarhoştu.

Motor iskeleye yanaştı. Kollarından iki kişi tutup çıkardı. Dönüp motora baktı. Birisi yanına sokuldu,

– Genel Müdür Bey sizi bekliyor! dedi.

"Ne? Bu saate kadar daireden gitmemiş mi? Eyvah yandık... Şimdi yandık işte... Kovar vallahi... Ne söyleyeceğim?"

Dik yürümeye çalıştıkça sallanıyordu. Ceketinin düğmelerini ilikledi. Korkudan büsbütün sarhoşladı.

Tık, tık, tık...

– Geeel!..

"Ne ses be... Adamın Genel Müdür olduğu sesinden belli." Girdi. Dik duramıyordu. Duvara tutundu, yoksa sendeleyecekti.

Genel Müdür,

– Neredesin? diye bağırdı.

Ne desin? Ses yok.

– Bu saate kadar kalınır mı?

Başı önde. Koca adam ağladı, ağlayacak... Ne söyleyeyim, ne uydurayım diye düşünüyordu.

Genel Müdür gürledi:

– Bu ne hal?

Boğazında düğümlenen hıçkırık çözüldü. Çocuksu, titrek bir sesle,

– Bu kadar memurunuz var, dedi, benden başkasını bulamadınız mı yani cenazeye gönderecek? Alınacak intikamınız mı vardı benden? Mahvoldum işte...

Gözlüğünü kaldırıp yumruğuyla gözlerini sildi.

Genel Müdür ona arkasını çevirdi, yüzü pencereye dönük, tatlı bir sesle,

– Peki, peki... dedi. Canım ben sana bişey söylemedim ki... Yani bişey, hiçbişey sormayalım mı biz? Haydi gidin!

Genel Müdür gülüyordu kendi kendine.

Sen Nerden Bileceksin?

Eşeklerden biri, ufalanmış kireçli toprakta yuvarlandıkça yerden bir toz bulutu kalkıyor. Bir kıpı esinti yok. Yükselen toz bulutu havada asılı duruyor.

Koyunlar, gözün görebildiğine boz düzlükteki tek ağaç meşenin gölgesini bölüşmek için birbirlerine sokulmuşlar, sıkışık yatıyorlar.

Üç köpek var. Köpekler, köpek olduklarını bilirmiş gibi, sürüden beş on adım öteye uzanmışlar. Gözüne konan sinekler uykusunu bozdukça, iri köpek aradabir başını dikip koyunlara bakıyor.

Çoban, yaşlı meşenin kütüğüne sırtını dayamış uzun oturuyor. Ankara'dan yeni gelen arkadaşı Mustafa, yapraklardan serinlik almak için kart meşenin çatal dalı arasına ata biner gibi oturmuş.

– Ulan Mustafa çok sıcak be... Mustafa sıcaktan gevşemiş, dalmış gitmiş... Biraz sonra, ben istesem... bildin mi? diyor.

Çoban başını kaldırıp ağaçtaki arkadaşına,

– Sen mi, diyor, sen kaz güdemezsin be, iki gün Beyefendi'nin yanında durdun diye...

– İki gün değil, bir hafta...

– Bir ay olsa, n'olacak? Sen bu işi yemenici Emin Ağaya çırak olmak mı sandın?.. Emin Ağanın yanında ne kadar çalıştın?

– İki yıl...

– İki yılda bir çift yemeni çıkardın mı?

– O iş başka, yemeni işi başka...

– Başka da bu iş ne? Bir beyfendi yanında hizmet etmekle hey oğul, usta mı olunur?

– Olurum. Ama olmam başka... Sen beni çırak mı bildin? Beyfendi'nin herbir gittiği yere çantasını ardından ben taşırım. O ne konuşsa ben yanındaydım. "Getir Mustafa çantayı," der, "Buyur," der, koştururum. Çantada beş dosya var. Sen hiç dosya gördün mü?

– I-ıh...

– Görmedin. Nereden göreceksin? Sen mebus gördün mü?

– I-ıh...

– Görmedin. Nereden göreceksin? Benim işim çantayı taşımak. Çantanın içinde beş dosya var. Bildin mi, dosya... Bilmezsin, nerden bileceksin! Dosyanın herbiri, ayrı bir renk. Kolay bulunsun diye renklerini ayırmış. Biri kırmızıysa, biri sarı, biri de mavi, biri gri, biri bej... Sen bej ne, gri ne, gördün mü?

– I-ıh...

– Görmedin, nerden göreceksin!.. Benim görevim ne? Beyfendi'nin gittiği herbir yere çantayı taşımak. Biyol, "Çantayı ver!" dedi mi, ateş olup çantayı koşturacaksın. "Mavi dosyayı ver!" dedi mi, çantadan dediği dosyayı bulup, "Buyur," diye hemen uzatacaksın. Beşi de ayrı renkte. Onca rengin içinden gri dosya hangisidir, bilip çıkaracaksın. Kolay mı?

– Kolay ya...

– Ya griyi bilmezsen?.. Bir gri olsa bulursun. Beş renk diyorum sana.

– O zaman zor.

– Zor ya... Yanına girdiğimin ertesi günü çıktık yola. Ben şüferin yanındayım, çanta da kucağımda. İki elimle de sapını sıkıca tutmuşum. Beyfendi de arkada.

– Nereye gidiyorsunuz?

– Törene. Sen töreni gördün mü hiç?

– I-ıh...

– Görmedin, nerden göreceksin!.. O günü üç törene gittik. Ondan ona, ondan ona... Beyfendi'nin eli çabuk maşallah... Eline makası aldı mı, kurdeleyi şıp şıp kesip o yana atıyor.

– İyiymiş Beyfendi.

– Anlar anlamaz konuşma. Sen onun iyiliğini, kötülüğünü nereden bilirsin? Sen kurdele gördün mü?

– I-ıh...

– Görmemişsindir. Nerden göreceksin!.. Olur olmaz lafa karışma!..

– Yok hani, eli çabuk dedin de, ben de bir laf olsun diye...

– Çabukluğuna çabuk. Ertesi günü beş tören birden... Daha ertesi günü altı...

– İyiymiş.

– Makası aldı mı eline, şıp kesiyor. "Mustafa çanta!" dedi mi, "Buyur beyim!" deyip koşuyorum. "Kırmızı dosyayı ver!" Hop, seğirtiyorum. "Buyur!" "Bej dosyayı ver!" "Buyur!"

– Sen nerden biliyorsun hangisinin hangisi olduğunu?

– Önceden talim ettik ya... Sabahtan öğleye dek talim ettik; bejini, grisini hep öğrendim.

– Niyet çeker gibi niye hep renk renk yapmış?

– Herbir dosyanın, gidilen yerine göre, yapılan işine göre, oranın adamına göre, ayrı bir rengi var. Beyfendi hepsinin rengini biliyor. "Sarı dosyayı getir," dedi de eline tutuşturdum mu, anla ki oranın işi sarı dosyanın içinde. Açıp dosyayı, okuyor.

– Ne okuyor?

– Nutuk. Sen hiç nutuk gördün mü?

– I-ıh...

– Görmemişsindir, nerden göreceksin!..

– Dosyada nutuk mu var?

– Dosyada nutuk ne gezer... Nutuk Beyfendi'nin kendisinde. Dosyada, bin, onbin, yüzbin, kırkmilyon, yüzmilyon dolu... Dosyada yüzde yedi, yüzde dokuz diye yazıyor. O yerin, o işin dosyası hangisiyse ona bakıp kaç bin, kaç milyonsa okuyor. Sen hiç milyon gördün mü?

– I-ıh...

– Görmemişsindir. Nerden göreceksin!.. Beyfendi oranın rengine göre açıyor dosyayı, "Muhterem vatandaşlar!" diye bir başladı mı... Ulan, dur, sen "muhterem vatandaşı" gördün mü?

– I-ıh...

– Görmemişsindir. Nereden göreceksin!.. "Muhterem vatandaşlar," diye bir başlıyor. Dosyadan bakıp sayıyor: Onbin şu kadar ton, yüz bilmem ne kadar ton, şu kadar milyon metre... Sayıyor. O başladı mı saymaya, bütün millet ağlıyor.

– Sen?

– Ben de...

– Sen neye ağlıyorsun?

– Herkes neye ağlıyorsa ben de ondan ağlıyorum. Herkes ağlarken, ben ağlamamışım olur mu, ağlıyorum. Ağlamamak elinde mi? Ağlayacaksın... Dosyaya bakıp sayıyor, saydıkça ağlıyorsun... Adamın sesi acıklı. Anla, anlama, ağlıyorsun. Hoca, cuma namazından sonra va'zederken, anlıyorsun da mı ağlıyorsun? İşte bu da onun gibi... İlkin kendimi tutayım dedim. Ne mümkün... "Muhterem vatandaşlar, eskiden ondu, bizim zamanımızda onbin..." demiyor mu, herkes birbirine bakıp ağlıyor. Onca kişi

ağlarken sen ağlamasan ayıp... Bir akşam otele geldik. Dur ulan, sen oteli biliyor musun?

– I-ıh...

– Bilmezsin. Nerden bileceksin!.. Otele geldik. "Mustafa!" diye beni çığırdı. Ben ağlamaya başlamıştım. "Ulan, neye ağlıyorsun?" dedi. "Hiç," dedim. Onun sesini duyunca ağlamaya alışmışım. Bigün biyere geldik. Beyfendi orada temel atıyor. Ama nutuk çekmekten iyice yorulmuş. Malayla harcı eline aldı. Durdu. Dört biyanına baktı, durdu. Malayla harcı boşaltıp nutka başlayacak. Öyle bir şaşkın durdu. Ben çukurun dibindeyim, yanındakine yavaşça, "Yahu, bu neyin temeliydi?" dedi. Yanındaki de yabancıymış, oraya misafir gelmiş. O da yanındakine sordu. O da ona, bişey fabrikası, dedi. Beyfendi bana, "Kırmızı dosya!" dedi. Verdim. Açtı, okudu.

– Demek sen bu işi iyice belledin?

– Eh, belledik sayılır.

– Usta çıktın da ondan mı ayrıldın?

– Yok be... Beyfendi kovdu. Altıncı günü biyere gittik. Millet dolu. Mandaları, öküzleri, develeri yatırmışlar, ayaklarını bağlamışlar, kesecekler. Şurda beş tane kurbanlık deve, şurda on tane koç... Bir cümbüş ki hiç sorma. Davullar, zurnalar takım takım bir coşkun hava vuruyorlar... Çalgı takımı dersen gümbürdetiyor. Orda halay çekiyorlar, burda horon tepiyorlar. Biz arabadan indik, bir alkış koptu, kıyamet... Yola halı, keçe döşemişler. Bizim Beyfendi'nin arkadaşları hep orada... Makası eline tutuşturdular. Şıp kurdeleyi kesti. "Bej dosyayı ver!" dedi. Çantayı açmamla bej dosyayı çıkarıp koşmam bir oldu. "Buyur!"

Bizim Beyfendi gözlüğünü taktı, bej dosyayı açtı. Bikez, "Muhterem vatandaşlar!" diye söze başladı. Dosyaya

bakıp söylüyor: Onken onbin oldu, yüzden yüzbin oldu... Yahu, millet bir gülmeye başlamaz mı! Güle güle yerlere yuvarlanıyorlar. Davulcusu, zurnacısı gülüyor. Elinde bıçak, herif gülmekten koçu kesemiyor.

– Sen?

– Ben de...

– Tuu, rezil... Hem ekmeğini yiyip hem adama gülmek olur mu?

– Yahu ben, orda gülünecek belledim. Herkes gülerken ağlamak olur mu? Ama bir bozukluk olduğunu Beyfendi'nin suratından anladım. Suratı, harman yeri gibi bir karıştı. O gülenlere şöyle bir baktı. Anladım, bir bozukluk var. Bizim Beyfendi, daha yüksekten bağırmaya başladı. Yazık, yorulmuş da... Törenden törene altı gün koşmak kolay mı? Ötmeye yeni başlamış horoz gibi sesi çatallı çıkıyor. Bağırıyor. Baktı ki, bağırmakla milleti ağlatamayacak, başladı kendi ağlamaya... Gözlerinden yaş boşanıyor. Dosyadan okuyup ağlıyor. Yazık... Ben de başladım ağlamaya... Yahu kardeşim, bu bizim millette hiç merhamet yok. Koca bir Beyfendi ağlıyor da, o ağladıkça herkes gülmüyor mu!.. Bizim Beyfendi'ye başka bir beyfendi sokuldu, kulağına bişeyler fısıldadı. Yahu her ne dediyse, bizim Beyfendi'nin suratı birden allak bullak, karmakarışık oldu. Hemen dosyanın rengine baktı. Az daha temel atma çukuruna düşüyordu. Koluna girdiler.

– Ne olmuş ki?..

– Ne olacak kardeşim, yanlış dosyadan okurmuş. Gri dosyayı isteyecekken dosyanın bejini istemiş. O bej dosya, başka yerde okunacak dosya. Bizim Beyfendi burda temeli atılan okulu çimento fabrikası sanmış. Dosyada öyle yazıyor. "Biz buradan her yıl, ellibin ton çimento çıkaracağız!" dedikçe, millet gülüyormuş.

Yazık, yorgunluktan... Otele varınca, demez mi ki, "Ben gri dosyayı istedim de neden beji verdin?" diye. "Aman beyim..." dedikse de para etmedi.

– Sen şimdi usta mı çıktın?

– Daha askerliğim var. Bir de okumasını, yazmasını öğrensem... Bütün marifet, dosyaların rengini karıştırmayacaksın. Sen beji bilir misin?

– I-ıh...

– Bilmezsin. Nerden bileceksin!..

Yaprak oynamıyordu. Bir kıpı esinti yok. Eşeklerden biri, ufalanmış kireçli toprakta yuvarlanıyor. Toz bulutu havada asılı duruyor.

Yanlış Kapı

Üçüncü mevki tiren koridorunda insanlar, heybeler, bavullar kilit kenet olmuş. Heladan çıkan adam, düğümlenmiş kalabalığı söküp yaramayınca, hela kapısının dibine çöktü. Önünde bir kıl çuval, çuvalın üstünde, başlığından alnına gümüş paralar sarkmış çocuklu bir kadın vardı. Solundaki küçük sandığın üstüne topuğu aşınmış yün çoraplı bir ayak uzanmıştı. Sağ yanındakinin yüzü sarılı olduğundan yaşı belli olmuyordu. Yalnız burnuyla ağzı, sargıların dışında kalmıştı. Tiren sarsıldıkça inliyordu.

Yanındaki,

– Neyin var hemşerim? dedi.

Sargılar içindeki,

– Heç sorma, dedi, yağnış kapı çaldık ağam... Herif bizi bi güzel dövdü.

– Geçmiş olsun, nasıl oldu bu iş?

– Hesapça bu yıl askere gidecektim. Askerliğim geri kalınca, Istanbul'a varıp biraz harçlık yapalım dedik hani... Bizim köyün delikanlısı, yaşı onbeş, onaltıyı buldu mu, Istanbul'a gider, çalışır, yaz deyince köye döner. Anamın benden gayrı kimi kimsesi olmadığından bırakıp Istanbul'a gidemedim.

Istanbul'dan dönen, kahvede her gece, her gece Istanbul'u anlatır, Istanbul'un nesini anlatacak, davarı yok, sığırı yok, otu yok, otlağı yok. Istanbul'un karısını, kızını anlatır. Köyün delikanlıları toplanır dinler.

Çolak Hüseyin'in Rıza Istanbul'dan gelmiş. Ben o zaman onbirimde var yokum. Biz akranlar hep Rıza'nın ardında dolanıyoruz, akşam olsun da Rıza, Istanbul'un

karısını, kızını anlatsın diye... Delikanlılar caminin avlusuna toplandılar. Çayıra oturuldu. Bizi küçük diye dinletmezler, şamarı çalar kovarlar. Biz de onların arkasına gizlice sindik. Çolak Hüseyin'in Rıza anlatmaya başladı. Istanbul'da bir sütçünün yanında işçi durmuş. Sütçü bunu bikaç gün yanında gezdirip işi belletmiş. Rıza bir sabah güğümleri alıp çıkmış. Daha sokağa sapar sapmaz, pencereden bir avrat, saçı başı uryan, yarı beline kadar pencereden sarkmış, "Sütçü, sütçü!.." diye buna seslenmiş. Rıza'dır seğirtmiş, açık kapıdan dalmış. Rıza, "Ben karıyı öylecene görünce," diyor, "benim bacağımın bağları çözüldü kardeş... Güğümler elimden düşeyazdı." Karının bütün namahremliği ortadaymış.

Rıza anlatırken, bizim köyün delikanlısı çayırın üstüne yüzükoyun uzandı. "Eee Rıza... Anlat kardeş!.." Rıza, "Ne kadar süt verelim hanım?" diye sorunca hanım bana, "Hey avanak, bana süt mü lazım... Bizim muradımız sensin!" deyip sarılmış. Karı alaturkanın ustası olduğundan, bir tırpan atıp Rıza'yı minderlerin üstüne devirmiş. Rıza biyana, güğümler biyana...

Sarı Bahri, "Ulan, kocası yok mu?" diye sordu. Rıza, "Istanbul kocası medeni koca," dedi, "Görmezden gelir. Görse de ses etmez. Ses etse de, borcumuz nedir aslanım, diye sorar..."

Rıza ordan çıkmış. Yandaki evin camını bir el tık tık tıklatmış, inceden, iç bayıltıcı bir kadın sesi, "Huuu, sütçü, sütçü..."

Kapıyı bir herif açmış. Gayrı, karının kocası mı nesidir, Rıza anlamamış. Adam kapıyı açınca, "Hoşgeldin aslanım, buyur..." deyip kendisi dışarı çıkmış. Daha kibarları olursa, evden çıkmaz, öte yanda fosur fosur cıgara içer, gazetesini okurmuş.

Oradan biri Rıza'ya, "Oğlum, sen kötü mahalleye düşmüşsün," dedi. Rıza, "Hey oğlum, Istanbul'a gittin mi de konuşursun?" dedi, "Bu iş Istanbul'un bir âdeti..."

Deli Yusuf, "Ben demedim mi ulan size," dedi, "Biz bu Istanbul'da üç ay durduk. Hep biliriz. Ben size dönüşün anlatmadım mı? Hangi ev olursa, çal kapıyı, dal içeri... Ekmek peynir gibi. Hiç boş dönmek yok. Üç ayda dermanım eksildiğinden döndüm. Az daha kalsam ince hastalık olacaktım. Hele bu yaz köyde kendimizi besiye çekelim, Istanbul'da fakir fukarayı sevindirmek boynumuzun borcu..."

Deli Yusuf da, Istanbul'un bir hanında kahveci çırağı durmuş. "Yolda, kırda, bayırda, nerde olursa," diyor, "çal kapıyı gir kardeşim. Hiç boşu yok... Garip gönlü etmek sevap."

Bir vakit anlattılar. Biz de dinledik. Aman bu Istanbul'a varmalı. Gelgelelim, anamı köyde yalnız bırakamıyorum. Ertesi yıl, muhtarın oğlu Durmuş Istanbul'a gitti. Durmuş'un dediğine inanırım. Bikez muhtarın oğlu olduktan başka, mektepli. Durmuş köye döndü. Bir öğleüstü köyün delikanlıları, mezarlık önünde Durmuş'u ortaya alıp, "Anlat arkadaş..." dediler. Biz de artık serpilip delikanlı sırasına katıldığımızdan, bizi şamarlayıp kovan yok gayrı.

Durmuş, Istanbul'da bir evin bir odasını kiralamış. Oğlan, "Yüzümü yıkamaya vakit bulamadım arkadaş," diyor, "Evin hanımı bir, kızı iki, ya komşu karıları..." Evin erkeği de boyuna, "Kendine iyi bak tosunum, bunun burası Istanbul," dermiş. Yüzüne kapanan hiçbir kapı yokmuş.

Ertesi yaz, Çakır Rüstem'le Kel Nuri Istanbul'dan döndüler. Bütün bir yaz anlattılar. "Efendi, öldük," diyorlar, "Bu Istanbul'un kadınına değme yiğit güç yetiremez."

Kel Nuri, fırında hamurkâr durmuş. Bir anlatıyor, bir anlatıyor...

"Ulan esash mı Kel?"

"Şart olsun bilader, git Istanbul'a boyunun ölçüsünü al..." diyor.

"Gayrı gönlün hangisini çekerse. Boş yok, hep dolu."

Çakır Rüstem, kahveci çırağı durmuş.

– Dinine imanına Rüstem.

– Vallaha kardeş...

– Ulan her ev mi?

– Her ev.

– Hepsi mi?

– Hepsi tövbe...

Anlayacağın, biz bunları dinleye dinleye kulağımız iyicene doldu, Istanbul'a işe gidip dönen, Istanbul'un karısını anlatıyor. Kendimizi bildik bileli, hep bunu dinleriz. Bizim de işimiz bu. Istanbul'a gitmemiş olmayacak. Anam, ayağımın bağı. Ben gidersem tarlaya, toprağa, davara, sığıra kim bakacak...

Bıldır bizim askerlik geri kalınca, "Ana ben daha duramam, Istanbul göründü bize, gidip çalışsam da cep harçlığı yapsam," dedim. Anam, "Aman oğlum, sen zayıfsın, dayanamazsın. Bu Istanbul karıları, seni eritir yavrum," dedi.

Erisek gerek. Burda dinleye dinleye erimekten iyidir.

Biz Istanbul'a çıktık. Vallah dedikleri doğru. Karıların kaşı oynar, gözü oynar. Belli bişey, bunlar yiğidi eli boş çevirmez. Arkadaşların dedikleri hep doğru. Baldır bacak hep meydanda, niye? Yanak, dudak allıklı, düzgünlü, niye? Besbelli... Her iş ortada. Koluna giren götürüyor. Kadını erkeği kol kola. Biri oraya dalıyor, biri buraya... İyi yerine geldik. Allah bilir ya, anlattıklarına pek de

inanmıyordum. Ama gözümle görmüştüm. Bunlar niye güler, niye süzüm süzüm süzülür, keklik gibi seker. Çağırıyorlar belli bişey...

İlkin bir iş bulalım da dedik hani, ondan sonrası kolay, hacetimizi görürüz. Kasımpaşa'da hemşerilerin kahvesine gittik. Beni bir aşçının yanına yamak verdiler. Velakin, bulaşık yıkamaktan, soğan soymaktan soluk alamıyorum ki, karıların bir hatırını hoş etsek... Sabahın karanlığında tıkılıyoruz içeri, gecenin bir vaktine kadar.

Ulan bu ne iş, hafta oldu, ay oldu, devrisi ay... Ben yerimde duramam. Haranın besili boğasına dönmüşüm ki, Istanbul'un evleri bana yetmeyecek. Gözümü uyku tutmaz. Beşbin sağ okka yük yüklenmiş kağnıya koşsan, Gevginbeli'ni bir solukta öte aşacağım.

Sonunda bizim ustaya, "Aman usta bana bigün izin, hacetimizi görüverip gelelim," dedim. Allah razı olsun, "Ulan domuz, senin ensenin tüyü kabardı. Daha sen zapt olmazsın. Git bigün izin yap," dedi. Sabah, ben dükkândan fırladım. O yana dolanırım, bu yana seğirtirim... Evet, karı çok ve de cümlesi güleç yüzlü ve de oynak... Lakin nasıl etsek? Meramımızı nasıl desek? Sonra avrat bize, "He," dese n'olacak? Bir ev, biyer ister... Döndüm, dolaştım, fırladım. Bunun iyisi, evin birine girmek. Hemşerilerin yaptığı gibi, kapıyı çalıp içeri dalacaksın. Evlere bakıp duruyorum. Vakit de geçiyor. Boşuna sürtüp akşamı etmek var. Bir apartmanı gözüme kestirdim, yallah edip içeri girdim. Zile bastım. Kapıyı bir küçük kız açtı. Dengimiz değil. "Ne istiyorsunuz?" dedi. "Anan nerde?" dedim. Kız içeriye, "Babaaa, biri geldi..." diye seslendi. Adam da içerden, "Al içeri kızım," dedi. Aferin... Bak gördün mü işi... Kız, "Buyrun!" diye beni bir odaya aldı. Aman, pek beğendim, tam yeri... Ben bir koltuğa çöktüm.

Bir herif geldi, "Kimi istediniz?" diye sordu.

Bak şu dümbüğe, bilmezmiş gibi, ağzımızı arıyor. Şöyle bir güldüm ki, anlasın.

Herif bir daha, "Kimi istiyorsunuz?" demez mi? Gene güldüm, "İlle beni söyleteceğn," dedim. "Bu evin sahibi kimse gelsin... Biz hazırız, buyursun."

Herif, "Evin sahibi benim," dedi.

"Biliyorum," dedim. "Sen işimize yaramazsın. Karın nerde, hele gönder..."

"Ne yapacaksın?" dedi.

Allah Allah, ne yapılır canım... Bilmezden geliyor, benimle dalga geçecek. Bir daha güldüm.

"Sen gönder hele... O bilir," dedim.

Herif dikildi ve terslendi, "Ne yapacaksın?"

"Heeç," dedim, "Istanbul'a geldik de hani, şöyle bişey idek dedim..."

Dememle, herif sandalyeyi kapıp kafam budur diye yukardan aşağı geçirmez mi? Bu ne iş! Zamansız mı geldik, nedir... Sandalye, yukardan aşağı omuzlarıma geçti, başım sandalyenin kırılan tahtasından çıktı.

"Efendi, çok teessüf ederim, bu yaptığınız heç yakışık almaz..." dedim.

Herif vurur da vurur... Vurur da vurur. Yahu, yoksa biz dolaşa dolaşa Istanbul sınırından dışarı mı çıktık? Herif beni yıktı yere, hümüğüme çöktü, boğacak...

"Ulan burası Istanbul değil mi namert?.." diye bağırıyorum.

Bir kan boşanmış benden. Silme kana belenmişim.

"Yahu, ne dedik de kızdın bre efendi?"

Herif beni dertop edip merdivenden aşağı savurup kapıdan dehledi. Bende derman kalmamış.

"Ulan bunun burası Istanbul!" deyip feryat ediyorum.

Gözümü açtım ki hastanedeyim. Kırılmadık bir kemiğim kalmamış. Daha bize buralarda durmak gerekmez. İşte böyle sarılıp sarmalandık. Şimdi Allahın izniyle köye dönüyoruz. Kundak çocuğuna benzedik.

Delikanlının başından geçenleri dinleyen,

– Pekiy, neymiş, dedi, adam niye kızmış?

Delikanlı,

– Anladık sonra, dedi, herif Istanbullu değilmiş kardeş... O da bizim gibi dışarılıklı. Biz yanlış kapı çalmışız. Yoğsam bize iyi iş vardı... Yada bizden önce Istanbul'a gelen hemşerilerimizin yalanına kanmışız. Demek heç biri Istanbul karılarının yanına bile sokulamamış, sokulan olduysa da bizim gibi dayağı yemiş... Şincik köye varınca arkadaşlara ne diyeceğiz? Yanlış kapı çaldık desen aptallığımıza verecekler, Istanbul'a varıp eli boş dönmek olur mu? Helbet köye gidesiye biz de onlar gibi bir yalan uydururuz ağa... Kısmet.

Herkese Seyir Gerek

Karnımda bir sancı, bir sızı... Midem kopuyor. Kimisi, köyün sularından dedi. Bizim köyün suları su değil ya, ne yapacaksın, baba yurdu... Kimisi de, taşçılıktan, dedi. Mide ağrısı, taşçılıktan olsa gerek... Köyde herkesin midesi ağrır. Bizim köyden taşçı ustası çıkar. Ötey yıl Zihni Emicemin ardına takıldım, ben de onunla Ankara'ya varıp taşçılıkta çalıştım. Köye dönüşün, karnıma bir sancıdır saplandı. Bende renk menk uçtu. Boynum iplik gibi inceldi. Bir sıkı yel çarpsa devriliyorum.

Anam kadın,

– Oğul, dedi, eriye eriye biteceksin, Istanbul'a git de bir derman bul.

Büyük emmim Istanbul'da bir hanın odabaşısı. Istanbul'a geldim. İlk gelişim. Büyük emmim, hanın çatısında bir odada kalıyor. Karısı, iki kızı, bir de küçük oğlu bir odaya tıkılmışlar. Bana da oda kapısının eşiğinde bir döşek serdiler.

Dolanmadık hastane koymadık. Hiçbirinde yer yok. Ben gün günden eriyorum. Hanın merdivenlerini çıkarken dermanım tükeniyor. Basamaklarda oturup oturup, dinlene dinlene çatı katına çıkıyorum. Hastanelerde yer yok, bende para yok, tutacak iş yok. Derken... Emicemin durduğu hanın karşısında bir apartman var. Bu apartmanın kapıcısı,

– Gel seni everelim... dedi.

– Bu geberik halimizle bize hangi beyinsiz karı varır? dedim.

– Bulunur... dedi.

Ertesi gün, kendi odasında beni evereceği karıyla tanıştırdı. Karı dersem halis Osmanlı karısı... Yavrum diye beni bir sıksa, iki solukta ruhumu burnumdan fosur fosur çıkartır. Etine buduna, enine boyuna bir kadın. Erkek olsa, tam taşçı ustası olacak gövdesi var. Güzel mi güzel, alımlı, çalımlı bir karı... Parmağındaki yüzükleri, bileğindeki bilezikleri, kulağındaki küpeleri satsan, emicemin odabaşı durduğu han gibi bir han alırsın...

– Aman hemşerim, dedim, biz bu karıya göre değiliz. Buna enazından genel müdür, bakan makan, tüccar falan gibi biri ister. Biz bunun hakkından gelemeyeceğimiz gibi, karı bir gecede bizi cebrî Azraile devreder de bir solukluk ruhumuzu kolunda teslim ederiz. Ben bir karnı ağrılı herifim. Üstelik o karı bizi de beğenmez.

Kapıcı,

– Karı seni beğendi, dedi.

Karı benim için, "Benim de aradığım işte böylesi," diyesiymiş.

Emicem, karısı, iki kızı, bir daracık odada. Ben o odanın eşiğinde... Artık sıkıntıdan bunaldım mı, her nedense, kapıcı benim aklımı çeldi. Bunun burası Istanbul olduğundan, kendi başıma iş yapmamak için ona buna danıştım, hemşerilere sordum.

Hepsi de bana,

– Aman evlen! dediler.

En sonu emiceme sordum.

Emicem,

– Olmaz! dedi.

– Bre emmi, hastanelerde boş yatak yok, bende para yok, tutacak iş yok, artık evlensem gerek. Evlenmeyip de ne etmeli?

– Olmaz.

– Yahu emmi, karı benden para pul istemedikten başka bana ayrıca aylık bağlayacakmış. Bu midemin ağrısını tedavi ettirecekmiş.

Emicem, Istanbul'a geleli çok olduğundan, buraların gidişini biliyor. Han Beyoğlu'nda. Hanın olduğu sokakta gece kulübü, meyhane, bar, mar dolu. Bu bizim alacağımız kadın da o barlardan marlardan birinde çalışırmış. Bunların belalısı çok olurmuş. Bu karı belalılarına para yedirmekten bıkmış, bir koca alırsam daha ucuza gelir demiş... Hem de kocalı kadın daha rahat çalışırmış. Ne de olsa herbişeyi kocasından sorulduğundan, polis bişey diyemezmiş.

Bunları emicem bir bir anlatıp,

– İşte buyüzden olmaz!.. dedi.

– Emice, ben herkese danıştım. Hepsi de, "Olur, hem de iyi olur..." diyor. Senden başka bir olmaz diyen çıkmadı.

Emicem,

– Sen herkesin lafına kulak asma oğlum, herkese seyir gerek... dedi.

Ben yalvarırım, emicem, "Olmaz!" der.

Pazar günleri han kapalı. O pazar, iyice kafama koydum artık, evleneceğim. Emicem ne derse desin...

Emicem hanın kahve ocağında oturuyordu. Vardım yanına,

– Emice, herkes olur diyor, ben bu karıyı alacağım.

– Bre oğlum, herkese seyir gerek... Herkes alay ister, gülmek ister... Bırak herkesi...

Emiceme kızdım. Olmaz olsun böyle emice... Ordan Taksim'e çıktım. Taksim gezisine geldim. Herkes de geziye dolmuş. Hava da güzel. Kimi tahta sıralara uzanmış, bacaklarını gerip uyukluyor, kimi konuşuyor, geziniyor.

Benim de karnıma o sancı saplandı. Midemde bir bıçak, burum burum buruluyor. Oraya yığılıp kalacağım. Aman dayanıp hana bir varsam diye iki büklüm olup giderken, önümde birine çarptım. Çarpmamla adam yere uzandı. Benim çarpmamla devrilen adamın adamlığını artık düşünün. Baktım, benden zebun bir sefil. Üstüne başına bakarsan, belli, o da benim gibi bir köyden gelmiş garibin biri. Ya iş arıyor, ya hastanede yatak... Ben yekinip bunun elinden tuttum ki, yukarı kaldırayım. Bende can mı kalmış... Onu kaldırayım diye tutarken, o da beni tutup asılınca, ben boylu boyuna yere devrildim, fakirin üstüne çıktım.

Oradaki kalabalık da, sanki hep böyle bişey olsun diye beklermiş. Tahta sıralarda gerinip uyuklayanlar, parkta gezinip dolaşanlar, çocuk arabalarıyla çocuk taşıyan karılar, çocuk gezdiren hizmetçiler başımıza toplandılar. Belki yirmi kişi var. Bizi kuşattılar. Hep bir ağızdan.

– Vur, vur, vur!.. diye bağırmaya başladılar.

Ulan ne vuru, ne kırı? Bizde vuracak, kıracak hal mi var, ayakta zor duruyoruz. Ben altımdaki çelimsiz delikanlıya,

– Aman hemşerim kusura kalma, ağrıdan önümü gördüğüm yok... dedim.

O da bana,

– Kusur senin değil benim, dedi, açlıktan dermanım tükenmiş, gözümün feri sönmüş... dedi.

Biz birbirimize dayanarak dikilirken, o bizi kuşatanlar el çırpıp bağırıyorlar:

– Vur... Vur!..

– Vur gözünün üstüne!

– Vur ağzına, ifade veremesin!

– Vur... Vur!..

Başımıza toplanan o yirmi otuz kişi olmuş belki yüz kişi...

Yerden kalkan oğlan elini sırtıma koydu. Hani arkadaşlık gibilerden... Ben de onun ensesini arkadaşça okşadım. Biz böyle davranınca, o bizi kuşatanlar daha da coşup,

– Haydi, haydi!..

– Alaşağı...

– Yık yere!.. diye bağırmaya başlamazlar mı!

Ama ne bağırıp çağırma... Bu çığrışmadan kanı kaynayıp da o ayakta duramayan oğlan bana bir elense çekmez mi! Ben de boş bulunup yere kapaklanınca bu üstüme çöktü, beni sırtüstü devirdi. Yattığım yerden,

– Aman arkadaş, ne yapıyorsun? dedim.

– Hiç canım, dedi, bizi güreşiyor belleddiler de hani, bunca bağırmaları boşa gitmesin diyerek...

Beni tutup ayağa kaldırdı. Geçip yolumuza gideceğiz, bırakmıyorlar ki...

– Haydi aslanlar... Hahahay...

– Dayanın yiğitler!..

Bana birden bir yiğitlik gelsin de, o çerçöp oğlanı göğsünden itmeyeyim mi! Oğlan kıç üstü yere yıkıldı. Nasıl yaptım bu işi bilemedim.

– Aman arkadaş bu ne?

– Hiç canım, dedim, elimi tutamadım, oldu bir iş...

Bunu çekip yerden aldım. O kalabalıktan yaşlı biri bastonuna dayanarak çıktı önümüze,

– Bu sayılmaz, dedi, haydi baştan. Bu sayılmaz.

Sıska oğlan,

– Niye sayılmasın, dedi, arkadaş beni yıktı, iki sırtım yere yapıştı.

Yaşlı herif,

– Sayılmaz, dedi, habersizden saldırdı.

Ben de,

– Bırakın, yolumuza gidelim yahu, dedim, sayılır işte...

O kalabalık olmuş beşyüz kişi... Simitçiler, baloncular, şıracılar da dolmuş.

– Sayılmaz, sayılmaz!.. diye bağırıyorlar.

Birden o zebun oğlan aslan kesilip de,

– Sayılmaz elbet, diye üstüme yürümez mi...

Karnımın sancısından,

– Vaay, vaaay!.. diye kıvranıyorum.

Ordan biri de, benim için,

– Bu yiğit nağra vuruyor, ötekini yener... demesin mi!

Daha dayana mı bilirsin! Ben,

– Vay, vay, vaaayt! diyerek, bunun üstüne vardım.

Elim oldu aslan pençesi... Kalabalık oldu bin kişi. Bağrışıyorlar:

– Haydi aslanlar!..

Biz kapıştık. O beni atıyor, ben onu savuruyorum. Kalabalığın üstüne düşüyoruz. Onlar da bizi tutup tutup ortaya getiriyor, birbirimizin üstüne fırlatıyorlar. Derken, ordan, kendiliğinden birisi hakem diye ortaya fırladı.

Güreştiğim delikanlı,

– Aman, dedi, ayakta dikilecek dermanım kalmadı, yerde itişelim.

İkimiz de yere yıkıldık.

– Kündeye, kündeye!.. diye bağırıyorlar.

Kimisi de:

– Tırpan!..

– Şak kündesi!..

– Sarma!.. diye bağırıyor.

Terden sırılsıklam olmuşum. Yere sırtüstü uzanıp,

– Pes!.. dedim.

Bütün Istanbul başımıza birikmiş.

– Olmaz, olmaz!..

Ya Allah... Bir daha kapıştık. Benim gözüm iyice döndü. Gelgelelim karşımdaki de büsbütün yiğitlendi... Birbirimizi parçalayıp yiyeceğiz.

O halimde konuşulanları da duyuyorum.

– Anadolu delikanlısı oldukları nasıl da belli...

– Istanbul çocuğu olsa dünyada dayanamaz...

– Bunları Kırkpınar çayırına salacaksın, yağlı güreşecekler...

Bizim nağralarımızdan yer gök inliyor.

– Haydi aslanlar!..

Olacağı yok baktım, soluğunu keseyim şunun diye güreştiğim garip oğlanın karın boşluğuna bir tekme savurdum. O da harttadak benim elimi dişlemez mi! Biz yeniden giriştik...

Fırt fırt düdükler ötmeye başladı. Polisler bizi yerden aldı. Bir de baktım, o kalabalıktan bir kişi bile kalmamış, hepsi kaçışmış.

İkimizden de kan gidiyor ki sorma, ağzımız, burnumuz kan içinde...

Bizi karakola götürdüler.

Komiser,

– Ulan bu ne hal? dedi.

Bizde ses yok.

– Neden kavga ettiniz?

– Hiç...

– Karı meselesi mi?

– Değil...

– Sarhoş muydunuz, içtiniz mi?

– Yok...

– Para işi mi, alacak verecek?

– Yok Komiser Bey.

– Köyde ev, tarla anlaşmazlığı mı?

– Değil...

– Nedir öyleyse, birbirinizi yemişsiniz. Kan davası mı var aranızda?

O zebun oğlan ağlayarak,

– Ben bunu tanımam, bilmem... dedi.

Ben de,

– Adını bile bilmem... dedim.

Komiser ikimize iki tokat çekip bizi dışarı attı. O öte yana, ben bu yana gittim.

Hana gidince emicem,

– Ulan bu ne? dedi.

– Hiç... dedim.

– Nasıl hiç... Yoksa karı için mi dövüştün?

– Yok. Ben o karıyı almam artık...

– Herkesin al dediği karıdan neden vazgeçtin?

– Emice, anladım artık. Sen haklıymışsın, herkese seyir gerek, herkese gülme eğlenme gerek...

Ruhun Duymaz

Tiren istasyonu üzerinde bir banliyö köyünde oturmak, Istanbul'un içinde oturmaktan çok daha iyi. Hiç olmazsa tirenin tarifesi var, saat kaçta tirene gideceğinizi bilirsiniz. Istanbul'un içinde her istediğiniz zaman otobüs, dolmuş, taksi bulabilir misiniz? Yağmur altında, sokağın ortasında yarım saat, kırk dakika dolmuş beklediğim çok olmuştu. Bu banliyöye taşındık da ne iyi ettik. Hem tirende oturacak yer de bulunuyor. Kışın da sıcak. İneceğim durağa gelinceye kadar, ooh, açıyorum gazetemi, okuyorum. Hele akşamları dönüş saatlerinde çokaz yolcu oluyor. Yalnız yüksek sesle konuşmalardan tirende kitap okuyamaz oldum. Akşamları, Haydarpaşa'dan yirmi otuzbeşte kalkan tirene binerim. O akşam da öyle yaptım. En tenha kompartımanı seçtim. Yanıma kimse gelmesin de kitabımı rahatça okuyayım diye, herzamanki gibi tek kişilik koltuk aradım, buldum. Önce cigaramı yaktım, sonra çantamdan çıkardığım kitabı okumaya başladım. Ama sesler yükselince kulak verdim. Benim solumdaki koltuklarda karşılıklı bir kadınla bir erkek oturuyordu. Başımı çevirip baksam, tedirgin olacaklar. Sonra da konuştuklarını dinlediğimi sanacaklar. Onları duymamak için kendimi kitaba verdim. Ne denli dinlememeye çalışsam, yine de sesleri kulağıma geliyordu. Okuduğumu anlayamıyorum. Bir satırı üç kere, beş kere okuyorum. Her gece evime tirenle dönerken enaz on sayfa okurken, o gece bir sayfa bile okuyamadım.

Ertesi gece yine yirmi otuzbeş tirenine bindim. Herzamanki yerime oturdum. Herzamanki gibi cigaramı yaktım, kitabımı açtım. Soldan yine o hırçın konuşmalar gelmeye

başladı. Canım, insanlar kendi özel konularını ne diye zorla yabancılara dinletmeye kalkarlar. Kulağımı tıkamak için bir elimi yanağıma dayayıp sözde kitaba daldım. Ne yapsam, solumdakilerin sinirli konuşmalarından tek tük kelimeler kulağıma çarpıyor. O gece de bir sayfa ya okudum, ya okuyamadım.

Daha ertesi gece, o kadın ve erkekle bir kompartımana düşmemek için önceden gidip bir boş yere oturdum. Tiren kalkmak üzereyken onlar da geldiler. Benim sol yanımda, kompartımanın öbür penceresi önündeki koltuklara karşılıklı oturdular. Hemen de kavgaya başladılar. Konuştuklarını duymamaya çalışıyorum. Olmuyor... Yerimi değiştirdim, yine sesleri geliyor. Öbür kompartımanlar kalabalık. Konuştukları, daha doğrusu kavgaları, duyulmasın diye, onların da tenha kompartıman seçtiklerini anladım. Onun için her gece onlarla bir kompartımana düşüyorduk.

Bu kadınla erkeği gördüğümün dördüncü gecesiydi. Onların yüksek sesle konuşmalarından nasıl olsa kitap okuyamayacağımı anladım. Boşuna sinirlenmemek için kitabı kapayıp çantama koydum. Başımı, onlardan ters yana, pencereye çevirdim. Bir de baktım, ikisinin de yüzü pencere camına yansımış. Gecenin karanlığı dışta kalınca, camı aynaya çevirmiş. İkisi de bütün ayrıntılarıyla camda görünüyorlar. Yani, başımı onlardan yana çevirmeden, hatta başımı onlara tam ters çevirerek, her gece tirende çekişip duran bu kadınla erkeği görebiliyordum. Erkek esmer, oldukça iyi giyimli, otuzun üstünde, kırkın altında görünen biri. İlkokulu, ençok ortaokulu bitirmiş de, sonradan dümenler çevirip para tutmuşa benzer bir tip. Duruşundan, davranışından cüzdanı doluca olduğu belli. Ya bir esnaf, iyi biyerde dükkânı var yada tezgâh sahibi bir usta...

Kadına gelinceeee... Tek sözcükle kadın güzel... Ama nasıl güzel, biliyor musunuz? Güzel yemek gibi değil de, iştah ilacı gibi güzel. Duru ak, ama diri, pırıl pırıl bir teni var. Saçları da gür, bir hoş dağınık... Yaşı, otuz var yok. Başından epiy işler geçmişe benzer. Ama ne çok bayat, ne de çok kaymak tabakasından, tam karar...

Bunların yüzlerini, el kol kıpırdanışlarını, pencere camından görünce, ister istemez konuşmalarına da kulak vermek zorunda kaldım. Erkeğin sesi boğuk, kalın... Fısıldayarak yada alçak sesle konuşamayanlar vardır ya, işte onlardan. İlle de höt höt konuşacaklar. Erkek, çocukları korkutmak için böö diye umacı sesi çıkarırlar ya, işte o nota üzerinden konuşuyor. Azıcık kabadayımsı bir ses...

Kadınınki tam dişi sesi. Civelek bir dişi sesi. İnsana içinden, "Şarkı söylese ya şu kadın," dedirtiyor.

Erkek,

– Baktın... diyor.

Kadın,

– Bakmadım... diyor.

– Baktın, baktığını ben gördüm.

– Bakmadım diyorum, vallahi bakmadım...

– Ben yutar mıyım be!..

– İster yut, ister yutma, bakmadım.

Aralarında bir "baktın bakmadım" kavgası sürüyor. Onlar da bizim evin oralarda otururlarmış. İstasyonda önce onlar indi, arkalarından da ben...

Ertesi gece yine onlarla bir kompartımandaydık. Boşuna kitap açmadım. Yüzümü onlardan ters yana, cama çevirdim. Sanki gece karanlığında dışarısını seyrediyorum. Ben böyle yapınca, onlar da kimse dinlemiyor diye kendilerini daha rahat duyup daha güzel kavga ediyorlar.

Oturdular. Erkek o boğuk, böö sesiyle,

– Ben görmedim mi sanki... dedi.

Kadın,

– Yine başlama allahaşkına... dedi.

– Ne demek yine başlama...

– Ne olursun, sus...

– Yahu, sen beni enayi mi sanıyorsun be... Ben yutar mıyım?.. Bana bak!.. Bana yutturamazsın...

– Şekerim, sana yutturacak bişey yapmıyorum ki...

– Ama adam sana yiyecek gibi bakıyordu.

– Hangi adam?

– Hangi adammış... Sanki bilmiyor gibi...

– İki gözüm önüme aksın ki bilmiyorum...

– Köprüde ben bilet alırken sana bakan herif... Ulan seni gözleriyle yiyecekti be... Çiğ çiğ yiyecekti...

– Vallahi görmedim. Kör olayım görmedim. Gençliğimin hayrını görmeyeyim ki haberim yok...

– Senin?.. Senin ha?.. Senin haberin olmayacak... Herifin gözüne meze olursun...

Kadın sinirlendi:

– Eeee, artık yeter!.. Elin herifi bana baktıysa ben ne yapayım?.. Âlemin gözünü bağlayacak değilim ya...

– Bu kadar kadın var, onlara bakmıyorlar da ne diye sana bakıyorlar?

– Ne bileyim ben canım...

– Haa?.. Sen herife pas vermesen, önce sen ona bakmasan, herif sana ne diye baksın?

Kadın sustu, erkek susmuyor:

– Söyle!.. Ne diye baksın sana?..

– Ne olursun yeter, sus artık... Baktımsa tirenden sağ inmek kısmet olmasın...

Tirende yol boyunca kavga ettiler. Kulağım ister istemez onlarda, gözüm de camdaki yansımalarında... Önce onlar tirenden indi, arkalarından da ben.

Bigün sonra yine tirende buluştuk. Ama doğrusu bu sefer onları ben arayıp buldum. Karşılıklı oturur oturmaz erkek başladı:

– Niye vapurda karşımızda oturan herife bakıyorsun?..

– Kim? Ben mi?..

Erkek, acı acı güldü:

– Hıh hıh hıh... Aklınca bana yutturacaksın, öyle mi?..

– Ayol hangi herif?..

– Numara yapma... Bana bak, bana numara sökmez. Vapurda karşımızda oturan herif...

– Bakmadım...

– Baktın...

– Bakmadım diyorum. Ay şimdi bayılacağım.

– Peki bakmadın da herif sana niye öyle yiyecek gibi bakıyordu.

– Ne bileyim ben?..

– Ne bileceksin sen... Dişi köpek kuyruk sallamayınca erkek köpek arkasından gitmez.

Kadın sesini yükseltti:

– Artık sen çok oluyorsun. Anladın mı?

Erkek aşağıdan aldı:

– Peki şekerim, söyle öyleyse, ne bakıyorsun adama?..

– Ayol bakmadım diyorum, sen laf anlamaz mısın?

– Baktın...

– İyi, baktım. Canım sağolsun. Baktım işte, ne olacak?..

Erkek büsbütün pes perdeden aldı:

– Hah, işte böyle doğrusunu söyle, canım kurban. Baktın, baktın... O kadar. Ama beni enayi yerine koyma...

– Aman yarabbi, yüreğime inecek. Ayol, vallahi billahi bakmadım. Eğer baktımsa eve gitmek kısmet olmasın...

Meraklı bir roman tefrikası okur gibi her gece tirende onları dinliyorum. Yerlerine oturur oturmaz erkek başlıyor:

– Bana bak, ben cıgara alırken, o herife niye baktın sen söyle... Ha? Niye baktın manalı manalı...

– Ay çıldıracağım. Şimdi yangın var, diye bağıracağım.

– Söyle, neye baktın?

– Ben herif merif görmedim.

– Görmedin, değil mi? Zaten sen görür müsün, görmezsin...

– Bakmadım, bakmadım, bakmadım...

– Baktın...

Kadın kararını vermiş insanların rahatlığıyla konuştu:

– Sana bişey söyleyeyim mi, eğer ben istesem senin ruhun duymaz.

– Kiiim? Benim ruhum mu? Benim ruhum duymayacak ha...

– Ama yoksa, ben istemem...

– İstesen ne olacak be?

– İstemem ki... Eğer istesem, ruhun duymaz, ruhun...

– Bana bak, sen bana iyi bak. Benim ruhum öyle bir ruh ki... Duyar!..

– Hah hah hah... Güleyim bari... Ruhu duyarmış. Hah hah hah... Hiç güleceğim yoktu.

Erkek bozuldu. O boğuk sesiyle neredeyse ağlayacak,

– Ben... Ben... Ben... Ruhum... diye kekeledi.

Kadın devam etti:

– Yoksa ben istemem öyle şey, istemem anladın mı? İstesem... Ruhun duymaz.

– Benim ruhum mu?.. Benim ruhum, öyle mi? Benim ruhum duymayacak. Bende öyle bir ruh var ki, sen yapmasan bile duyar...

Tirenden iniyoruz. Onlar yoluna, ben yoluma...

Ertesi gece tireni kaçıracağım da onları dinleyemeyeceğim diye telesiyorum.

Yerlerine oturuyorlar. Erkek başlıyor:

– Lokantada...

– Ne olmuş lokantada?

– Neye baktın be, niçin baktın?

– Kim baktı? Ben mi?..

– Numarayı bırak. Sana kaç kez söyledim, ben yutmaaam. Bana yutturamazsın... Sen herife göz süzmesen, sırıtmasan, herif sana bakar mı? Hem de bal gibi baktın... Dönüp dönüp arkana baktın...

Kadın gayet rahat,

– Oooh, canım sağolsun, baktım... dedi, ne varmış, baktım işte...

Erkek, sesi titreyerek,

– Ben sana şimdiye kadar kötü bişey söyledim mi? dedi.

Kadın sertlendi:

– Söyleyemezsin ki... Kötü bişey yapmadım ki, kötü bişey söyleyesin... Söyleyemezsin...

Erkek kabardı:

– Söyleyemezsin, deme! Söylemezsin, de...

– Söyleyemezsin...

– Söyleyemezsin deme yahu, söylemezsin de...

– Söyleyemezsin ki... Yok ki bişeyim.

Bunlar karıkoca mıdır, sevgili midir, nişanlı mıdır, anlayamadım. Yalnız anlayabildiğim bişey varsa, bu erkek, dünyanın en kıskanç erkeğiydi. Güzel kadına acıyordum. Ne talihsiz, hem de ne dayanıklı kadınmış. Kadının dayanıklı olması, korkusundan olacak. Erkeğin bu işi cinayete kadar götüreceği belli. Yazık, bunlar geçinemezler. Ama

ayrılmaları da zor. Adamın elinden bir cinayet çıkmadan ayrılamazlar.

Bir sabah işime gidiyordum. Haydarpaşa'da tirenden indim, vapura bindim. Eski bir arkadaşımı gördüm. Yan yana oturduk. Arkadaşım,

– Şu kadını görüyor musun? dedi.

– Evet?..

– Bu kadın, randevuevinde çalışır.

– Ne diyorsun?..

– Evet... Yanında oturan herif de kadının kocasıdır.

– Yaaa!..

– Bu adam, bu kadını yıllardanberi hergün kendi eliyle götürür, randevuevine bırakır. Akşam olunca, gider randevuevinden alır. Geceleri çalıştırmaz.

Arkadaşımın gösterdiği karıkocanın, her gece yirmi otuzbeş tireninde kıskançlık kavgası yapan kadınla erkek olduğunu anladınız tabii.

Sabahleyin işe giderken hiç kavga etmiyorlardı.

Çay Biiir Demli Olsun

Birinci Dünya Savaşı yıllarında doğup, gençlikleri İkinci Dünya Savaşı içinde geçen mutsuz kuşağın, yani benim yaşıtlarımın hemen hepsinin bir tutkusu, tutarağı vardır. Buna siz delilik bile diyebilirsiniz. Yolda giderken kendi kendine konuşanların, gülenlerin, durmadan göz kırpanların, omuz titretenlerin çoğu bizim doğumludur.

Benim tutarağım da çay... Günde yirmi otuz bardak çay içmezsem olmaz. Tabii kendime itimat ederek, tutaraklarımın içinde size sevimli görünebilecek olanını söylüyorum. Yoksa, akıllılık saydığım öbür deliliklerimi kendim de bilmem.

Çayı çok sevişim, şu olaya bağlanabilir: İnsanların süpürge tohumundan ekmeği zor bulabildikleri Birinci Dünya Savaşının başladığı günlerinde ben dokuz aylıkmışım. Babam her nasılsa eline biyerden bir büyük kutu çay geçirmiş. O zaman bu bir kutu çay, hazine demek. Annem kuru ekmeği şekersiz çaya banar banar, bana yedirirmiş. Böylece daha o zamandan çay benim kanıma karışmış.

Yurt gezisinde çaydan çektiğimi başka hiçbişeyden çekmedim. Heryerde böyle oldu ama, ille bir ilçede, sonra o ilçenin ilinde başıma gelenler hepsinden baskın çıktı. Yer adı vermeyeceğim.

Sabahleyin otobüs yolculuğu yapacağım için erkenden kalktım. Oteldekiler çaycı olduğumu bildiklerinden her sabah üst üste bikaç bardak çay getirirlerdi. O sabah da daha odamdan çıkmadan dört bardak çay içtim.

Bu hikâyemin birazcık ayıbımsı biyanı da var. Bilirsiniz çay müdrirdir. Herkesin içinde utanılacak sözleri

yabancı dille söylediniz mi kibarlık olur. Biz kibarlığı bırakalım da şu Arapça "müdrir" yerine Türkçesini söyleyelim. Çay – affedersiniz – "işetici"dir. Dört bardak çay içtiniz mi, enaz bir bardak da suyu dışarı çıkaracaksınız. Otobüsü kaçırırım belki diye içimdeki dört bardak çaydan hiçbişey dışarı çıkmadan otelin salonuna indim. Doğrusu, alışkanlık da olduğundan, dört bardak çay beni zorlamamıştı da...

Salonda otelin sahibi beni karşıladı. Çok iyi bir adam. Dost olduk.

– Daha otobüsün kalkmasına vakit var, buyrun birer çay içelim... dedi.

Beşinci bardak çayı da onunla birlikte içtim.

– Siz çay seversiniz, bir çay daha için... dedi.

Demli çayı reddedemedim, bir çay daha içtim, etti altı bardak. Altı bardak benim için pek bişey sayılmaz ama, aradabir ziyaret yapmak gerek. Otel sahibi öyle tatlı konuşuyor ki, onun lafını yarıda kesip rahatlamaya gidemiyordum. Konuşmasının uygun bir bölüm sonuna gelmesini bekliyordum. Bu sırada otel kapısından giren orta yaşlı bir bayan bana doğru geldi.

– Ben, dedi, dün gece sizinle telefonda konuşan "....." yım.

– Buyrun efendim.

Bayan şairmiş, hikâyeciymiş, romancıymış, oyun yazarıymış. Elime dört kitabını birden tutuşturdu.

– Ne arzu edersiniz? diye sordum, çay mı, kahve mi?

Otel salonunda ikram edecek başka bişey yoktu.

Bayan yazar,

– Çay rica ederim, dedi.

Yalnız ona çay ısmarlamak nedense bana kabalık gibi geldi. Bir de o bayanla birlikte çay içtim, etti yedi...

Yedinci bardaktan sonra içimden bir zorlanma duydum, ama öyle pekçok değil. Yeni tanıştığım bayandan hemen müsaade alıp rahatlamaya gidemezdim. Aradabir, "Bir dakikanızı rica ederim, odamda bişey unutmuşum..." yada "Müsaade ederseniz, bir telefon edeyim..." demek aklıma geliyordu ama, şiir konusuna dalmış bayan, sözüne hiç mola vermiyordu ki, bana da söz sırası gelsin.

– Burada, bu dar çevrede yaşamak zor, dedi.

– Asıl siz içinizi dökebiliyorsunuz.

– Size öyle geliyor, Ah bir boşalsam, ne kadar rahatlayacağım hanımefendi.

– Nasıl bir zorluk çekiyorsunuz?

– İçimden doğru... Söylenmez ki...

– Doğru, bütün duygular kelimelerle anlatılamaz. Kelimeler aciz kalıyor.

– Anlatılır anlatılmasına ama ayıp olur.

Bayan biraz şaşırmış,

– Ama siz, dedi...

Sözü yarıda kaldı. Üç kişi bize doğru geldi. Biri yaşlı, ikisi orta yaşlı. Biri doktor, öbürleri avukatmış. Benim burada olduğumu yeni öğrenmişler. El sıkıştık.

– Tanıştığımıza çok memnun oldum efendim.

Bunlara da bişey ısmarlamak gerekli. Ismarlamak bişey değil, ısmarlanacak ya çay, ya kahve var; ben de onlarla birlikte içmek zorundayım.

Doktor Bey,

– Yoo, olmaz, dedi, siz bizim misafirimizsiniz. Biz size ısmarlayacağız. – Garsona – Bize beş çay getir oğlum.

Dışarı çıkıp rahatlamaya fırsat bulamadan sekizinci çayı da içtim. Sekizinci bardak beni iyice zorlamaya başladı. Adamlarla yeni tanışmıştım. Kalkamıyorum ki... Üçü de çok sıkı muhalif.

Avukat,

– Beyefendi, bu millet ne zaman rahata kavuşacak? diye soruyor.

Önce ben bir rahata kavuşsam, sonra başkalarını da düşüneceğim.

– Dışarı çıkmak lazım... dedim.

Doktor,

– Ne gibi? diyor.

Cevabını avukat veriyor:

– Yani yabancı memleketlere... Gençleri hep dışarıda okutmalıyız. Bizim onlardan öğreneceğimiz çok şey var.

Çok affedersiniz, iyice sıkışmıştım. Ne olursa olsun,

– Bir dakika... deyip kalkacaktım.

Daha kımıldanırken, iki gün önce orada tanıdığım genç bir tüccar geldi.

– Otobüsünüz bizim yazıhanenin önünden kalkacak, buyrun bizim yazıhaneye gidelim, dedi.

Bu tüccar bana orada çok dostluk göstermişti. Ben bir fırsat bulur da bir dakika onlardan ayrılabilirim diye hemen ayağa fırladım. Tüccar bir koluma, avukat öbür koluma girdi. Bu samimiyet havasını bozup, "Bir dakika," diyemezdim. Onların kollarında ben tutuklu gibi, otelden çıktık. Karnımdaki sekiz bardak çay, yürümemi bile zorlaştırıyor. Bereket versin onların kollarındayım.

– Rahatsız mısınız?

– Biraz...

– Neyiniz var?

– Vallahi bilmiyorum, kendimi pek iyi hissetmiyorum. Böööle içimden doğru...

– Sıkıntıdır.

– Evet, öyle...

– Memleketin halini görüp de sıkılmayan var mı?

Alanı geçtik ki, iki sokak saptık. Yazıhaneye bikez gelsek, artık utanmayı, arlanmayı biyana bırakıp gereken yere kendimi atacağım.

Yazıhane de büyük bir dükkânmış. Öyle benim aradığım biyeri yok. Hepimiz içeri dolduk.

– Çay mı, kahve mi?

– Teşekkür ederim, ben içmeyeceğim.

– Yooo... Vallahi olmaz, bir çayımızı için...

Çaylar geldi. Ağır ağır yudumluyorum ki, zaman kazanayım. Her çay yudumunda içimden bir tepki ile zorlanıyorum. Dokuzuncu bardak çaydan sonra birdenbire heryanımdan ter boşandı. Terle öbürü arasında pek büyük fark yoktur. Terleye terleye belki rahatlarım. Boncuk boncuk ter döktüğümü gören avukat,

– Siz rahatsızsınız, dedi.

– Çok, hem de nasıl...

– Bende bir ilaç var, vereyim de için, hemen ter kesilir, rahatlarsınız.

Ben,

– Aman... İlaç kullanmam... derken, avukatın kâtibi ilaçla bir bardak suyu getirdi bile...

Hep birden ısrar ediyorlar.

– İçin, için...

Elimden gelse ben sünger, kurutma kâğıdı yutacağım. Hemen hemen zorla bana hapı yutturup üstüne bir bardak suyu da içirdiler.

Ben o bir bardak suyu da içince,

– Dayanamıyorum, dışarı çıkacağım... dedim.

– Sıkıldınız mı?

– Fenalık geliyor.

Ayağa kalkıp sendeledim. Birisi içeri girdi:

– Otobüs hazır beyefendi, sizi bekliyoruz. Kalkacak...

Eksik olmasınlar, orda tanış olduğumuz yirmi kadar aydın arkadaş da beni uğurlamaya gelmişler. Terslik üst üste... Sizi uğurlamaya gelenlerin arasından nasıl sıyrılır da o işi yapmaya helaya gidersiniz!.. Hem de durmadan konuşuyor, anlatıyorlar.

Otobüs yazıhanesine geldik. Otobüsün lastiği şişiriliyormuş. Otobüs yazıhanesindeki kâtip de okurlarımdanmış.

– Siz bizi tanımazsınız ama biz sizi çok iyi tanıyoruz, dedi, lastiğe hava verilinceye kadar buyrun bir çay içelim...

– Şimdi içtik, teşekkür ederim.

– Olmaaaz... O başka, bu başka...

Ooof yarabbim, hayatta ne büyük acılar varmış. Hem de bir çay geldi, çaydan başka herşeye benziyor. Onuncu bardak çaydan sonra içimdeki zorlama büsbütün vücuduma yayıldı, şakaklarım zonklamaya, yüreğim hızlı hızlı çarpmaya başladı.

Artık utanma filan kalmadı. Helanın neresi olduğunu bilsem gideceğim.

– Tuvalete çıkacağım... diye inledim.

Birbirlerine baktılar:

– Hela mı?..

– Büyük caminin avlusunda var ama epiyi uzakçadır.

Şoför işini bitirmiş,

– Buyrun! dedi.

Otobüse girdim. Suratımın ne duruma geldiğini görmek isterdim. Üstelik beni uğurlayanlara gülmem de gerekli. Buruşuk suratımla gülümsemeye çalıştım. Kimbilir nasıl olmuşumdur. Otobüs kalktı. Birbirimize el salladık.

Otobüs biraz yol alınca rahatladım. Herhalde sarsıntıdan içim içime yerleşti. Gidiyoruz.

– Kaç saatte gideriz?

– İki buçuk saat...

Oturduğum yerden kımıldamasam iyi. Ama otobüs birbuçuk saat sonra bir ilçeye girdi. Bir kahvenin önünde durdu. Kendimi dışarı attım. Tenha biyer, bir duvar dibi, boş bir alan arıyorum. İki elim böğrümde, kendimi ileri attım. Dört kişi gülümseyerek yolumu kestiler:

– Hoşgeldiniz. Biz bu ilçede öğretmeniz. Geleceğinizi telefonla söylemişlerdi.

Benim durumumu gözünüzün önüne getirebiliyor musunuz? Acıdan buruşmuş suratla,

– Memnun oldum, dedim.

– Otobüs burada beş on dakika kalır. Buyrun bir çay içelim.

Çay sözünü duyunca fenalık geçiriyorum.

Kahveye oturduk.

– Çay istemem, dedim.

– Öyleyse kahve için.

– Kahve hiç istemem.

– Bişey için ama, vallahi darılırız.

Çay geldi ama ne çay...

Onbirinci çaydan sonra kıvranmaya başladım.

– Tuvalet nerede?

Şoför,

– Yolcular, haydi... diye bağırdı.

Öğretmenlerden biri,

– Hela... Hela... En yakını okuldaki, dedi.

Okulu eliyle gösteriyordu. Karşı tepede. Ben oraya kadar dünyada gidemem. Yolda rezil olurum.

Şoför bir daha bağırdı:

– Haydiiii... Yolcular!

Öğretmenlerden biri,

– Kimse bizim derdimizle uğraşmıyor, dedi.

– Öyle, dedim, kimse kimsenin halinden anlamıyor. Herkesin derdi içinde.

– Ne zamana kadar sürecek bu böyle?..

Bacaklarım titriyordu.

– Bir otele gidebilsem rahatlarım, dedim.

Her anlaşılmayan söze, bir espri sanılıp gülünür. Dört öğretmen de kahkahalarla güldüler.

Otobüse bindim.

– Gülegüle... Bu olmadı, dönüşte bekleriz.

Otobüs sallantısında biraz rahatlıyorum. Şoföre, "Şurada biraz dursanız..." diye rica etsem, adam belki otobüsü durdurur ama, sonra ne olacak? Otobüste kadınlı, erkekli elli altmış yolcu var. Hepsi bana bakacak. Onların gözü önünde sağa sola seğirtip, bir ağaç arkası, bir çukur aramak da ayıp. Hepsi gülecekler.

İçimden kendi kendime,

– Unut, diyorum, unut o işi... Aklına hiç getirme ki rahatlayasın.

Bir çocuk,

– Anne çişim var!.. diye tutturdu.

Hay Allah razı olsun çocuktan.

– Anne, çişim var.

Çocuk sayesinde ben de rahatlayacağım.

Kadın,

– Tut kendini... dedi.

Arkadan bir yolcu şoföre seslendi:

– Abi, dursan da biraz su döksek...

Şoför sert bağırdı:

– İşini görüp öyle bineydin. Herkesin şeyinin keyfine göre araba durmaz.

O umut da suya düşünce kıvranmaktan başka çare yok.

Üçbuçuk saatte gideceğimiz yere vardık. Otobüsten indik. Karşıda bir otel var. Oraya koşuyorum. Üç genç birden yolumu kesip,

– Biz de sizi bekliyorduk... dediler.

İki muhalif milletvekili de oradaymış.

– Kongremiz var abi...

İki milletvekili de beni çok görmek istiyorlarmış. Sabahleyin gideceklermiş ama benimle görüşmek için öğleden sonraya kalmışlar. Bu durum karşısında ne yapabilirim?

– Ben biraz şey etsem de... dedim.

– Ama bekliyorlar. Sonra şey edersiniz.

Kalabalık salona girdik. Daha kongre başlamamış.

– Çay getirin...

Onikinci bardak çayı içiyorum. Biri soruyor:

– Bu gidişin sonu neye varacak?

– Affedersiniz, burada hela var mı?

– Ne yapacaksınız?

– Hiiiç, sordum.

– Çayı tazelesinler.

– Teşekkür ederim, içmem.

– Yooo... Biz sizin çaya meraklı olduğunuzu öğrendik.

Onüçüncü bardağı içiyorum.

– Ne dersiniz, bunun sonu?

– Bunun sonu bana kalırsa bir rezalet olacak ya...

– Bu çay olmadı, demlesinler... –Çaycıya– Bize çay demle...

Ondördüncü bardağı içiyorum.

– Patlayacağım!..

– Kim patlamıyor ki... Bu hürriyetsiz havada patlamayan var mı?

– Müsaade ederseniz ben bir otele kadar gidip geleyim.

Hem koşmak istiyorum, hem koşamıyorum. Bacaklarım birbirine yapışık, ayaklarımın diz kapaklarımdan aşağı kısmıyla çabuk çabuk yürüyorum.

Derken birisi önümü kesiyor.

– Hoşgeldiniz beyefendi. Ben belediye başkanı... Kaymakam Bey de sabahleyin sizi sormuştu.

Konuşuyoruz. Ben adım adım otele doğru yürümeye çalışıyorum.

– Buyurun burası belediye...

Belediye binasına giriyoruz.

– Bir çay...

– Teşekkür ederim.

– Bir çay içersiniz.

– Dokunuyor.

– Canım bir çaydan bişey çıkmaz.

Onbeşinci bardak...

– Bir çay daha...

– Aman, mersi.

Telefon çalıyor. Belediye başkanı telefonda konuşuyor:

– Buradalar Kaymakam Bey. Şimdi teşrif ettiler.

Bana dönüyor:

– Kaymakam Bey sizi bekliyor.

– Müsaade ederseniz ben biraz...

– Misafirimizsiniz, bırakmayız.

Kaymakama gidiyoruz.

– Bir çay...

– Vallahi içmem... Çaydan boğulacağım.

– Sonra misafir geldik de bir çay bile ısmarlamadılar, dersiniz. Bir çayımı içmelisiniz.

– İçmiş kadar oldum.

– Olmaz.

– İçmem beyefendi.

– Canım zehir olsa içilir...

Onaltıncı bardak. O halimle gülmeye başladım. Kaymakamla belediye başkanı memleket meselelerini anlatıyorlar.

– Gülünecek halimiz var beyefendi.

– Çok sıkıştım.

– Evet sizi çok sıkıştırdılar. Ama bugünlerde rahatsınız. Nankörlük etmeyin, artık eskisi gibi değil.

– Vallahi bilmem, gittikçe baskı artıyor.

Otele kendimi atıyorum. Elimdeki çantayı biyana fırlattım. Otel kâtibine,

– Tuvalet nerede? diye sordum.

– Odanız tek yataklı mı olsun?

– Ne olursa olsun, tuvalet nerede?

Basılı üç ayrı kâğıt çıkardı:

– Önce kimliğinizi yazalım.

– Kardeşim herşeyi yazarsın, tuvalet nerede?

– Polisin emri var beyefendi, kimliği yazmadan müşteriyi otele alamayız.

Nüfus kâğıdını önüne bıraktım.

– Al, senin olsun... Tuvalet nerede?

– Nereden geliyorsunuz efendim?

– Yahu, insaf yok mu be?..

– Kaç gün kalacaksınız? Buradan nereye gideceksiniz?

Soldaki kapıyı göğüsleyip merdivenleri çıktım. Koridorun dibindeki kapının üstünde: 00

Kapıyı ittim, içeriden kilitli. Yandaki kapıyı açtım. Bir yatak odası. Artık durulmaz...

Ooooh, dünya varmış. Böyle bir sıkıntı çekmeyen mutluluğun ne olduğunu bilmez. Rahat rahat merdivenlerden indim. Aşağısı kahve salonu. Bir sandalyeye kuruldum.

Garsona,

– Oğlum bana bir çay getir, demli olsun... dedim.

Bir Akıl Vereyim

Son vapurla Kadıköy'e dönüyordum. İçki sofrasından kalktığımda geceyarısını geçiyordu. Birbuçuk vapuruna zor yetişmiştim. Hava oldukça soğuk ama, kanım kızışmış, içerde oturamadım, güverteye çıktım.

Vapurun burnunda bir karaltı var. Sarayburnu açıklarına gelince, karaltının ay ışığında belli olan kıpırdanışlarını hiç beğenmedim. Yarı beline kadar korkuluktan aşağı sarkıyor, sonra kendini denize atmaktan cayıp geri çekiliyor. Bir iki... I-ıh, adamın niyeti bozuk. Burna doğru yürüdüm. Beni görünce tahta sıraya oturdu. Yandan baktım. Yüzünü ay ışığında tanıdım. Eskiden biriki yerde selamlaşmışlığımız, konuşmuşluğumuz var ya, kim olduğunu çıkaramadım.

– Merhaba... dedim.

Ölgün bir sesle,

– Merhaba... dedi.

– Nasılsınız?

Sesi serteldi:

– Ne o, sen de mi akıl vereceksin?

– Yoo, estağfurullah... dedim.

– Bilirim, bilirim hepinizi, dedi, akıl vermeden duramazsınız.

Yanına oturdum.

– Ne oldu, dedim, bişeye canınız sıkılmış. Anlatın, açılırsınız.

– Bir cıgara ver de anlatayım... dedi.

Cıgarayı tutan eli titriyordu. Cıgaradan derin derin üst üste bikaç soluk çekti.

– İşsizim, dedi, iki aydır iş arıyorum. Ama sakın akıl vermeye kalkma haa...

– Hepimiz işsizlik çektik. İşsizlik çekmeyen var mı?

– Yalnız işsizlik olsa iyi... İcra memurları bugün hacze geleceklerdi, bu bir. Üç aydır atlattığım ev sahibi de gelecekti, iki. Elektriği kestiler, bu üç. Bir komşu kadın, eczaneden ilaç yaptırmam için beş lira vermişti. "İlacı yarın yapacaklar," diye parayı yemiştim, bu dört.

– Öyledir, belalar gelince soycak sopcak gelir...

– Hepsi bela değil, iyi şeyler de geldi. Bir arkadaşım, Kartal'da fabrikası olan bir dostuna benim için bir mektup yazdı. Mektubu götürünce hemen iş bulacaktım bugün.

– Bu çok iyi...

– Ama Kartal'a gidecek yol param yoktu, gidemedim. Sonra bu gece bir eve çağırmışlardı beni. Zengin bir kadınla tanıştıracaklardı. Kadın beni beğenirse evlenecekti. Ama gidemedim ki... Şu halime bak, berbere gidip saçımı kestirecek param bile yok. Affedersiniz, akıl vermeden bir cıgara daha verir misiniz?

Verdim.

– Dün öğleyin yediğim işkembe çorbasıyla duruyorum, otuzsekiz saat oluyor. Hepsinden beteri, Allah kahretsin, cıgaram da yoktu. Sabah erkenden evden çıktım. Aklıma Fikret geldi. Bir zamanlar ben de ona yardım etmiştim. İki yıldır ben görmeyeli zengin olmuş. İkiyüz lira verse, benim bütün işim görülür. Cıgarasızlıktan başım dönüyor, açlıktan midem kazınıyor. Yürüye yürüye Perşembe Pazarı'ndaki yazıhanesine gittim. Dayalı döşeli yazıhane. Yanında üç dört kişi çalışıyor. Nasıl olsa ikiyüz lira verir. Borç değil mi?

– Fikret, sıkıntıdayım. Bana biraz yardım et... dedim.

– Ne demek, tabii... dedi, arkadaşlık böyle zamanda belli olur. Bilirsin, ben arkadaş canlısıyımdır. Darda kaldığın bir zamanda beni hatırladığın için teşekkür ederim. Nedir sıkıntın?

İkiyüz lira istesem, yanında kredim düşecek. Belki daha çok verir diye,

– İşsizim, dedim, paraya ihtiyacım var...

– Hımmm... dedi, bak, sana bir akıl vereyim. Kulağını aç, beni iyi dinle. Sen ne yap, biliyor musun?

– Ne yapayım?

– Sen şimdi hemen bir arsa al. Anladın mı? Çünkü piyasa enflasyona gidiyor. Böyle zamanda parayı gayrimenkule yatırmalı. Bu aklı sana baban olsa vermez. Otuz bin liraya bir arsa alsan, bir ay içinde elli bine satarsın. Al sana havadan yirmi bin lira kazanç. Nasıl?

– Güzel...

– Parayı kazandım diye yan gelme. Bu sefer elli bine başka bir arsa al, bir ay geçmez, seksen, doksan bine satarsın.

Ne diyeyim, içimden sövüyorum.

Elini omzuma koydu:

– Hadi hadi, hiç durma, boşuna vakit kaybetmeye gelmez. Her geçen zaman aleyhine işliyor. Bigünde arsalar yüzde on pahalanıyor. Durmak senin için zarar. Ne duruyorsun, hadi!..

Başım dönüyor. Koltuğa dayanarak kalktım.

– Teşekkür ederim.

– Bişey değil kardeşim. Ne zaman başın sıkışırsa allaşkına bana gel. Gelmezsen darılırım.

Merdiveni inerken arkamdan sesleniyor:

– Bütün paranı arsaya kapat. Korkma, zarar etmezsin.

Avukat Bülent aklıma geldi. Açlıktan sallana sallana Beyoğlu'na çıktım. Bir de bulamazsam... Yüz lira olsun verir ya... Yüz lira benim işimi bugünlük görür. Hacizle kira kalsın. Elektriği açtırırım. Karnımı bir güzel doyurur, cıgara alır, tıraş olur, önce Kartal'a sonra da zengin kadına giderim. Bülent yerindeymiş.

– Bülent kardeşim, dedim, ben çok sıkıntıdayım... Acaba bana...

Sözümü ağzıma tıkadı:

– Bak, sana bir akıl vereyim.

– Ver, dedim.

Başını tavana kaldırdı, düşündü, düşündü.

– Sen İngilizce biliyorsun, değil mi? dedi.

– Eh, biraz... dedim.

– Yok yok, bilirsin... Sen ne yap, biliyor musun?

– Ne yapayım?

– Sen şimdi hemen bir pasaport al. Atla bir uçağa, doğru Avrupa'ya git. Sana burada, bu kısır memlekette yazık oluyor kardeşim. Senin değerini anlayacak yok burda. Ne diye burada sürünüp duruyorsun? Git Avrupa'ya, orda sana iş çoook... Ah senin yerinde olsam, bir dakika durur muyum be. Hadi, hemen al pasaportunu, bin bir uçağa... Oooh, ver elini Avrupa... Nasıl?

– İyi...

Açlıktan barsaklarım guruldamaya başladı. Dışarı çıktım. Nasıl sövüyorum sorma...

Muharrem'e gideyim, dedim. Okul arkadaşım. Ne de olsa halden anlar. Elli lira olsun verir ya... Elli olmasın da yirmibeş olsun. Önce bir cıgara alırım, karnımı doyururum. Sonra Kartal'daki fabrikaya giderim, akşam da kadına...

Şişli'ye kadar yürüdüm. Bereket evdeymiş.

– Aman Muharrem, dedim, nasıl sıkıntıdayım, anlatamam. Bana azçok bir yardımda bulun.

– Anlıyorum, anlıyorum, dedi, hepimizin başından geldi geçti. – Biraz durdu – Bak, sana bir akıl vereyim. Dinle... Havadan para kazanmak ister misin?

– İsterim.

– Bak, sen ne yap... Beyoğlu'nda, ama güzel biyerde bir mağaza kirala.

– Aman Muharrem, ben ne diyorum, sen ne diyorsun.

– Dinle kardeşim. Akıl akıldan üstündür. Bir dakika beni dinle. Büyük bir dükkân olsun... Hiç sermaye istemez. Sokaklardan kedileri toplayıp dükkâna dolduracaksın. Her sokak kedisini ayrı bir kafese koyacaksın. İşte o kadar. Her kafesin üstüne atmasyondan, bilmem ne cinsi diye bir tabela asacaksın. Anladın, değil mi? Memlekette enayi züppe çok. Cins kedi diye gelen gelene... Sokaktan topladığın kedileri, Çin kedisi, Hint kedisi, Tibet kedisi, Siyam kedisi diye yüz liraya, ikiyüz liraya, tutturabildiğine sat. Kedi bu... Dil bilmez, konuşsun da seni yalancı çıkarsın. Nasıl akıl?

İçimden, "Allah belanı versin..." diyerek dışarı çıktım. Bildiğim sövgüler az geliyor. On kuruşum bile yok ki bir simit alayım. Açlıktan, cıgarasızlıktan düşünemiyorum bile... Aklıma, birden Kenan geldi. Haydi, ordan yürüye yürüye taa Sirkeci'ye. On lira vermez mi bu Kenan? On lira verse, bir karnımı doyursam, bir cıgara alsam, bir de Kartal'a gitsem yeter. Zengin kadına gitmekten vazgeçtim.

– Kenan, kardeşim... Çok rica ederim. Bildiğin gibi değil, durumum çok kötü... Bana küçücük bir yardımda bulunabilir misin?

Ayağa kalktı. Ellerini pantolonunun ceplerine sokup karıştırmaya, bozuk paraları şıngırdatmaya başladı.

– Bak, sana bir akıl vereyim, dedi, en iyisi sen ne yap, biliyor musun?

– Ne yapayım?

– Senin kalemin kuvvetlidir. Sen hemen iyi bir otele kapan. Ama sessiz, gürültüsüz biyer olsun. En iyisi Uludağ'daki otellerden birine git.

– Eee?

– Sen otelde, iki üç ay kapanıp kalacaksın.

– Evet?

– İki üç ay sık dişini, bir roman yaz. Anladın mı? Senin romanını hangi gazete olsa alır. Terslik oldu da alamadılar diyelim. Yılma. Kitapçılara götür. Sende şu kadarcık akıl yok be... Sendeki kalem olur da insan sıkıntı çeker mi? Baktın, kitapçılar basmadı. Daha iyi. Daha çok kazanırsın. Kendi hesabına bastır birader. Hiç aklına gelmemişti değil mi? Nasıl akıl?

Az daha dursam sinirden yüreğime inecek, oraya yığılıp kalacağım. Dışarı çıktım ama, yürüyemiyorum, sürükleniyorum. Hava da karardı. Kime gitsem, ne yapsam? Nuri var, Beyazıt'ta. İkibuçuk lira da mı vermez? Hepsinden geçtim, bir çorba içsem, bir de cıgara alsam yeter. İkibuçuk liranın hızıyla Beyazıt'a kadar gittim.

– Nuri, kardeşim... Benim durumum kötü, ama çok kötü... Hiç param yok...

– Çok yorgunsun. Önce şöyle bir otur, kendine gel...

Hay Allah razı olsun, gördün mü insan evladını.

– Kime gittimse... Hepsi de...

– Öyledir, bilirim. Herkes bir akıl verir değil mi? Kulak asma onlara. Herkesin kendi aklı kendine yeter... Dinle bak, ben sana şimdi bir akıl vereyim.

Elimi masanın üstündeki madeni tablaya attım ama, bende güç kalmamış, ağır tablayı kaldıramadım ki, kafasına fırlatayım.

– Bak kardeşim, en iyisi sen ne yap biliyor musun? Sen bir tabakhane aç. En iyisi bu...

– Yahu, param yok diyorum sana... Anlamıyor musun?

– Anlıyorum. Bu iş için para istemez birader. Bir tabakhane açacaksın, o kadar. Beş on adam tutacaksın. Sokak köpekleri var ya, tutup tutup getirecekler. Köpeklerin derilerini yüzdürüp tabaklatacaksın. Bak, hiçkimsenin aklına gelmez. Köpek derisi ne para ediyor biliyor musun? Kadın eldivenleri hep köpek derisinden yapılır. Ne diye düşünüyorsun? Hemen bir tabakhane aç... Istanbul sokakları başıboş köpek dolu...

– Ben bir gemi alsam nasıl olur?

– Gemiyi ne yapacaksın?

– Hiç... Alayım diyorum işte. Alayım bir gemi, bakalım nasıl olacak?

– Sen gemiyi bırak. Sana verdiğim bu akıl, gemiden çok daha kazançlı. Dinle beni, hemen bir tabakhane aç...

Sokağa çıktım, karanlık... Aksaray'da Naci var. Zengin değil ama olsun. Para istemem, bir yemek olsun yedirir ya, bir cıgara verir ya... Naci'ye gittim ama, bende de adım atacak derman kalmadı.

Karşı karşıya oturduk.

– Naci kardeşim, halimi görüyorsun... Konuşacak takatim yok...

Naci,

– Vah vah, dedi, ne olmuş sana böyle?

– Yaa, hiç sorma...

– Dur, ben sana bir akıl vereyim.

Kuvvetim yok ki, suratına bir yumruk indireyim. Ne yapayım? Kısa kısa aralıklarla tuh tuh diye suratına tükürmeye başladım.

– Ne yapıyorsun yahu? dedi.

– Hiç... Bende böyle bir tik var...

O anlatıyor, ben yavaş yavaş tükürüyorum.

– Bak, sen ne yap... Sana bir akıl vereyim. Sen bu durumda hiçbir işe karar veremezsin. Önce bir iyice dinlen. Sinirlerin yatışsın. Ya... Mesela ne bileyim ben, Yalova kaplıcalarına git... Onbeş yirmi gün sırtüstü yat, aklın başına gelsin. Ondan sonra ne yapacağını düşün... Tükürme öyle yahu. Bak sinirden ne hale gelmişsin... Sen benim aklımı dinle, önce bir dinlen, kendine... Tükürme be!..

Tüküremiyorum ki istediğim gibi...

Dışarı çıktım. İşte ancak bu saate kadar Köprü'ye gelebildim. Bu vapura bindim. Bir cıgara daha verir misiniz?

Cıgara verdim. Vapur Kadıköy'e yanaşıyordu.

– Şimdi, dedi, benim vapur biletim de yok... Param da yok... Çıkarken cezalı bilet kesecekler... Ne yapacağım?

– Bakınız, size bir akıl vereyim, dedim, vapurun helasına girin... Yarım saat sonra çıkarsınız.

Vapur merdiveninin basamağına yığılıp kaldı.

Son otobüsü kaçırmamak için aceleyle iskeleye atlayıp otobüs durağına koştum.

Aradan epiy zaman geçti. Bigün yine vapurun lüks salonunda oturuyorum. Arkamda konuşanlardan biri öbürüne,

– Bir akıl vereyim. Sen ne yap en iyisi biliyor musun... diyor.

Dönüp baktım, şimdi başkasına akıl veren oydu... Sırtında kalın bir palto vardı.

Böylesini Asacaksın

Sabıkası yüzü aşkın gece hırsızı İstefano ile onun yetiştirmesi Çilli Tekin, bu gece soyacakları apartman dairesini dışardan dolanıp daha gündüzden kolaçan etmişlerdi. İstefano, doktor, dişçi muayenehanelerine dadanmış, daha çok tıp aletleri üzerinde uzman bir gece işçisi olduğu için poliste ve cezaevinde Teknik Hırsız diye anılırdı.

Geceleyin içerde kimse bulunmadığı için muayenehaneleri soymak daha kolay oluyordu. Bundan başka, çalınan eşyaların satılacak yerleri önceden hazır olurdu.

Gece saat bir. "Alın Teri Apartmanı"nın bütün katlarındaki ışıklar sönmüştü. Teknik Hırsız İstefano ile yardımcısı Çilli Tekin, apartmanın arka yüzüne geçtiler. Çilli Tekin erketeciydi. Akasya ağacının koyu karanlığına sindi.

İstefano demir su borusuna tutunup kedi gibi bir solukta birinci kat balkonuna tırmandı. Cebinden çıkardığı bir topak cam macununu sol eliyle balkon kapısının camına dayayıp, sağ elindeki elmasla camın üstüne geniş bir daire çizdi. Sağ elini yavaşça çekince macuna yapışık elmasla çizili cam elinde kaldı.

Teknik Hırsız İstefano, kapı camının oyuğundan elini sokup ilk işi balkon kapısını içerden açmak oldu. Bir kısa ıslık çaldı. Buna aşağıdaki erkete Çilli Tekin bir kısa ıslıkla cevap verdi. İşler yolunda gidiyor demekti.

İstefano el lambasının ışığında muayene odasına girdi. İşte elektrokardiyograf... Daktilo makinesinden az büyükçe aleti alıp dışarı çıktı. Önce bir ipe bağladığı elektrokardiyografı balkondan aşağı sarkıttı, sonra kendisi indi.

Çilli Tekin aleti kapınca yokuş aşağı seğirtti.

Bir saat kadar sonra usta ile çırak önceden sözleştikleri yerde buluştular. Çilli Tekin, ustasına,

– Tamam abi, zulada... dedi.

Hemen o gece ikinci işlerini de yapacaklardı.

Uzağa gitmediler. Önce girdikleri muayenehanenin hemen karşısındaki sokak içinde Emek Apartmanı. Teknik Hırsız İstefano, daha öncekine girdiği gibi, bu apartmanın da birinci katındaki muayenehaneye girip ordan da bir elektrokardiyograf aldı.

Tereyağından kıl çeker gibi işler yolunda gitmişti.

*

Apartman kapısının üstündeki pirinç levhada "Birinci Sınıf Dahiliye Mütehassısı" yazılı Doktor Orhan, bir haftadır, yani elektrokardiyografı çalındığındanberi dertliydi. Her karşılaştığına, her konuştuğuna bunu anlatıyordu. Her gece aynı role çıkan aktör gibi, anlata anlata artık o da sözleri ezberlemişti.

– Başıma gelenleri sorma. Elektrokardiyografımı çaldılar. Sabahleyin muayenehaneye geldim. Bir de baktım elektrokardiyograf uçmuş. Hemşire, "Balkon kapısının camı kırılmış," diye bağırdı. O gündenberi ara tara yok. Gitti gider... Onikibin liraya almıştım. Bişey değil, ithal edilmediğinden bulunmuyor, yok. Olsa onikibin değil, yirmibin verip alacağım, yok ki...

İthal etmiyorlar kardeşim. Memleketin en büyük ihtiyacı, değil mi? Yok işte... Elim ayağım durdu. Polise söyledik ama bizim polis, üfüüüüv... Günde ortalama yirmi müşteri, yani pardon, yirmi hasta gelse, ellişer liradan bin lira eder. Hergün bin lira gidiyor. Ayda şu kadar eder. Ben parasında değilim. Hırsızdır çalar. Ama bu elektrokardiyograf doktorlardan başkasının işine yaramaz

ki... Hırsız ne yapacak, götürüp başka bir doktora satacak. Bunu alan doktor, hırsızlık mal olduğunu biliyor mu? Biliiir, bal gibi bilir. Bile bile de alır. Hem de ucuza alır, bedava gibi ucuza alır. Ulan, bu senin bir meslektaşının aleti işte... Hemen polise haber verse... Yoo, hiç haber verir mi? Onikibin liralık elektrokardiyografı, ikibin liraya kapatacak. Söyle bakalım, kim suçlu? Hırsız mı, yoksa çalınmış malı bile bile satın alan doktor mu? Tuu, bir de doktor olacaklar be... Hırsızın mesleği, elbet çalar. Vallahi hırsıza kızmıyorum. Ama o meslektaş olacak heriflere... Asacaksın böylesini, asacaksın!.. Hiç gözünün yaşına bakmak yok, ibret olsun diye asmalı alçakları!.. Önce as, sonra da bacaklarından sallandır bir ay...

"Birinci Sınıf Dahiliye Mütehassısı" Dr. Orhan elektrokardiyografı çalındığındanberi, en aşağı günde yirmi otuz kişiye virgülünü, noktasını değiştirmeden hep bu sözleri söylüyordu.

Alın Teri Apartmanındaki Dr. Orhan böyle söylerken, Emek Apartmanındaki bir başka "Birinci Sınıf Dahiliye Mütehassısı" Dr. Cemil de, yine bu sözleri, kelimelerin, cümlelerin yerleri biraz değişik olarak, her önüne gelene tekrarlamaktaydı:

– Asacaksın böylesini... Böyle doktor olmaz olsun. Hem hırsızlık mal, hem de bir meslektaşının... İnsan bile bile böyle bir malı, ucuz diye alır mı? Asacaksın böylesini!..

*

Elektrokardiyografları çalınan iki doktor arkadaştılar. Dr. Orhan, Dr. Cemil'e telefon etti:

– Cemil'cim, demindenberi telefonun hep meşgul çıkıyor.

– Ben de seni arıyordum da ondan meşgul telefonum. Başıma geleni sorma...

– Ya benim? Elektrokardiyografı...

– Benimkini de...

– Ne diyorsun? Tuuu...

– Hırsız bunu ne yapar? Mutlaka yine bir doktora satacak...

– Hırsıza kızmıyorum.

– Yirmi bine almaya razıyım.

– Yok ki...

– Doktordan başkasının işine yaramaz.

– Asacaksın böylesini!..

– Böylelerini asmalı. İbret olsun diye...

– Acımak yok...

– Elime geçse kıtır kıtır...

– Sonra da bacaklarından sallandırıp...

– Hadi Orhan'cım, geçmiş olsun... Allahaısmarladık.

– Sana da Cemil'cim, bulunur inşallah...

– Bulunmaz. Kimbilir hangi şey satın almıştır.

*

Teknik Hırsız İstefano, beyler gibi giyinirdi. Onu gören, hiç de hırsız demezdi. O sabah herzamankinden değişik, bir kopuk kılığında gibi giyindi. Çırağı Çilli Tekin'i de böyle giydirdi. İkisinin de ilk bakışta hırsız, uğursuz oldukları belli.

İki elektrokardiyografı bir taksiye koydular. Önce Alın Teri Apartmanına gittiler. Taksi apartmanın elli adım kadar ilerisindeki araba parkında durmuştu. İstefano, Çilli Tekin'i iki kardiyografın başında takside bırakıp Dr. Orhan'ın muayenehanesine gitti. O sırada Dr. Orhan bir arkadaşına, olayı anlatmaktaydı:

– Başıma gelenleri sorma. Elektrokardiyografı çaldılar... Polise söyledik ama, bizim polis, üfüüüvv... Asmalı böylesini, asmalı...

Doktor Orhan tam "asmalı" dediği sırada Teknik Hırsız İstefano içeri girdi. Onu görünce, doktorun yüzü umutla güldü.

İstefano,

– Doktor Bey, size hususi bişey söyleyeceğim, dedi.

Dr. Orhan, elini İstefano'nun omzuna atıp onu muayene odasına götürdü.

– Bir elektrokardiyograf var, belki size lazımdır diye...

– Görelim bikez...

İstefano, muayene odasının penceresinden elini sallayınca arabadaki Çilli Tekin, elektrokardiyograflardan birini koşturup getirdi. Dr. Orhan alete baktı.

– Eee, söyle bakalım, ne istiyorsun buna?

– Biliyorsunuz piyasada yok.

– Bırak lafı, ne istiyorsun?

– Sonra, çokaz kullanılmış.

– Kaça?

– Yeni de...

– Anladık...

– Siz ne vereceksiniz?

– Mal senin, söyle...

– Mağaza fiyatı, onbeşbin ama size beşbine olur...

– Bize mi? Yahu, bu çalma bir mal. Sermayesi mi kurtarmıyor?

– Hadi dörtbin diyelim.

Çekişe çekişe pazarlıktan sonra, Dr. Orhan, Dr. Cemil'in elektrokardiyografını ikibin liraya aldı.

Biraz sonra Teknik Hırsız İstefano, Dr. Cemil'in muayenehanesine gittiği zaman, Birinci Sınıf Dahiliye Mütehassısı bir arkadaşına,

– Böylesini asacaksın... Hiç acımak yok!.. demekteydi.

Dr. Cemil'in pazarlığı daha uzun sürdü.

– Kardeşim, bizi enayi yerine koyma, diyordu, sanki biz bunun hırsızlık mal olduğunu bilmiyor muyuz.

Dr. Cemil, arkadaşı Dr. Orhan'ın elektrokardiyografını binbeşyüz liraya aldı.

*

Balkon kapısının kırık camındaki parmak izini araştırmak için gelen hırsızlık masasından iki komisere Dr. Orhan şöyle diyordu:

– Giden gitti artık... Kırık camları da atmıştık. Hırsızın parmak izi bıraktığını sanmam.

Sivil komiserden biri,

– Hırsızlar bu aleti mutlaka yine bir doktora...

Derken, telefon çaldı. Dr. Cemil telefon ediyordu:

– Ben Cemil. Merhaba Orhan'cım, nasılsın?

– Mersi. Ne var, ne yok?

– İyilik sağlık. Sende?

– Ben de iyiyim çok şükür. Daha ne var ne yok?

– İyilik, ya sen?

– Mersi. Ben de iyiyim, bir hatırını sorayım, dedim.

– Sağol. Ben de seni arayacaktım birazdan.

– Haydi iyi günler...

– Sana da. Gülegüle...

*

Teknik Hırsız İstefano ile erkete Çilli Tekin, birinci katında doktor muayenehanesi olan bir başka apartman önünde dolaşıyor, muayenehaneyi kolaçan ediyorlardı...

Neden Azgelişmiş?

Amerikan Cart Vakfından ödenen paralarla, Amerika'nın tanınmış bikaç iktisatçısı azgelişmiş ülkelere gittiler. Bu gezinin ereği, o ülkelerde incelemeler yapıp neden az geliştiklerini anlamaktı. Önce bunun adını "Gelişmemiş Ülkeler İnceleme Gezisi" koymuşlardı. Ama "gelişmemiş" sözünden, gelişmemiş olanların alınıp kızacakları düşünülerek, uluslararası incelik kurallarına uyarak "gelişmemiş" yerine, gelişmeyenlerin gönüllerini almak için "azgelişmiş" demeyi daha uygun buldular.

"Azgelişmiş Ülkeler İnceleme Gezisi" kurulundan Mr. Charles Whithy adında iktisat profesörü bir üye de Türkiye'ye gelmişti. Kendisine kolaylık olmak üzere, bilgi almak için Türkiye'de kiminle konuşacağı önceden söylenmişti. Mr. Charles, Türkiye'de önce Bay Sıtkı ile konuşacaktı. Bay Sıtkı bu konuda bilgi verecek en yetkili kişilerden biriydi.

"Cart Foundation" fonundan, inceleme için azgelişmiş ülkelere giden Amerikalı profesörler, uzmanlar, işlerini bitirip iki üç ay sonra hepsi de Amerika'ya dönmüşlerdi. Yalnız Prof. Charles Whithy, Türkiye'den dönmemişti. Dönmedikten başka kendisinden uzun zamandır hiçbir haber de alınamıyordu.

"Cart Foundation" yönetmenleri telaşa düşmüştü. Charles'in sağlık durumu üzerine endişeye kapılan kurul, Türkiye'deki Amerikan resmî makamlarına başvurarak, Mr. Charles'in adresini bulmuşlar ve ona 24 Nisan günü bir mektup yollamışlardı. Mr. Charles bu mektuba hemen bir cevap yazıp gönderdi. Cart Foundation bir mektup daha yolladı. Mr. Charles ona da gerekli cevabı verdi. Artık

ondan sonra Cart Foundation ile Mr. Charles hiç durmadan mektuplaşmaya başladılar.

Pek yakında üç ciltlik bir kitap halinde yayımlanacak olan bu mektupların, yalnız Amerika'da değil, bütün dünyada yılınençok satan kitabı, "The Best Seller" olacağı şimdiden söylenmektedir.

Bu kitabı basacak olan Amerikan editörü, dostum olduğundan, düşüncemi öğrenmek için kitabın müsveddelerini bana gönderdi. Ben de o mektuplardan bikaçını yayımlayarak sizlere okutmayı yararlı buldum. İşte o mektuplardan bikaçı...

24 Nisan 1958

Dear Mr. Charles Whithy,

Cart Foundation'dan azgelişmiş ülkelerde inceleme gezisine gitmiş olan, sizden başka, kurulumuzun bütün üyeleri dönmüşlerdir. Dört aydanberi sizden hiçbir haber alamadığımızdan merak içindeyiz. Cevabınızı bekliyoruz.

Saygılarımızla

*

28 Nisan 1958

Centlemen,

24 Nisan tarihli mektubunuz için teşekkür ederim. Şimdiye kadar sizlere bir haber veremediğim için çok müteessirim. Görüşmem ve bilgi almam için bana adresleri verilen kişileri, buradaki sürekli bayramlardan dolayı dört aydanberi bitürlü bulup konuşamıyorum.

Cart Foundation tarafından bana verilen ödevi yapamadan dönmek istemediğim için bugüne kadar kaldım. Pek yakında Bay Sıtkı ve öbürleriyle görüşebileceğimi umuyorum.

Faithfully yours
Charles Whithy

*

1 Mayıs 1958

Kıymetli mektubunuzdan bizimle şaka ettiğiniz anlaşılıyor. Hiçbir memlekette dört ay süren bayram olamayacağına göre, hiç olmazsa mayıs ayı içinde Bay Sıtkı ve öbürleriyle konuşarak incelemelere devam edeceğinizi ve Türkiye'nin neden az geliştiğini bildiren raporla birlikte kısa zamanda döneceğinizi umuyoruz.

Your Sincerely

*

5 Mayıs 1958

Sayın Baylar,

Son mektubunuzun yazıldığı 1 Mayıs günü, ben de burada Bay Sıtkı'yı aramaktaydım. Ancak 1 Mayıs tarihi Türkiye'de Bahar Bayramı olduğundan, Bay Sıtkı ile görüşmek de mümkün olmadı. Bununla beraber, Bay Sıtkı'nın arkasını hiç bırakmıyorum. Bayram olmayan bigünde kendisiyle görüşmemin mümkün olacağını umarım.

Ben size geçen mektubumda, burda bayramlar dört ay sürüyor diye bişey yazmadım. Bayramlar münasebetiyle, dört aydanberi Bay Sıtkı Sarlı ile görüşemediğimi yazdım. Bu iki söz arasındaki büyük farka özellikle dikkatinizi rica ederim. Henüz umudumu kesmiş değilim, 6 Mayıs günü Bay Sıtkı yada öbürleriyle konuşabileceğimi umuyorum.

Sincerely yours C. Whithy

*

18 Mayıs 1958

Dear C. Whithy,

6 mayıs günü Bay Sıtkı ile görüşebileceğinizi bildiren mektubunuzu alınca buradaki bütün arkadaşlar çok

sevinmiştik. Fakat bugüne kadar sizden yeni bir cevap alamayışımız, bizi yeniden düş kırıklığına uğrattı. Cevabınızı merakla bekliyoruz.

Cart Foundation

*

2 Haziran 1958

Sayın Baylar,

Evet, 6 Mayıs günü Bay Sıtkı ile görüşmeyi umduğumu sizlere yazmıştım. Ancak o gün Bay Sıtkı'nın evine gidince, kendilerinin evde bulunmadığını öğrendim. Çünkü 6 Mayıs "Hıdrellez" denilen bigündür. Böyle bigünde burda hiçkimse evinde ve işinde bulunmaz. Bir kart bırakarak, 15 Mayıs günü ziyaretlerine geleceğimi bildirdim. 15 Mayıs günü "Hava Şehitleri İhtifali" olduğundan, Bay Sıtkı'nın o gün nutuk vereceğini telefonla söyleyerek randevuyu iptal ettiler. 19 Mayıs sabahı, randevu almak için telefon ettim. 19 Mayıs da "Spor ve Gençlik Bayramı" olduğundan görüşmemiz başka bigüne kaldı. Ödevimi ihmal ettiğimi sanmamanızı rica ederim. Bay Sıtkı'yı şiddetle takip ediyorum. Haziran ayı içinde bayram olmayan bigün kendisiyle mutlaka görüşeceğimi umuyorum.

Sincerely
Charles Whithy

*

27 Haziran 1958

Dear Mr. Whithy,

Haziran ayı içinde Bay Sıtkı ve öbürleriyle mutlaka görüşeceğinizi bildiren mektubu almış ve bütün arkadaşlar bu müjdenizden dolayı sevinmiştik. Haziran ayı

geçtiği halde, sizden yeni bir mektup alamayınca yeniden umutsuzluğa düştük. Çok rica ederiz, Bay Sıtkı yada arkadaşlarıyla görüşmeniz mümkün olmayacaksa, başkalarıyla görüşüp bilgi alınız. Cevabınızı bekliyoruz.

Saygılarımızla

*

18 Temmuz 1958

Baylar,

Size mutlaka iyi bir haber verebilmek için cevabımı geciktirdim. Size hemen müjdeyi vereyim ki, bikaç gün içinde Bay Sıtkı Sarlı ve arkadaşlarıyla görüşebileceğim. İşin arkasını bıraktığımı sanmayınız. 14 Haziran günü kendilerine gittimse de, 14 Haziran "Toprak Bayramı" olduğundan, maalesef görüşemedik. İki gün sonra bir daha gittimse de arife olduğunu öğrenip geri döndüm. Daha ertesi gün bayramdı. Kurban Bayramında rahatsız etmek olmazdı. 20 Haziran'a kadar, dört gün süren Kurban Bayramında da görüşemedik.

Mektubunuzun geldiği 1 Temmuz günü azkalsın Bay Sıtkı ile görüşmemiz mümkün olacaktı. Fakat 1 Temmuz günü Kabotaj Bayramı olduğu için maalesef yine görüşemedik. Arkasını bıraktığımı sanmayınız. Dün yine gittim. Fakat 17 Temmuz günü "Aşure Günü" denilen dini bigün olduğunu öğrenince rahatsız etmeyi doğru bulmadım.

Bay Sıktı ve arkadaşlarıyla görüşmem mümkün olmazsa başkalarıyla görüşmemi tavsiye ediyorsunuz. Bu benim de aklıma gelmedi değil. Fakat, sekiz aydanberi Bay Sıtkı'nın peşindeyim. Hemen hemen, bütün bayramlar bitmiş sayılacağından kendisiyle konuşmaktan vazgeçersem, bütün bu emeklerim boşuna gidecektir. Bundan başka, yeniden konuşmak istediklerimi bulmak için de

bir sekiz ayın daha geçeceğini unutmayınız. Buyüzden her ne pahasına olursa olsun, bayramsız bigüne rast getirip Bay Sıtkı ile konuşmaya azmetmiş bulunuyorum. Temmuz ayı çıkmadan sizlere çok iyi haberler vereceğimi ummaktayım.

Charles Whithy

*

2 Eylül 1958

Mr. Charles Whithy,

Temmuz ve ağustos ayları da geçtiği halde sizden yine bir haber alamadık. Çok acele mektubunuzu bekliyoruz.

*

10 Eylül 1958

Centlemen,

Sizlere kısaca, son iki ay içinde burdaki çalışmalarımı anlatayım. Önceki mektubumda da yazdığım gibi, 23 Temmuzda Bay Sıtkı'ya gittim. 23 Temmuz, Meşrutiyet'in ilanının yıldönümü olduğu için, öğleden önce kendisini bulamadım. Vakit kaybetmemek için, ertesi günü yine öğleden önce telefonla aradım. 24 Temmuz, Lozan Günü olduğu için törene gittiğini öğrendim. Hiç umudumu yitirmedim. En iyisi evinde bulabilmek için geceleyin gitmekti. Ağustosun ilk haftasında bir gece evine gittimse de bulamadım. Fıstık Gecesi varmış, oraya gitmişler. Bay Sıtkı'nın doğduğu ilde bol fıstık yetiştiğinden yılda bir gece Fıstık Gecesi yapılırmış. Ertesi günü de eşinin yaş günü olduğundan görüşemedik. Hiç yılmadan üç gün sonra bir daha gittim. O gün Bay Sıtkı'nın babasının ruhuna mevlit okutulduğundan camiye gitmiş, konuşa-

madık. Ondan sonra da 30 Ağustos geldi. Zafer Bayramı idi. Kendisini bulamadım. Dün yine gittim. 9 Eylül de İzmir'in Kurtuluş Bayramı olduğu için törene gittiğini öğrendim. Çok şiddetle takip ettiğime lütfen inanınız.

Saygılarımla

*

8 Ekim 1958

Mr. Whithy,

Cart Foundation, bulunduğunuz ülkenin neden azgelişmiş olduğunu incelemekten vazgeçmiş bulunuyor. Zahmetleriniz için teşekkür eder, buradaki ödevinizin başına dönmenizi rica ederiz.

Cart Foundation

*

6 Kasım 1958

Centlemen,

Son mektubunuzdan, burada inceleme yapmam için Cart Foundation'un vermekte olduğu paranın bundan sonra kesildiğini anlıyorum. Ancak bir yıllık emeğimin boşa gitmemesi için, masrafımı kendim ödeyerek çalışmalarıma devam edeceğim ve kanımın son damlasına kadar Bay Sıtkı ve arkadaşlarıyla konuşmak için uğraşacağım. Çünkü bu ülkenin neden azgelişmiş olduğunu ben de şiddetle merak etmeye başladım. Bunu mutlaka öğrenmeliyim.

Son mektubunuza rağmen burada boş durmayıp nasıl çalıştığımı anlatmak için kısa bir rapor veriyorum. 15 Eylül Barbaros Günü olduğundan Bay Sıtkı'yla görüşemedimse de en sonunda 27 Eylül günü çalıştığı yerde bulunacağını öğrendim. 27 Eylül de Dil Bayramıymış. Umudum ekim

ayına kalmıştı. 6 Ekim, Istanbul'un Kurtuluş Bayramı olduğu için yine görüşemedik. Üç gün sonra gittim. Bay Sıtkı'nın evliliklerinin yıldönümüymüş. 28 Ekim'den sonra da üç gün Cumhuriyet Bayramı olduğundan bayram günü rahatsız etmek olmazdı. İster istemez kasım ayının gelmesini bekledim.

Bu bikaç gün içinde Bay Sıtkı'yı, iki bayram arası kıstırıp konuşabileceğimi, ülkesinin neden azgelişmiş olduğunu öğreneceğimi umuyorum.

Saygılarımla

*

2 Aralık 1958

Dear Mr. C. Whithy,

Her ne kadar Cart Foundation'un azgelişmiş ülkeleri inceleme fonu çoktan kapanmışsa da, bulunduğunuz ülkenin neden azgelişmiş olduğunu bizler de çok meraka başladığımızdan, çalışmalarınızdan bizi de haberdar ederseniz çok memnun kalırız.

Saygılarımla

*

18 Aralık 1958

Baylar,

Buradaki çalışmalarım kısaca şunlardır: 10 Kasım büyük matem günü idi. Üç gün bu büyük acının geçmesini bekleyip 13 Kasım günü Bay Sıtkı'yı aradım. Ankara'da hükümet merkezinin kuruluş yıldönümü için Ankara'ya gittiğini öğrendim. Bir hafta sonra döndüyse de, maça gittiğinden yine buluşamadık.

Üç gün sonra da çocuğunun doğum günüydü. Böyle bigünde kendisini meşgul etmeyi doğru bulmadım. Aralık

ayını bekledim. 17 Aralık Mevlana Günü için Konya'ya gittiğinden, dönüşünü bekledim. Ondan sonra da İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin yıldönümü bayramı vardı. O bayram da bitince havalar soğumuş olduğundan sineklerle mücadele başladı. 1958 yılı çalışmalarım bundan ibarettir. Yeni yıla büyük bir umutla giriyorum. Nasıl olsa, bayramsız, törensiz, yıldönümsüz, maçsız bigünde Bay Sıtkı'yı biyerde kıstırıp neden az geliştiklerini kendisinden öğreneceğim.

Sincerely Yours
Charles Whithy

*

28 Şubat 1959

Sayın Mr. C. Whithy,

Bizi çok merakta bırakan son mektubunuzdan sonra uzun zamandır sizden hiçbir haber alamadık. Merak ve endişe içindeyiz.

Cart Foundation

*

10 Mart 1959

Sayın Baylar,

1959 yılı bana çok umutlu görünüyor. Bu yıl içinde nasıl olsa, Allahın izniyle, Bay Sıtkı ile görüşebileceğime inanıyorum. Son çalışmalarımı kısaca anlatırsam, siz de artık nerdeyse Bay Sıtkı ile konuşabileceğime inanırsınız. 1 Ocak yılbaşı olduğu için gitmedim. Ondan sonra Regaip Kandili geldiğinden rahatsız etmedim. Ondan sonra Birinci İnönü Zaferinin yıldönümüydü. Gitmeyi uygun bulmadım. Bütün umudumu şubat ayına bağladım. 4 Şubat'ta gittimse de o gün Miraç Kandili olduğundan Sıtkı

Beyin propagandaya çıktığını öğrendim. İyice araştırıp 10 Şubat gününde hiçbir bayram olmadığını öğrenince sevindim. Hemen gittimse de, o gün de Pilav Günüymüş. Sıtkı Beyin yetiştiği okul, 10 Şubat gününü Pilav Günü yapmış. Sıtkı Bey de oraya gitmiş. 22 Şubat Berat Kandiliydi. Gitmedim. Yarın gidecektim. 11 Mart günü de Ramazan'ın başladığını öğrendim. Bundan sonraki çalışmalarımı yine bildiririm.

Saygılarımla
C. Whithy,

*

Sayın Baylar,

İki yıldanberi burda ne Bay Sıtkı ile, ne de başkalarıyla, bayram olmayan bigün bulup da konuşabilmek benim için mümkün olmadı. Ramazan geçti, üç gün Şeker Bayramı başladı. 12 Nisan'da bayram bitince, bikaç gün de bayram yorgunluğu geçsin diye bekleyip gittim. "Bugün 23 Nisan Çocuk Bayramı, Sıtkı Bey bulunmaz," dediler. Yarın burdan ayrılıyorum.

C. Whithy

*

İktisat Profesörü Charles Whithy Amerika'ya döndü. Cart Foundation kurulu, incelemeleri hakkında bir konferans vermesini istedi.

Mr. Charles Whithy onlara,

– Centlemen, dedi, çok çalıştım, çok uğraştım. Ama bayramlardan vakit bulup da kimseyle konuşamadım ki, o ülkenin neden azgelişmiş olduğunu öğrenebileyim. Onun için hiçbişey bilmiyorum. Ve neden azgelişmiş olduklarını son derecede merak ediyorum.

NOT : Bana bu kitabın, yukarda bikaç parçasını okuduğunuz müsveddesini gönderen Amerikan editörüne, bir mektup yazarak, bu kitabı yayımlamamasını rica ettim. Bakalım, sayın editör, bu ricamı yerine getirecek mi?

Kapının Danası Öküz Olmaz

Karaöylü köyü, Tersakan Çayının düze indiği yerde, gündoğusuna düşen dağın yamacındadır. Kırkdört evlik, yoksul bir köy...

Köyün içinde bikaç ahlatla pelitten başka ağaç görünmez. Dere boyunda bikaç kavakla söğüt vardır. Dolaylarda başka da ağaç yoktur.

Giyinişi köylülere benzemeyen delikanlı, elinde bir kitap, köy içinden çıktı, dar yoldan yukarı vurdu. Ayakkabısının burnuyla yol üstündeki taşlara vura vura gidişinden sıkıntılı olduğu anlaşılıyordu. Ayağıyla küçük taşlara vurdukça yoldan toz kalkıyordu.

Köyün en güzel yerine kurulmuş mezarlıktan, başı önünde düşüne düşüne geçti. Dar, eğri büğrü yol tepeyi aşıncaya dek dikleşiyor, sonra dereye aşağı iniyordu. Yolun en dik yerindeki dönemeçte yaşlı bir ahlat ağacı vardı.

Güneş tepeye yükselmiş, ahlatın gölgesi küçülmüştü.

Delikanlı ahlatın gölgesine oturdu, sırtını yaşlı ağaca dayadı. Kitabını açtı. Her satırı bikaç kez okuyor, yine de okuduğunu anlayamıyordu. Kafası karmakarışıktı. Dizlerinin üstündeki İngilizce kitabı bezginlikle yanına bıraktı.

Aşağıda önce iki eşeğin tıkırtılı nal sesleri duyuldu. Sonra iki eşeğin yoldan kaldırdığı toz bulutu yükseldi. Dönemeci alınca arka arkaya iki eşeğin üstündeki iki köylü göründü. Bunlardan biri Karaöylü'ydü.

– Selamünaleyküm...

Kentli kılığındaki delikanlı,

– Aleykümselam, uğur ola... dedi.

Eşeğin üstündekilerden biri ötekine,

– Kim bu? Sizin yeni öğretmen mi yoksa? diye sordu.

– Yok. Bizim Kel Mâmıt var ya...

– Heee...

– Kel Mâmıt'ın oğlu işte...

– Yok be. Hiç görmediydim.

– Nereden göreceksin, küçükken köyden çıktı, Avrupa'yı, Amerika'yı döndü dolaştı, daha yeni geldi köye.

– Bizim Kel Mâmıt'ın oğlu, he mi?

– Hee, onun oğlu...

Sağ elinin bir parmağı İngilizce kitabın sayfaları arasında duran delikanlı, eşek üstünde gidenlerin arkasından baktı kaldı. İçinden kendi kendisiyle şöyle konuşuyordu:

– Köylüler beni sevmiyor...

– Köylüleri bırak, babam bile sevmiyor. Babam, babamken...

– Kızıyorlar da bana...

– Küçümsüyorlar. Adam yerine koyan yok seni.

– Aşağı görüyorlar...

Önünden, yolun tozlarını ayaklarıyla savura savura bir kadınla bir erkek köye doğru gidiyordu. Kadın çıplak ayaklarını sürüyordu.

Erkek,

– Selamünaleyküm, dedi.

Delikanlı,

– Aleykümselam, uğur ola... dedi.

Delikanlının önünden geçtikten sonra kadın kocasına,

– Kel Mâmıt'ın oğlu bu mu ki?.. diye sordu.

– Hee, bu ya...

– Şuna bak hele. Bir adam gibi oturmuş da...

Erkek,

– Kasılıyor, Kel Mâmıt'ın oğlu... dedi.

Delikanlı yola, aşağı bakıyordu. Tepeden büyük bir kaya parçası düşmüş, yolu kapamıştı. Burdan tekerlekli taşıt geçemezdi.

Delikanlı içinden, beni adam yerine koymuyorlar, diye geçirdi.

Bir canı sıkılıyordu ki...

Karaöylü köyünün okulu eskiden üç sınıftı. Kel Mâmıt'ın oğlu Memet, üçüncü sınıfta okurken, bigün köye vali ile kaymakam gelmişti. Okulu gezmişlerdi.

Köy öğretmeni, Vali Beye gösteriş olsun diye, en çalışkan öğrencisi Memet'i derse kaldırdı. Öğretmen sordu, Memet bildi. Öğretmen sordu, Memet bildi.

Vali ile kaymakam, çocuğun bilgisine şaştılar. Vali sınava çekti küçük Memet'i. Sonra,

– Bu çocuğun babası kim, çağırın bana! dedi.

Kel Mâmıt'ı çağırdılar. Kel Mâmıt, köyün en yoksuluydu. Onbir çocuğundan beşi ölmüş, altısı yaşıyordu. Memet, çocuklarının en küçüğüydü.

Vali,

– Köy okulunu bitirince bu çocuğu ne yapacaksın? diye sordu.

Kel Mâmıt, böyle bişey düşünmemişti.

– Hiç, dedi, köylük yerde ne yapılır?

Vali,

– Yazık olur, dedi, bu okulu bitirince sen bu çocuğu bana getir.

Kel Mâmıt oncasını becerip,

– Eksik olma beyim, dedi.

Ama Kel Mâmıt oğlunu taa ile nasıl götürsün! Köy öğretmeni çocuğu elinden tutup valiye götürdü. Vali,

Memet'i ildeki pansiyonlu ilkokula yerleştirdi. Memet, okulda şaşırtıcı bir başarı gösterdi. İlkokulu bitirince Eğitim Bakanlığının açtığı yarışma sınavını kazandı. Böylece liseyi yatılı olarak parasız okudu. Lisenin en çalışkanı, en bilgili öğrencisiydi. Liseyi birincilikle bitirdi. İlkin askerlik görevini yaptı. Sonra bakanlıklardan birinin açtığı sınavı kazanarak Fransa'da üniversite öğrenimine gitti. Altı yılda doktorasını verdi. Bisüre Fransa'da çalıştıktan sonra Amerika'ya geçti. Bir Amerikan üniversitesinde öğretim üyesi oldu. Başarıdan başarıya ulaşıyordu. Kitaplar yazdı. Profesör oldu. Buluşları kendi adıyla bilim dünyasına yayıldı. Uluslararası bir büyük ün olmuştu.

Memet'in içinde yurt özlemi yanıyordu. Çalışmadan ara bulup da sılaya gidememişti. Yıllardan sonra, bir yaz dinlenmek için Karaöylü köyüne geldi. Hemşerileriyle içli dışlı oldu. Köyüne, köylüsüne yararlı olabilmek için yanıp tutuşuyordu. Onu böylece gören hiçkimse, kendi bilim dalında dünyaca tanınmış bir bilgin demezdi. Ama nedense, kendi köyünde onu hiçbiri adam yerine koymuyordu.

– Kel Mâmıt'ın, bizim Kel Mâmıt'ın oğlu... deyip geçiyorlardı.

Desinlerdi, önemi yok. Ama öğütlerinin, salıklarının hiçbirini dinlemiyorlardı, sözlerine kulak asmıyorlar, salık verdiklerini uygulamıyorlardı. Ne dese gülüp geçiyorlardı.

Bigün kahvede köyün yaşlılarından Şükrü Dayı,

– Bak Memet oğlum, diye söze başlamıştı, bir tarihte bizim köye bir baytar geldi. Baban Kel Mâmıt da bilir.

Babası için yüzüne karşı "Kel Mâmıt" diyordu ki, genç adamı iyice utandırsın.

– Evet, baban Kel Mâmıt iyisini bilir. Vilayet baytarı köy köy dolaşır, köylüye, sözüm ona, mala, davara nasıl

bakılır, öğretirmiş. Bizim köye de geldi. Baban Kel Mâmıt da bilir. Öyle değil mi len Kel Mâmıt...

– Hee, öyle.

– Baytar gelmeden ünü geldi. Herif iki kamyon dolusu kitapla vilayete gelmiş, iki kamyon kitap... Ben bunu duyunca, "Hemşeriler bu herifte iş yok," dedim. Aha baban Kel Mâmıt da duymuştur o zaman. Neyse... Köye geldi. Bizi toparladı başına, anlattı anlattı durdu. Çolak Ali vardı ya, rahmetli, "Yahu, siz bu herifin dediklerine inandınız mı?" diye sordu. İnanmışız besbelli. Çolak Ali, "Bu herif hayvandan anlar mı, anlamaz mı, gelin şunu bir sınayalım," dedi. Hep oradayız. Senin baban Kel Mâmıt da orada. Çolak Ali, baytara, "Bey, dedi, benim bir gebe ineğim var, kuzulaç mı, değil mi, şuna bir bakar mısın?" Baytar önde, biz ardında Çolak Ali'nin ahırına girdik. Çolak Ali, kart öküzü damın dibine bağlamış. Orası alacakaranlık. Yemiş yemiş, koca öküzün karnı şişmiş. Çolak Ali koca öküzü gösterdi, "İşte bey, benim inek..." dedi. Aha bu baban Kel Mâmıt da ordaydı. Baytar, koca öküzün karnını yokladı, elledi, sonra kulağını karnına dayadı, öküzün bir o yanını, bir bu yanını dinledi. Başını öküzün altına soktu, kulağını kart öküzün sinirine dayayıp bir de ordan dinledi. Doğruldu. "Evet," dedi, "inek gebe. Gebe olmaya gebe, ama doğurmasına daha çok var." Baytar damdan çıkarken Çolak Ali bıyık altından bir gülüyor ki, gözünün birini de kırpmış. Aha bu baban olacak Kel Mâmıt da ordaydı. Öyle olmadı mı len Kel Mâmıt?..

Babası,

– He, öyle oldu, diyordu.

Şükrü Dayı sözde o baytara, gerçekteyse Profesör Memet'e şöyle diyordu:

– Ulan gidi, ulan koca gidi, daha bir öküzle ineği ayırt edemezsin de, o iki kamyon dolusu kitap neyin nesi dürzü? Okulda okumuşlardan bir adam çıkmış mı? Öyle değil mi len Kel Mâmıt?

– Doğrusun Şükrü Dayı...

Başka bir tarımcının kırdığı potu anlatıyordu. İlçenin fidanlığından elma fidanlarını Çilli Yakup çalmış, kendi bahçesine dikmişti. Fidanlık müdürü de duymuş, candarmaya söyleyecekti.

Çilli Yakup fidanlık müdürüne gider. "Bey," der, "elma fidanlarını çaldım diye dedikodu çıkarmışlar. Arabayı kapıya getirdim. Kalk, birlikte gidelim, benim bahçeye bak. Bitek elma fidanı varsa, idamıma razıyım."

Fidanlık müdürü de tarım mühendisiymiş. Arabayla Çilli Yakup'un bahçesine gitmişler. Bahçede beşyüzden artık elma fidanı dikili. Çilli Yakup, ziraatçiyi elma fidanlarından birinin dibine oturtmuş, ayranı da içirmiş. Elma fidanlarını gösterip, "Bak bey," demiş, "allahaşkına iyi bak. Benim bahçemde bitek elma fidanı var mı? Benimkiler hep kara erik..."

Ziraatçi dairesine döndükten sonra, memurlarına, "Yahu, azkala adamın günahına girecektik..." der dururmuş.

Bu olayı anlatan,

– Öyle değil mi len Kel Mâmıt? diye soruyor, Mâmıt da,

– Hee, öyle... diyordu.

Genç profesör kendi köyünde küçümseniyor, sözlerine önem verilmiyordu. Köylüler, Memet için konuşmalarını özellikle ona duyurmaya çalışıyorlardı:

– Kimmiş, kimmiş?.. Neymiş, neymiş?.. Şu bizim Kel Mâmıt'ın oğlu değil mi?..

– Heee, alt ucu Kel Mâmıt'ın oğlu...

Genç bilgin koca ahlatın gölgesinde oturmuş, gözleri yol üstüne düşmüş kayada, dalgın dalgın düşünüp duruyordu.

Bir kağnı gıcırtısı duyuldu. Az sonra arka arkaya üç kağnı göründü. Köye, yukarı geliyordu kağnılar. Yolu kapayan kayanın önüne gelince kağnılar durdu. Yolun biyanı dik yamaç, biyanı uçurum. Kağnılarla gelen sekiz köylü toparlanıp aralarında bişeyler konuştular, tartıştılar. Sonra yamaca sırtlarını dayayıp cigaralarını yaktılar.

Genç bilgin yerinden kalktı, kağnıların yanına gitti. Köylülerine,

– Merhaba... dedi.

Oturmuş cigara içen köylüler de ona,

– Merhaba... dediler.

Lastik pabucundan ayağını çıkaran bir köylü yanındakine,

– Şu bizim Kel Mâmıt'ın oğlu da bir kasılır ki... dedi.

Öbürü,

– He yaa, dedi, Kel Mâmıt'ın oğlu...

Genç bilgin yanlarına gidip,

– Ne oldu? diye sordu.

– Görüyorsun olanı...

Başka bir köylü,

– Yol kapanmış... dedi.

– Pekiy, ne yapacaksınız?

– Bekliyoruz... dedi.

Biri de,

– Düşünüyoruz... dedi.

Bilgin onlara öylece baktı kaldı. Yolu açmak için yapılacak tek iş vardı: Yol üstüne düşmüş kayayı yardan aşağı yuvarlamak.

Memet, "Söylesem dinlemezler beni," diye içinden geçirdi. Ama duramadı.

– Hemşeriler, dokuz kişiyiz, dedi. Bu kaya bize dayanmaz. Gelin, elbirliğiyle şu kayayı devirelim aşağı... Hep birden, hep birlik, hadi...

Evet, köylüler hep birden, hep birlik gülüştüler. Profesör Memet'in gittikçe kendine olan güveni sarsılıyordu. Yoksa gerçekten çok gülünç bişey mi söylemişti?

Köylülerden biri,

– Hay aklınla yaşa Kel Mâmıt'ın oğlu... dedi.

– Hah hah hah... Bunu kimse düşünemezdi işte...

– İyi bildin, iyi... Hıh hıh hıh... Demek kitap böyle yazasıymış.

– Yahu, bu koca kaya, insan gücüyle devrilir mi hiç!..

Kel Mâmıt'ın oğlu,

– Kağnılar var ya, dedi, kağnıların orta ağacını manivela yaparız.

Cevabını aldı:

– Git işine...

Genç bilgin utanarak başını önüne eğdi. Tersyüzü dönüp yaşlı ahlat ağacının gölgesine gitti, oturdu kitabını açtı. Okuduğunu anlayamıyordu.

Büyük bir merakla, ne yapacaklar diye sekiz köylüyü gözlüyordu. Ne yapacaklardı? Yolun şevine sırtlarını dayamış cıgara içiyorlar, konuşup şakalaşıyorlardı. Belki de kendisiyle alay edip duruyorlardı.

– Ulan Kel Mâmıt'ın oğlu, ulan Kel Mâmıt'ın oğlu...

– Ulan sende kele sürülecek akıl yok be...

Kel Mâmıt'ın profesör oğlu, "Hep böyle duracak değiller ya, elbet bişey yapacaklar. Bu yolu açacaklar," diye düşünüyor, büyük bir merak içinde bekliyordu. Ne yapacaklar?

Hiçbişey yapmıyorlardı. Yarım saat geçti, bir saat, birbuçuk saat... Bilginin merakı gittikçe artıyordu.

Köylüler birden ayağa kalkıp bağırmaya başladılar:

– Hasan Efendiii, Hasan Efendi!..

Ellerini ağızlarına boru yapıp sesleniyorlardı:

– Hasan Efendiiii!..

Dere boyundaki yoldan eşek üstünde giden adam da onlara seslendi:

– Ne var ulan Karaöylüler?

– Hele gel, hele gel...

Hasan Efendi eşeğini onlara doğrulttu. Bilgin de köylülerin yanına gidip sordu:

– Kim bu Hasan Efendi?

– Sıhhıyacı... Herifte akıl var efendi. Frengi iğnesi vurmak için köyleri dolaşır.

Hasan Efendi yanlarına geldi.

– Selamünaleyküm ağalar.

– Aleykümselam Hasan Efendi.

– Ne olmuş bu yola? Kaya mı düşmüş. Ulan ne duruyorsunuz? Dayanın be... Devirin aşağı şunu!..

Köylüler de coşup bağırıştılar,

– Öyle ya... Hadin arkadaşlar, davranın!..

Besmeleyi çeken işe girişti. Ho, ho - ho - hoop... Kaya gümbür gümbür yuvarlandı, yol açıldı.

Hasan Efendi,

– Hadi sağlıcakla kalın... dedi.

– Allah razı olsun Hasan Efendi. Allah senden razı olsun...

Üç kağnı yola düzüldü.

– Deeeh, dehaaa...

– Eee... ohaa!..

Bilgin de onlarla birlikte, düşüne düşüne tozlu yoldan köye doğru çıkıyordu.

– Yahu, ben size söylemedim mi? dedi, kayayı hep bir olup devirelim, yuvarlayalım, demedim mi?

– Hele bak... Sen öyle mi dedin Kel Mâmıt'ın oğlu?

Köylüler gülüşüyorlardı.

Bilgin,

– Peki, ben ne dedim? diye sordu.

– Daha sen ne dediğini bilmiyorsun. Sen, "Şu kayayı sırta yukarı taşıyalım da yol açılsın," demedin mi? Koca kaya yukarı taşınır mı? Taşınsa durur mu? Sana uysak kaya üstümüze devrilip bir kaza çıkardı. Seninki de akıl işte...

Yine gülüştüler.

Köyde bir zaman Kel Mâmıt'ın oğlunun aklı konuşuldu:

– Koca kayayı dağa çıkarın der. Aklına uysak zorlayıp erkekliğimiz sökülecek...

Bikaç gün sonra Kel Mâmıt'ın oğlu Memet kasabaya indi. Bir eski okul arkadaşını gördü. Kendi köyünde öğretmen olan arkadaşı,

– Duramayacağım, dedi. Eğitim müdürüne söylemeye geldim. Beni başka köye versinler. Kendi köyümde yapamayacağım.

Profesör Memet,

– Neden? diye sordu.

– Neden olacak arkadaş, beni köyde bir dinleyen mi var? "Kapının danası hiçbir vakit öküz olmaz" demişler, boşuna mı? Ecele derman bulsan boş, kendi köylün dinlemez seni...

Profesör bikaç kez,

– Kapının danası, kapının danası... diye mırıldandı.

Sonra eski arkadaşına bir Amerikan üniversitesinde profesör olduğunu söyledi.

– Beni dinlersen, dedi, kendi köyünden ayrılma. Kendi köyünü herkesten iyi sen bilirsin. Bir zaman sonra seni dinlerler.

Köy öğretmeni,

– Kapının danası hiçbir vakit öküz olmaz... dedi.

Bendeniz Mahvoldum

Masada oturan şişman, gözlüklü adam gülerek okuduğu mektubu bitirince, karşısında ellerini kavuşturmuş, ayakta duran zayıf adama sordu:

– Mehmet Zeloğlu siz misiniz?

– Evet Beyefendi, bendenizim.

Eğik sol omzundan, kamburumsu sırtından, yıllarca masa başı memurluğu yaptığı belli.

Masada oturan,

– Eeee, anlat bakalım Mehmet Zeloğlu, dedi, ama nasıl olduysa aynen anlat!

– Başüstüne. Bendeniz mahvoldum beyefendi. Akşam saat yedi, sekiz sıralarında Belediye Lokantasına gitmiştim. At nalı biçiminde bitiştirilmiş masalar hep dolu. Belki yüzelli kişi var. Ben oranın yabancısıyım. Zeki Bey mektupla da zatıâlinize yazmıştır; oraya gideli üç gün olmuş. Yirmialtı yıllık memuriyet hayatım hep ilçelerde, bucaklarda geçti. El etek öperek, sonunda vilayete gelebildik.

İşte o gece Belediye Lokantasında ben de bir boş sandalye bulup iliştim. Daha kimseyi de tanımıyorum.

Daireye ilk geldiğim gün, "Veda ziyafeti var, ver on lira!" demişlerdi. Her arkadaş baremine göre para verecekmiş. On lirayı verdim.

Malumuâliniz, taşranın memuriyet hayatında şerefe verilen bu ziyafetler filan da olmasa insan sıkıntıdan patlar.

Masaların üstünü iyi donatmışlar. Bendeniz de bir boş kadeh bulup içmeye başladım. İkinci kadehten sonra yanımda oturanla muhabbeti koyulttuk. Sağımdaki,

belediyede memurmuş. Solumdaki de hastanede kâtipmiş. "Beyler, ben buraya geleli üç gün oldu, yeni tayin edildim. Kim kimdir, bilmiyorum," dedim. Onlar da bana ziyafettekileri tanıttılar:

– Şu en ortada oturan dazlak kafalı, validir. Sağındaki irikıyım, emniyet müdürü. Solundaki veteriner müdürü. Öte yandaki vali muavini. Şu belediye başkanı. Şiş göbek olan eğitim müdürü. Şu bayındırlık müdürü, orman müdürü, posta müdürü, müze müdürü, istasyon müdürü, tarım müdürü, Petete müdürü, kütüphane müdürü.

Velhasıl cümlesini tanıttılar. Malumuâliniz taşra vilayetlerinde müdür çoktur. Biz tatlı tatlı içiyoruz. Meze de bol, her çeşidi var. Gayetle keyif olmuşuz. Derken karşıdan bir zat ayağa kalktı. Belli ki konuşacak. Herkes çatallarını tabaklara vurdu ki susulsun. "Sıssss!.."

Bu zat belediye başkanıymış. Başladı konuşmaya:

– Pek muhterem Vali Beyimiz ve pek muhterem arkadaşlarım...

Giriş fena değil.

– Süha Beyin aramızdan ayrılması bizim için çok üzücü oldu... dedi.

Onlardan sonra efendim başladı övmeye:

– Bendeniz ellibeş yaşındayım. Doğma büyüme buralıyım. Pekçok valiler gördük. Buradan ne valiler geldi, geçti. Ama hiçbirisi şimdiki valimiz gibi olamaz. Bunu açıkça itirafı bir vicdani borç bilirim ki, onların hiçbirisi sayın valimizin eline su dökemez! Evet, eski valilerimizin de bazı iyilikleri yok değildi. Vardı. Velakin, suratlarına karşı söylemek gibi olmasın, şimdiki valimizin yanında onlar hiç ki hiçtir...

Belediye başkanı anlatırken, ben yavaştan cep defterimi çıkarıp böyle ziyafetler için eskiden defterime yazdı-

ğım nutku içimden okumaya, bir daha ezberime almaya başladım. Kendimi övmek gibi olmasın, bendeniz bu ziyafetlerde gayetle tesirli nutuk irad ederim. Bütün eski arkadaşlar da bilirler. Hele biraz içtim de söze başladım mı, sofradakilerin ağlamaktan gözleri yumruk gibi şişer. Evvelallah öyle konuşurum... Buraya geleli üç gün olmuş. Hazır elime fırsat geçmişken, kaçırmak olur mu, Mehmet Zeloğlu kimdir tanısınlar.

Belediye başkanı sözünü bitirirken,

– Kadehimi sayın valimizin şerefine kaldırıyorum, dedi.

Arkadan başka bir zat ayağa kalkıp nutka başladı:

– Süha Beyle birlikte geçen üç yılımızı unutmayacağız, dedi.

Anlaşılıyor ki, valinin adı Süha... Arkadan valinin vilayete yaptığı hizmetleri anlatmaya başladı:

– Hepimizin malumu olduğu üzere, eskiden vilayetimiz hudutları dahilinde gerek koşum hayvanları ve gerekse sağmal hayvanlar son derece ihmale uğramıştı. Eskiden pek namlı olan cins atlarımız, bakımsızlıktan adeta kedi kadar kalmışlar, cinsleri bozulmuştu. Ancak muhterem Valimizin gayret ve himmetleri iledir ki, damızlık kısraklar ve cins aygırlar getirilerek at nesli çok şükür yeniden ıslah edilmiştir. Her kazada sıfat istasyonları kurularak, vilayet merkezinde teşkil olunan aygır deposundan en seçme aygırlar bu sıfat istasyonlarına, sıfat mevsiminde gönderildiği gibi, ayrıca merkezde de suni ilkah yolu ile cins atlar ve çok arızalı arazimiz için sağlam katırlar elde edilmiştir. Valimizin bu hizmetlerini, asla ve asla unutamayacağımız gibi...

Kulağım onda, gözüm defterimde. Efendim, verdiğim nutukların en etkili parçalarını bu not defterime yazmışımdır. Ayrıca şurda burda okuduğum vecize değerinde

büyük sözleri de defterime yazarım. Ne zaman bir şeref ziyafeti olsa, bu defterimdekileri yeniden ezberime alırım. Gündüz evde bikaç kez okudum ya, burda da tekrarlamakta fayda var.

Konuşmakta olan zat,

– Aramızdan ayrılan Süha Beyin şerefine kadehlerimizi kaldıralım arkadaşlar... diye sözünü bitirdi.

Kaldırdık, kadehleri diktik. Başka bir zat söz aldı. Ben de söz için fırsat kolluyorum ama, herkesin rütbesine, mevkine göre söz sırası geliyor. Yalnız bana söz sırası gelmeden ziyafetler biterse yazık olur. Tetikte duruyorum. Bu adam, "Süha Beyin şerefine!.." der demez ben fırlayacağım.

Bu zat da,

– Süha Beyle birlikte geçen üç yılımız, bizim için çok tatlı hatıralarla doludur, dedi.

Anlaşılan bu Vali Süha Beyi burada çok seviyorlar. İçkiye hız verdim. İçildi mi iyi konuşulur Beyefendi. Bitek Fransızca kelime bilinmese, ziyafet sofrasında içildi mi, Fransızca nutuk bile verilir. Yani bendenize öyle gelir. Ziyafet sofrasındaki heyecanla Fransız ordusunun önünde nutuk irad etsem, o Fransız ordusu ne dediğimin bir kelimesini anlamadan önüme düşer de, kal dediğim yerde kalır, öl dediğim yerde ölür. Bu sebepten ara vermeksizin içiyorum.

Bu konuşan zat da, valinin kümes hayvanlarını nasıl geliştirdiğini anlatıyor. Eskiden tilkiden, sansardan koca vilayetten azkalsın tavuk cinsinin kökü kuruyacakmış.

– Sayın valimiz, tilki ve sansar tuzakları yaptırarak, tilki ve sansar savaşına girişip ve bu mücadelede, Allahın inayetiyle muvaffak olarak tavuk ve bilcümle kümes hayvanlarının hayatlarını kurtarmış olup, bununla da

kalmayarak ve bahusus tavuklara kolera iğnesi vurdurtarak, muhteşem valimiz yumurta ve tavuk ve kaz ve hindi satışından vilayetimiz halkına büyük kazanç temin buyurmuşlardır.

Bir öksürdü. Öksürdükten sonra,

– Sözüme burada nihayet verirken, aramızdan ayrılan Süha Bey şerefine kadehimi kaldırıyorum, dedi.

Söze başlamak için acele ayağa fırladım. Bir açıkgöz sıramı kapmak için oturduğu yerden, "Muhterem arkadaşlar!" diye söze başlayıp sonra ayağa fırladı ve nutuk söylemeye başladı.

Lanet olsun. Ondan sonra konuşurum diyerek oturdum yerime.

Sıramı kapan açıkgöz,

– Bilirsiniz, dedi, eskiden gerek vilayet içinde, gerek köylerde hergün bikaç kuduz vakası görülmekte ve sayın valimizin teşrifine kadar kuduz vakaları artmakta idi. Ancak valimizin geceli gündüzlü mesaisi ve gayretleri sonunda, şehrimizdeki bütün başıboş itler itlaf edilip bitek kuduz it kalmadı. Şimdi sokaklarımızda, valimizin sayesinde, tam bir serbesti içinde gezmek mümkün olmuştur.

Kadehleri bir daha şerefe diktik. Yine biri benden önce fırladı. O da valinin hayvan panayırlarındaki hizmetini anlattı:

– Eskiden olduğu gibi, hiçbir haksızlık yapılmamaktadır. Valimiz hertürlü haksızlığa mani olmuştur. Şimdi panayırlarımızda, en besili, en sütlü inek sahibine valimiz kendi eli ile mükâfatını vermektedir...

Adam anlatırken ben bir düşünceye daldım. Demek bu Vali Süha Bey, bu vilayette hep hayvanlar üzerine çalışmış... Kuduz itleri bitirmiş, tavuklara aşı yaptırmış, at

neslini ıslah etmiş, besili ineklere mükâfat verdirmiş. Allah Allah... Yol, mektep, köprü filan yaptırmamış mı?

Ben böyle düşünürken biri daha zırt diye fırladı. O da at yarışlarında valinin gösterdiği gayretleri uzun uzun övdü. Başka biri, valinin sayesinde hayvanlarda şap hastalığının önlendiğini anlattı.

Hepsi iyi, güzel söylüyor, velakin etkili konuşamıyorlar. O adam, "Kadehimi, aramızdan ayrılan Süha Beyin şerefine kaldırıyorum..." der demez, ben fırladım. İçimden, "Ya Allah... Ya hazret-i pir... Ben garibi utandırma!" diye dua ediyorum. Başladım söze:

– Pek muhterem valimiz Süha Beyefendi ve...

Bir mırıltı, fısıltı başladı, nedir anlamadım. Devam ettim:

– ..... ve pek muhterem, pek kıymetli arkadaşlarım. Bendeniz yirmiyedi yıllık memur olup, bu vilayet dahiline geleli üç gün olduğu halde sayın valimizin, benden evvelki arkadaşların da beyan buyurdukları veçhile bu vilayete yaptığı unutulmayacak hizmetleri saymakla bitiremeyeceğimi arz ederim. Valimiz bu vilayetin başından ayrılmakla, emin olunuz, hepimizi öksüz bırakacaktır. Yalnız öksüz değil, hem öksüz ve hem de yetim, hem de bizleri üvey baba, üvey ana eline bırakmış olacaktır. Çünkü biz biliyoruz ki böyle bir vali bu vilayete ne gelmiştir, ne gelir, ne gelebilir, ne de gelebilecektir.

Allah Allah... Ağlamak şöyle dursun, suratlarını asmış, şey gibi bakıyorlar. Yahu ben veda ziyafetlerinde yıllarca seller gibi gözyaşı akıtmışım. Sesimi daha bir titreterek iyice coştum:

– Muhterem valimiz, buradan ayrılıyor, hepimizin zavallı göğüslerinden kalplerimizi söküp götürüyor. Evet, Vali Beyimizin gidişinden bibakıma memnunuz. Kendi-

leri belki daha güzel yere gidiyorlar. Daha büyük yerlere layıktırlar. Fakat... Bizim zavallı mahzun kalplerimizdeki yeri, evet, o yer doldurulamayacaktır, arkadaşlar!..

Ağlamak şöyle dursun, gülüşmeye başladılar. Allah Allah, bizim nutkumuzun etkisi mi azaldı yahu? Yumruğumu masaya vurup vurup haykırıyorum:

– Arkadaşlar! Şuna itimat ediniz ki... Biz kendimizi düşünmemeliyiz. Elbet memleketimizin başka vilayetleri de kalkınmaya muhtaç olduğundan, kendimizi düşünmüyoruz, memleket namına, kıymetli valimizin buradan ayrılmasına sevinmeliyiz. Evet, sevinmeliyiz... Ama bu bizim için çok acı bir sevinçtir.

Baktım, ağlayan yok, inadına gülüyorlar. Hem ne gülme, kahkahadan kırılıyorlar. Ben kendim ağlayayım da, belki onlara de geçer, dedim. Kendi sesimden heyecanlanıp nohut gibi gözyaşları dökerek nutka devam ettim:

– Valimizin ayrılışı münasebetiyle verilen bu veda ziyafetinin heyecanını mazur görünüz. Söyleyecek söz bulamıyorum. Heyecanım, meramımı ifadeye mâni oluyor. Valimiz buradan ayrılınca, şu beldenin meyus halini düşündükçe, görüyorsunuz, gözyaşlarımı, hıçkırıklarımı zapt edemiyorum.

Millet gülmekten masaların altına seriliyor. Baktım olacak gibi değil. Koştum, kendimi valinin ayaklarına atıp,

– Bizi bırakıp nereye gidiyorsun Vali Beyimiz... diye hıçkırmaya başladım.

Vali, sert,

– Alın, bunu götürün! dedi.

Bendenizi sallasırt edip dışarıya attılar.

– Yahu, ne oldu? dedim.

Beni Belediye Lokantasının kapısına bırakanlar güle güle,

– Sen sapıttın mı efendi, dediler, valinin biyere gittiği yok. Vali daha buraya geleli bir ay bile olmadı.

– Aman, nasıl olur arkadaşlar... Bu veda ziyafeti vali için değil mi?

– Yok canım, Süha Bey için...

– İyi ya birader, biz ne dedik? "Muhterem valimiz Süha Beyefendi..." demedik mi?

– Yahu valinin adı Burhan.

– Herkes Süha Bey der...

– Süha Bey, vilayetin veteriner müdürü. Adam burdan ayrılıyor diye şerefine ziyafet verildi.

– Tuuuuu... Peki, veteriner müdürü gider, siz kalkmış valiyi översiniz. İnekhaneyi açan kim?

– Veteriner müdürü.

– Kuduz itleri toparlayan?

– Veteriner...

– Ulan, ya vali?

– Vali buranın en büyüğü. Valinin rızası olmasa, veteriner müdürü, o işleri yapabilir mi hiç! Her başarı valinin; nezaketen, hürmeten öyle söylemek icap eder...

Beni kapı önüne koyup gittiler. Ben zaten iyice sarhoşladığımdan, yıkıldığım yerden başladım nutka. Ama bu sefer defter dışı okuyorum.

Ertesi gün bendenize işten el çektirdiler. Bunca yıl ilçelerde, bucaklarda, köylerde sürttükten sonra, vilayete gelip rahat edelim dedik. Velakin vilayet hayatına intibak edemedikten başka istikbalimden de oldum. Mahvoldum beyefendi, bendeniz mahvoldum.

Kız Ucuza Gitti

Veralan köyündenim. Bizim Veralan köyü, ilçeye yayan dört saat çeker. Bizim köyde, olmaz olsun, Göçmen Sabri derler biri var. Göçmen denir ya, biz doğduğumuzda o köydeydi. Lakabı eskidenberi Göçmen diye kalmış.

Göçmen Sabri'nin Resmiye diye bir kızı var. Bu Resmiye yedi sekiz yaşlarındayken, anası kadın öldü. Ben de o sıra onbeşimde var yokum. Göçmen Sabri yeniden evlenmek istediyse de, köyde hiçbir karı varmadı buna. Karısını açlıktan öldürdü diye adı çıkmış bikez. Göçmen Sabri de kızmış bu dedikoduya, duyduğumuza göre bigün kahvede,

– Ulan, demiş, bu köyü karısıyla kızıyla tapom altına geçirmezsem bana da Göçmen Sabri demesinler.

Bunun üzerine kahvedekiler Göçmen'i Yatırbel'in dönemecine kadar kovalamışlar. Bana kalsa, bilerekten tutmamışlar. Tutsalar, leşini sermek gerek. Onun için korkutup bırakmışlar.

Göçmen Sabri bigün Resmiye'yi elinden tutmuş, yayan yapıldak kasabaya götürmüş. Eşeği yok, atı yok, iti yok... Bir boynu bükük Göçmen Sabri... Resmiye'yi de görsen, sıçan gibi bişey, boynu çöpten ince...

Sabri dönüşün bibaşına geldi köye. Bir de duyduk, beşyüz liraya kızı bir memura evlatlık vermiş.

– Ulan utanmadın mı beşyüz liraya kızı satmaya? diyorlar.

– Neden utanacağım, diyor, ben onu bu boya getiresiye ağırlığınca altın döktüm.

İtin zoruna bak. Ulan sen altını düşünde gördün mü? Cebine beşyüzü koyunca kabardı da kabardı... Daha

önüne durulmaz oldu. Eskiden ona varmak istemeyen dul karılar yolunu gözler oldular. Herif bir "hee" dese, beş karı birden döşeğine varacak.

Aradan bir zaman geçti, bir de baktık, Göçmen, Resmiye'nin elinden tutmuş, köye geri getirdi. Köylük yer, çabuk duyulur. O memur başka biyere tayin olunmuş. Göçmen Sabri de bunu kollarmış.

– Yavrumu verin. Et tırnaktan ayrılmaz. Ben kızımı, burada kalacaksınız diye size emanet bırakmıştım... diye memurun başına tebelleş olmuş.

Memur,

– Beşyüzü geri ver, kızını al... demiş.

Adam sonunda yüze de razı olmuş ya, Göçmen Sabri,

– Kızımı kaçırıyorlar, yetişin!.. diye bağırıp sesini candarma komutanına dek duyurmuş.

Çok geçmeden Resmiye'yi bu sefer ilçede başka birine sekizyüz liraya evlatlık sattı. Önüne gelen yerde,

– Ulan bu köyü tümüyle almazsam, bana da Göçmen Sabri demesinler... diye bağırıyor.

Eski Göçmen Sabri değil ki kovalasınlar. Herifin bir cebinde beşyüz, bir cebinde sekizyüz lira...

"Ciğerimin parçası, gözbebeğim yavrumu dövüyorlar," diye şikâyet edip, oradan da kızı geri almış, başka birine bin liraya vermiş. Göçmen Sabri bu alışverişi bikaç kez yapınca, artık ilçede yutturamamış, kızı vilayete götürüp binbeşyüz liraya bir çocuksuz memura evlatlık vermiş.

– Utanmaz mısın? diyorlar.

– Utanacak ne var, ben onun ağırlığınca altın döktüm, diyor.

Bunu söyleyip cebinden desteyle paraları çıkarıp sayıyor, sonra kahveci Zihni'ye soruyor:

– Heğri, benim borcum ne?

– İki kahveyle üç çay, Göçmen Emmi.

Göçmen desteden çektiği bütün yüzlüğü uzatıyor:

– Bozuğun var mı heğri?

Vilayetteki memur Istanbul'a tayin olmaz mı... Göçmen Sabri bunu duyup yetişesiye, Resmiye'yi birlikte alır Istanbul'a giderler.

Sabri dövünür:

– Et tırnaktan ayrılmaz. Ben onu bu yaşa getiresiye...

Arkalarından kalktı, o da Istanbul'a gitti. Çok geçmeden bibaşına geri döndü.

– Kız nerede?

Göçmen'de ses yok ama, sesi daha bir kalınlaşmış, cebinden bütün beşyüz lirayı çıkarıp kahveciye sesleniyor:

– Heğri, benim kaç kahve borcum var? Beşyüz lira bozuğun var mı heğri?

Göçmen Sabri'ye her ay Istanbul'dan postayla ikiyüz lira gelmeye başladı. Yahu, bizim Veralan'da ayda ikiyüz lira ne demek?

Bir karış toprak, bitek davar, sığır da almıyor. Köyün yaşlıları ona eskisi gibi, "Ulan Göçmen," diyemiyorlar; "Bre Sabri oğlum," diyorlar. Akıl veren verene:

– Bre Sabri oğlum, şuralardan biyerden bikaç evlek toprak al...

Göçmen Sabri,

– Sizin var da n'olmuş yani, diyor, hanginizin cebinden ikiyüz kayme çıkar?

– Bre kardeşim Sabri, mal al, davar al...

– Sizin var da n'olmuş yani, hanginizin... Sonra kih kih gülerek, bekleyin hele, diyor, tüm davarlar, mallar, tarlalar, benim olacak...

Ben askere gittim, döndüm ki Resmiye köyde. Velakin birader, o sıska Resmiye gitmiş de yerine resim gibi bir

kız gelmiş. Allah Allah... Ulan bela mısın, afet misin, salgın mısın, yangın mısın, sel misin, deprem misin, hey gâvurun kızı... Yahu bir uzaktan baktı mı, adamı yıldırım çarpmış gibi yere yıkıyor be...

– Ben bu kızı ele koymam, tövbe...

– Sen avucunu yala, dediler. Göçmen onu çoktan Numan Ağanın oğlu Bekir'e sattı bile. Bekir, kızın her yaşına bir koyun hesabıyla onyedi koyun verip kızı kapattı bile. Yakında düğünleri olacak...

Göçmen Sabri, "Koyunların herbirini yüzyirmişer liradan sattım, yarısını da bir tamam aldım," diye Numan Ağanın elinden bir de senet almamış mı!

– Aman baba, bu Resmiye ele giderse, daha ben bu köyde duramam...

Babam gider Göçmen'e,

– Bre kardeşlik, der, biz bu Resmiye'nin herbir yaşına bir koyun verdikten başka, senin için de ayrıca bir öküz feda ederiz. Sen gel Resmiye'yi Numan'ın Bekir'e vermekten cay, bizim oğlana ver.

Göçmen Sabri,

– İdare etmez, ben onu bu boya getiresiye ağırlığınca altın döktüm... der.

Babam kızar,

– Bre kardeşim, Numan Ağaya idare ediyor da, bize gelince mi idare etmez. Senin için bir öküzü de gözden çıkardık işte...

Otururlar pazarlığa. Tut aşağı vur yukarı, Resmiye'nin herbir ayına bir koyun vermek şartıyla uyuşurlar. Resmiye'nin kafakâğıdını kasabaya götürüp kaç aylık olduğunu hesaplatırlar. Resmiye ikiyüzdokuz aylık çıkar.

Gelgelelim, bizde topu toplamı kırk koyun var. Başladık, köyden parayla koyun toplamaya. Koyun yüz-

yirmiden yüzelli liraya fırladı. Neyse biz ikiyüzdokuz koyunu seçmece toplayıp Göçmen Sabri'ye verdik. Bir de babamdan, "Herbiri yüzaltmış liradan ikiyüzdokuz koyun ve üçbin liraya bir adet öküzü Göçmen Sabri'ye sattım ve bir tamam paramı teslim aldım," diye bir de senet aldı.

Biz düğünün hazırlığına başladık. Demeye kalmadı, bu Göçmen Sabri denen alçak geldi, babama,

– Biz seninle pazarlığı yanlış yapmışız, dedi.

– Neden?

– Kızın yaşını yanlış hesaplamışız. Ben gidip ilçede nüfus memurluğundan sordum. Resmiye onyedi değil, yirmiiki yaşında. Hesaplattım: Sen bana ikiyüzaltmışsekiz koyun vermeliymişsin. Beni kandırmışsın. Daha senin bana ellidokuz koyun borcun var. Ya ellidokuz koyun daha verir Resmiye'yi alırsın, ya bu işten dönersin.

– Yahu, nasıl olur, bizim oğlan yirmiikisinde... Yeni döndü askerden. Bizim oğlan doğduğunda sen daha evlenmemiştin.

– Hesap şaşmaz... Ben onu bu yaşa getiresiye ağırlığınca altın döktüm efendi. Daha aşağısı kurtarmaz.

İş anlaşıldı. Resmiye'yi alacağımızı duyunca bunlar Numan Ağa ile birlik olup iki yalancı tanık uydurarak Resmiye'nin yaşını mahkemeden büyütmüşler. Numan Ağa ile karısı da yalancı tanık...

Babam bana,

– Oğul, dedi, bunlar köyde davar, sığır bırakmaz alırlar, gel biz bu işten cayalım.

Caymasak ne olacak... Bizde ne davar kaldı, ne para... Ocağımızı söndürecekler. Parayla sattık diye senet de verdiğimizden koyunları geri alamıyoruz. Numan Ağa, Resmiye'nin nüfustaki yaşının herbir ayına bir koyun

hesabıyla ikiyüzaltmışsekiz koyunu vermişse de bu sefer de araya muhtarın oğlu girdi.

Muhtarın oğlu,

– Ben demiş, Resmiye'nin her haftasına bir koyun veririm.

Kasabaya gidip hesaplatmışlar, binyetmiş şu kadar koyun ediyor. Ulan bu kadar koyun köyde bile yok...

– Yetişmezse, yedi koyun yerine bir sığır...

Muhtar bunların hepsini verdi. Bütün köy muhtara kızıyor. Bigün Numan Ağa, babama geldi,

– Yahu, dedi, bu kıza yazık oluyor. Sen iyisini bilirsin, bu kız bana kalsa yirmibeşinde olacak. Zavallının hakkını yiyorlar.

Babam,

– Senin yanlışın var Numan Ağa, dedi, yirmibeş değil, yirmisekiz olacak. İyisini bizim karı bilir, ona soralım.

Anama sordular. Anam,

– Sizin yanlışınız var, dedi, Resmiye ile benim aramda on yaş var yok. Resmiye otuzundadır.

Hep birden Göçmen Sabri'ye gittiler:

– Aman heğri, bu Resmiye öksüz bir kız. Köyün bitanecik öksüzü. Yazık değil mi hakkı yensin... Otuz yaşında olacak bu kız.

– Öyledir, dedi, daha bile büyüktür ya, biz nüfusa küçük yazdırmışız.

– Yahu, öksüze günah. Gel şu yanlışlığı düzeltelim.

Babamla Numan Ağa tanık olup Resmiye'nin yaşını otuz yaptırdılar. Otuz yaş demek, her haftasına bir koyundan binaltıyüz koyun eder. Versin de muhtar, kızı oğluna alsın bakalım. İsterse alsın, kendi bilir. Doğru doğru, dosdoğru, bu Resmiye benim anamdan da yaşlı değil mi yani...

Derken araya Gedikoğlu İbrahim girdi. İbrahim'in babası yeni ölmüş, dünyanın tarlası Gedikoğlu'na kalmış. Gider Göçmen Sabri'ye,

– Sen, der, onu bunu bırak, senin davar dediğin, sığır dediğin nedir ki... Ben Resmiye'nin herbir ayına bir dönüm tarla veririm. Var mı bir diyeceğin...

Göçmen,

– Kurtarmaz, der, ben onu bu yaşa getiresiye ağırlığınca altın döktüm.

Resmiye'nin herbir ayına bir dönüm tarla üzerinden kesişirler.

İş kumara bindi kardeşim. Bikez baştan pazarlığa girip zarar etmişsin. Zararını çıkarmak için herkes pey sürüyor.

Babam,

– İş tarlaya bindiyse biz de varız, dedi. Babam Göçmen Sabri'ye gider, yahu, der, sen bu parmak kadar kızı otuz yaşında yaptın, ayıptır. Böyle giderse, kızın senden yaşlı olacak. Gel sen, Resmiye'nin her yazına her güzüne bir dönüm tarla verip kızı bizim oğlana alalım.

Bunu duyar da öbürleri durur mu! Numan Ağa otuz yaş üzerinden yazına güzüne birer dönüm hesabıyla altmış dönüm tarlanın tapusunu Göçmen Sabri'nin üstüne yapar.

Köyde herkes birbirine dargın. Bir Göçmen'le konuşuyoruz. Böyle giderse Göçmen Sabri, köyde davar, sığır bırakmadığı gibi, kimseye tarla ney de koymayacak. Tüm köyün üstüne oturup bizi yurdumuzdan edecek.

Resmiye'nin namı yürümüş birader, kasabayı vilayeti tutmuş. Kasabadan Bezez Nuri Beyin oğlu geldi,

– Ben, dedi, Resmiye'yi herbir kilosuna yetmişbeş lira verir alırım.

İlkten hesaplayamadık kardeşim. Bizim kilo hesabına aklımız erer mi? Herif tüccar oğlu olduğundan, tartıyı, okkayı iyi biliyor. Kilosuna yetmişbeş lirayı duyanca biz çekildik. Resmiye'yi kantara vurdular, fukara kırksekiz kilo gelmez mi? Tuu... Kırksekiz kilosu, yetmişbeş liradan, eder üçbinaltıyüz lira... Yahu Resmiye, bir sağmal inek parasına gidecek... Davar olarak, tarla, mal olarak, biz bundan daha çoğunu verdik de kızı alamadık. Gördün mü şu kasabalı aklını sen.

Muhtar,

– Olmaz, dedi, bu kantar bozuk.

Bezez Nuri'nin oğlu,

– Neden, diye sordu.

– Neden olacak, belli bişey işte... Bir köyün bir Resmiye'sini üçbinaltıyüz liralık getiren kantar doğru olur mu ulan? Sen bu Veralanlıları enayi mi belledin...

Oğlanı boğacağız. Bunun üzerine,

– Pekiy, dedi, iki kilo da benden gitsin de yuvarlak hesap elli kilo diyelim, var mı bir diyeceğiniz?

Babam,

– Razı değiliz, dedi.

Bezez Nuri'nin oğlu,

– Dediğiniz olsun, dedi, doğru tartan bir kantar olsaydı bu Resmiye kaç kilo çekerdi, siz söyleyin. Ama elinizi vicdanınıza koyun.

Herkes birbirine baktı.

Muhtar,

– Enazından bu kız yüz kilo da mı çekmez be... dedi.

Babam,

– Bize söz düşmez, dedi, kızın babası burda. Kızının kaç kilo çektiğini o kantardan iyi bilir, kendi söylesin...

Göçmen Sabri şöyle bir durup düşündü.

– Yüzelli kilo rahat var, dedi, fazlası var, eksiği yok...

Nuri,

– Olsun, dedi, sizin akıl kantarı daha doğru olsun...

Bir hesaba vurdular, yüzelli kilo üstünden Resmiye onbirbinikiyüzelli lira tuttu. Oğlan paraları saydı. Hesabı bir daha yaptılar. Gene öyle. Yere yüzelli tane taş sayıp koydular. Nuri, her taşın önüne yetmişbeşer lira bıraktı. Hesap gene öyle...

Göçmen Sabri dövünüyor:

– Yahu vara ikiyüz kilo deseymişiz be... Bu para, bunun harcını borcunu kurtarmaz. Yüzelli kilo kız yetiştirmek kolay mı? Onun ağırlığınca ben altın döktüm.

Bezez'in oğlu dönüp gitti. Ay başına düğün olup kızı da götürecek.

Resmiye'nin yaşını büyültmek kolay, iki tanık işi... Kilosu artmaz ki, kantar işi birader. Ulan bir sığır bile üçyüz kilo gelmez, ne diyecektik... Göçmen Sabri ha babam kızı besliyor ki, yüzelli kilodan ağır çeksin de pazarlıktan dönsün. Kızı tartıyorlar, şişmanlayacağına zayıflıyor. Kırk yedi, kırk altı... Babası...

– Ye ulan namussuz, diye kızı döver durur.

Resmiye bir sopa yer, bir yemek yer. Kız beş kilo yiyor, tartılınca altı kilo eksik geliyor. Yoksa bu kantar gerçekten bozuk mu?

Derken iş anlaşıldı. Bu muhtarın namussuz karısı var ya,

– Ye kızım, iç kızım... diye Resmiye'ye boyuna İngiliz tuzu içirtirmiş.

– İç şu balıkyağını da şişmanla kızım... der, dayarmış hintyağını.

Uçkuru elinde, kızın içi gidiyor. Beş kilo yerse, altı kilo çıkarıyor. Muhtarın niyeti başkaymış. Biz ha babam

Resmiye'nin kilosunu artıra duralım, kızın fiyatını artırmak aklımıza gelmez. Bu alçak muhtar,

– Ben Resmiye'nin kilosuna beşyüz lira veririm, demez mi...

Yetmişbeş lira nerde, beşyüz lira nerde? Karısı, Resmiye'yi zayıflatıp zayıflatıp on kiloya düşürecek, kilosu beşyüzden beşbin liraya kızı kapatacaklar.

– Kilosu beşyüze bende, diyor, yalnız şehire götürüp eczanede tarttıracağız.

Biz bu pazarlıktayken şehirden üç kişi geldi.

– Duyduk, dediler, Veralan'da gelinlik bir kız varmış. Görmeye geldik. Oğlumuza alacağız. Kilosuna beşyüz vermişler. Biz de bir görelim. Esmerse biz kilosuna yediyüz, sarışınsa bin lira veririz...

Resmiye'yi gösterdiler. Herifler,

– Esmer, dedi.

Yahu, bu kızın neresi esmer?.. Esmer diye bizim Arap Selim'e denir. Resmiye, ayvadan sarı bir kız.

Hepimiz Resmiye uğruna yandığımızdan, hiç değilse kız pahalı gitsin de biz de hıncımızı alalım diye,

– Bu kız sarışın... dedik.

Esmerdi, sarışındı derken, ikisi ortası kumral üstünde, kilosu dokuzyüz liradan uyuşuldu. Bu sefer babası,

– Kantarlar bozuk olduğundan kilo hesabına aklım ermiyor, dedi.

Babam,

– İyi, dedi, öyleyse kız bizde, Resmiye'nin her ayına ikiyüzelli lira verdik gitti, oldu mu? Verin kızı. Yabancıya gitmesin...

– Ay işi karışık, dedi, gün üzerine konuşalım.

Şehirden gelenler,

– Olsun, dediler, gününe ne istersin?

Göçmen Sabri ne desin, ne dese az...

– Siz ne verirsiniz? dedi.

– Yaşının hergünü için elli kuruş, nasıl?

– I-ıh...

– Canım, sen de bişey söyle... Pazarlık bu... Darılma!

Al aşağı vur yukarı, hergününe bir lira hesabıyla Resmiye'yi onbinsekizyüz liraya aldılar. Ertesi sabah kızı Veralan'dan götürecekler. İçim yanıyor cayır cayır. Babama gittim.

Babam,

– Bırak oğlum, dedi, bu kız bu köyden gitmezse, hepimiz kuru ekmeğe muhtaç düşüp biz bu köyden gideceğiz.

Gece, muhtarın oğlu geldi,

– Arkadaş, dedi, şimdiye dek olan oldu. Şimdi el ele verelim, bu kız bizi yaktı bitirdi. Davar, mal, tarla hep elden gitti kızın yüzünden. Ne sana yâr oldu, ne bana... Bu kız dünya yüzüne bir bela gelmiş. Gel biz bu kızı öldürelim de bir sevap işleyelim.

– Aman arkadaş, şu sevabı sen bibaşına işlesene... Sevabı daha çok olur...

– Sana gelişim, ikimiz öldürürsek, ceza ikiye bölüşülür. Yarısı senin, yarısı benim.

– İyi akıl. Bu köyde Resmiye'yi öldürecek yirmi delikanlı çıkmaz mı? Hâkim yirmi yıl mapusluk verse, adam başına birer yıl düşer.

Vakit de yok, sabahı gidecekler. Biz o gece otuzaltı kişi olduk. Çifteleri, mavzerleri alıp mezarlık içine pusuya yattık. Bekleriz bekleriz, gelen yok... Öğlen oldu. Bir de öğrendik, Resmiye'yi akşamdan alıp gitmişler.

Resmiye'den bir zaman haber gelmedi.

Göçmen Sabri,

– Vah kızım, vah kızım, ucuza gitti kızım... diye dövünür durur.

Neden sonra Istanbul'dan bir hemşeriden haber aldık. Resmiye'yi vurmuşlar. Zavallı Göçmen ne ağladı, ne ağladı.

– Kız ucuza gitti, kız ucuza gitti... diye diye yandı durdu.

Aziz Nesin

(Mehmet Nusret Nesin)

(20 Aralık 1915, Heybeliada, İstanbul • 6 Temmuz 1995, Çeşme, İzmir)

Gülmece edebiyatımızın doruğuna çıkmış yazarımızdır. Çağının sorunları karşısında etkin bir aydın olarak durmuştur. Toplumsal düzendeki çarpıklıkları ve çelişkileri büyük bir ustalıkla anlatmış, çağdaş Türk gülmece edebiyatının dünya ölçüsünde temsilcisi olmuştur. Asıl adı Mehmet Nusret'tir.

Aziz Nesin, öğrenimine İstanbul Kanuni Sultan Süleyman İptidai Mektebinde başladı. İki yıl İstanbul'da Darüşşafaka Lisesinde okuduktan sonra 1935'te Kuleli Askeri Lisesini, 1937'de Kara Harp Okulunu, 1939'da da Askeri Fen Okulunu bitirdi. Üsteğmenliği sırasında "görev ve yetkisini kötüye kullanmak" suçlamasıyla ordudan çıkarıldı (1944). Bir süre bakkallık, muhasiplik yaptıktan sonra gazeteciliğe başladı. Yedigün, Karagöz ve Tan'da çalıştı. Cumartesi adlı bir magazin dergisi çıkardı. 1946'da Sabahattin Ali'yle birlikte Markopaşa adlı mizah dergisini yayımlamaya başladı. Türkiye'ye yapılan Amerikan yardımının amaçlarını eleştiren, yayımlanmamış "Nereye Gidiyoruz?" adlı yazısı yüzünden 12 Ağustos 1947'de on ay ağır hapis ve üç ay on gün de Bursa'da "emniyet-i umumiye nezareti" altında bulundurulma cezasına çarptırıldı. *Azizname* adlı kitabından dolayı 1950'de gene tutuklandı. Aynı yıl içinde, G. Politzer'in *Marksist Felsefe Dersleri* adlı kitabının önsözünün bir bölümünü çevirtip Baştan dergisinde yayımladığı için bir yıl dört ay hapis ve ceza süresince de İstanbul'da "emniyet-i umumiye nezareti"ne mahkûm edildi. Hapisten çıktıktan sonra, 1951'de kitapçı dükkânı, daha sonra da bir fotoğraf stüdyosu açtı. 1954'te Akbaba dergisinde takma adlarla mizah öyküleri yazmaya başladı. Edebiyat yaşamı boyunca 100'ü aşkın takma ad kullandı. 1956'da Kemal Tahir'le birlikte Düşün Yayınevini kurdu. 1958-63 arasında yayıncılığı tek başına sürdürdü. Yeni Gazete, Akşam ve Tanin'de günlük köşe yazıları yazdı. Gazete yazarlığını Öncü, Yeni Tanin ve Ustura adlı haftalık mizah

ekini hazırladığı Günaydın Gazetesinde sürdürdü. 1962'de Zübük adlı mizah dergisini çıkarmaya başladı. 1963'te yayınevinin yanmasından sonra yazarlığı tek uğraş olarak sürdürdü. 1979'da Türkiye Yazarlar Sendikası başkanlığına seçildi.

1972'de Çatalca'da kimsesiz çocukları okutmayı amaç edinen Nesin Vakfını kurdu ve kitaplarının bütün gelirini bu vakfa bağışladı. 1976-80 arasında her yılın edebiyat ürünleri içinden yaptığı seçmeleri kapsayan *Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı*'nı çıkardı. Savunduğu görüşler nedeniyle birçok kez yargılandı, hapis ve sürgün cezasına çarptırıldı. 1993 başlarında Salman Rushdie'nin *The Satanic Verses* (1988; *Şeytan Ayetleri*) adlı yapıtını Türkçede yayımlayacağını açıklaması nedeniyle İslamcı çevrelerin şiddetli eleştirilerine hedef oldu. 2 Temmuz 1993'te, Sivas'ta Pir Sultan Abdal Şenlikleri sırasında özellikle kendisini hedef alan aşırı dincilerin yaktığı ve 37 kişinin yaşamını yitirdiği Madımak Otelinden sağ kurtuldu.

Yapıtlarında Türk toplumunun bir panoramasını veren Aziz Nesin, halk edebiyatının anlatı öğelerinden de yararlandı ve yer yer masal teması aracılığıyla günlük olayları, toplumsal bozuklukları eleştirel ve yergici bir yaklaşımla yansıttı. Meddah geleneğinin anlatım olanaklarını da kullanarak çağdaş anlamda bir gülmece öyküsü yazma tekniği geliştirdi. En sıradan olaylardan bile öykü konusu çıkaran bir gözlem gücü vardır. Eleştirilerinde kişilerin olumsuz yanlarına, yanlışlarına, eksikliklerine de parmak basarak uyarıcı ve yönlendirici bir çaba gösterdi.

Konularını günlük yaşamın içinden, kahramanlarını halktan kişilerden seçti. Geniş halk kesimlerinin sorunlarını büyük bir ustalıkla dile getirirken, toplumsal değişim sürecindeki insanın konumunu da yetkin bir biçimde yansıttı.

Türk ulusal gülmece geleneğini çağdaş bir bileşime ulaştırmayı başaran Aziz Nesin, İtalya'da 1956 ve 1957'de Altın Palmiye; Bulgaristan'da 1966'da Altın Kirpi ve 1977'de Hitar Petar; SSCB'de 1969'da Krokodil ödüllerini aldı. Asya Afrika Yazarlar Birliği, Lotus Edebiyat Ödülünü 1975'te ona verdi. *Karagöz'ün Kaptanlığı-Berberliği-Antrenörlüğü* oyunlarıyla 1969'da Karacan Armağanını;

Çiçu'yla 1970 Türk Dil Kurumu Oyun Ödülünü almış; *Pırtlatan Bal*'la (1976) 1974 Arkın Çocuk Edebiyatı Yarışmasında ikinci olmuş; *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz*'la (1977) 1979 Madaralı Roman Ödülünü kazanmıştır.

BÜTÜN KİTAPLARI

Roman: Kadın Olan Erkeğin Hatıraları (1955), Düğümlü Mendil (1955), Gol Kralı (1957), Erkek Sabahat (1957), Saçkıran (1959), Zübük (1961), Şimdiki Çocuklar Harika (1967), Tatlı Betüş (1974), Surnâme (1976), Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (1977), Tek Yol (1978).

Öykü: Parti Kurmak Parti Vurmak (1946), Geriye Kalan (1953), İt Kuyruğu (1955), Yedek Parça (1955), Fil Hamdi (1956), Damda Deli Var (1956), Koltuk (1957), Kazan Töreni (1957), Deliler Boşandı (1957), Mahallenin Kısmeti (1957), Ölmüş Eşek (1957), Hangi Parti Kazanacak (1957), Toros Canavarı (1957), Memleketin Birinde (1958), Havadan Sudan (1958), Bay Düdük (1958), Nazik Alet (1958), Gıdıgıdı (1958), Aferin (1959), Kördöğüşü (1959), Mahmut ile Nigâr (1959), Hoptirinam (1960), Gözüne Gözlük (1960), Ah Biz Eşekler (1960), Yüz Liraya Bir Deli (1961), Bir Koltuk Nasıl Devrilir (1961), Biz Adam Olmayız (1962), Yeşil Renkli Namus Gazı (1964), Sosyalizm Geliyor Savulun (1965), İhtilali Nasıl Yaptık (1965), Rıfat Bey Neden Kaşınıyor (1965), Vatan Sağolsun (1968), İnsanlar Uyanıyor (1972), Hayvan Deyip de Geçme (1973), Seyyahatnâme (Duyduk Duymadık Demeyin) (1976), Büyük Grev (1978), 70 Yaşım Merhaba (1984), Kalpazanlık Bile Yapılamıyor (1984), Maçinli Kız İçin Ev (1987), Nah Kalkınırız (1988), Rüyalarım Ziyan Olmasın (1990), Aşkım Dinimdir (1991), Gözünüz Aydın Efendim (1997), Herkesin İşi Gücü Var (2005).

Oyun: Biraz Gelir misiniz (1958), Bişey Yap Met (1959), Toros Canavarı (1963), Düdükçülerle Fırçacıların Savaşı (1968), Üç Karagöz Oyunu (1969), Çiçu (1969), Tut Elimden Rovni (1970), Hadi Öldürsene Canikom (1970), Beş Kısa Oyun (1979), Bir

Zamanlar Memleketin Birinde (1992), Başarılarımı Karılarıma Borçluyum (1992), Sait Hopsayıt (1992), Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz (1992).

Anı: Bir Sürgünün Anıları (1957), Böyle Gelmiş Böyle Gitmez I - Yol (1966), Poliste (1967), Böyle Gelmiş Böyle Gitmez II - Yokuşun Başı (1976), Suçlanan ve Aklanan Yazılar (1982), Benim Delilerim (1984), Salkım Salkım Asılacak Adamlar (1987), Onursal Doktor Olamamanın Büyük Onuru (1993), Mum Hala (1996), Böyle Gelmiş Böyle Gitmez III - Yokuş Yukarı (1996), Bir Vicdan Davası (1998), Birlikte Yaşadıklarım Birlikte Öldüklerim (2006).

Şiir-taşlama: Azizname (1948), On Dakika (1957), Sondan Başa (1984), Seviye On Ölüme Beş Kala (1986), Kendini Yakalamak (1988), Hoşçakalın (1990), Bir Aşk Var Bir de Ölüm (1992), Hazreti Dangalak (1992), Sıvas Acısı (1995).

Yazı-derleme-söyleşi: Mizah Hikâyeleri Antolojisi (1955), Nutuk Makinesi (1958), Az Gittik Uz Gittik (1959), Merhaba (1971), Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı (1973), Dünya Kazan Ben Kepçe I - Irak ve Mısır (1977), Dünya Kazan Ben Kepçe II – Alamanya (1983), Ah Biz Ödlek Aydınlar (1985), Soruşturmada (1986), İnsanlar Konuşa Konuşa (1988), Korkudan Korkmak (1988), Bulgaristan'da Türkler, Türkiye'de Kürtler (1989), Sora Sora Cennet Bulunur (1990), Bir Tutam Aydınlık (1994), Bir Dokun Bin Dinle (1994), Çuvala Doldurulmuş Kediler (1995), Türkiye Şarkısı Nâzım (1997), Okuduğum Kitaplar (2000).

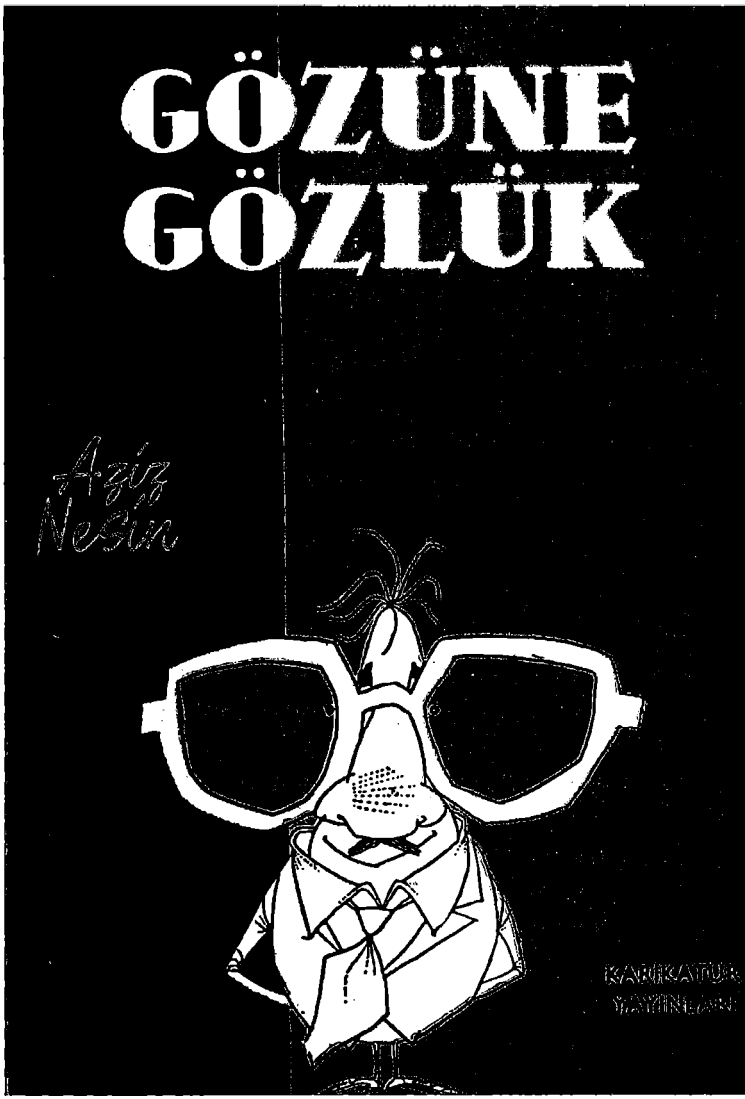
Mektup: Aziz Nesin-Ali Nesin Mektuplaşmaları (1994-1995), Aziz Nesin-Tahsin Saraç Mektuplaşmaları (1995), Aziz Nesin-Meral Çelen Mektuplaşmaları (1998), Aziz Nesin-Saliha Scheinhardt, Mektuplar (1999).

Çocuklar için: Monologlar (1949), Uyusana Tosunum (1971), Bu Yurdu Bize Verenler (1975), Borçlu Olduklarımız (1976), Pırtlatan Bal (1976), Aziz Dede'den Masallar (1978), Ben de Çocuktum (1979), Anıtı Dikilen Sinek (1982), Nasrettin Hoca Gülütleri (1991).

Aziz Nesin'e özgü başlıca yazım biçimleri

-beri
-buçuk
aradabir
arasıra
arayer
ardarda
azbiraz
azçok
azkaldı
azkalsın
başüstüne
beribenzer
bibakıma
bibaşına
biçok
bidolu
bigün
bikaç
bikez
birara
birarada
birdenbire
biriki
bisüre
bisürü
bişey
bitakım
bitane
bitek
bitürlü
biyana
biyer
buyüzden
candarma
cıgara
çokaz
çukulata
enaz
ençok
epiy
fotograf
gülegüle
hangibir
heğbe
Heğbeliada
herbir
herbişey
hergün
herhangibir
herhangibiri
herneyse
herşey
hertürlü
heryan
heryer
herzaman
hiçbişey
hiçkimse
hoşgeldin
hoşbulduk
Istanbul
ikidebir
işgören
kıravat
kimbilir
nağra
pekaz
pekçok
sağol
Sıvas
tiren
varol
yada

yazıyla gösterilen her sayı bitişik

Gözüne Gözlük'ün ilk baskısı (Tan Matbaası, İstanbul, 1960).

AZİZ NESİN

GÖZÜNE GÖZLÜK

ÖYKÜLER

Bundan yedi sekiz ay kadar önce eve gelen bir arkadaşım,

– Neden gözlük kullanmıyorsun? diye sordu.

– Neden kullanayım?

– İnsan bu yaşa geldi mi gözlüksüz olmaz. Şimdi gözlük kullanmazsan ilerde büsbütün gözlerin bozulur, hiç görmezsin.

Arkadaş gitti, benim gözlerimde de bir bulanıklık başladı. Ne uzağı, ne yakını görebiliyorum. Ayrıca bir de gizli özentimi söyleyeyim. Hayatta gizli gizli iki şey istemişimdir. Biri, saçlarımın dökülüp alnımın açılmasını, biri de gözlük takmayı. Bu ikisi insanı aydın kişi gösterir. Kasap çırağını al, saçı dökülüp alnı açılsın, bir de gözlük taksın, üniversiteye doçent yap gitsin.

"Gözüne Gözlük" adlı öyküden

Nesin Vakfı

1972'de kurulan Nesin Vakfı, ortalama 45 çocuğu ve 20 çalışanıyla, gönüllüleri de sayarsak 70 kişilik cıvıl cıvıl bir ailedir. Vakfın ana binası Çatalca'da, 15 dönümlük yemyeşil bir bahçe içindedir. Her çocuğun ayrı bir odası vardır. İlk ve orta eğitimdeki çocuklarımız Çatalca'daki devlet okullarında okurlar. Yüksek öğretimdeki gençlerimiz, bulundukları kentlerde, varsa Nesin Vakfının evlerinde, yoksa kiralanan bir evde ya da yurtlarda kalırlar.

İlkokul çağına girmeden vakfa giren çocuklar bir meslek edininceye, daha doğrusu kendi ayakları üstünde duruncaya değin, vakfın koruması altı

Nesin Vakfında neredeyse yok yoktur. Yirmi beş bin kitaplık kütüphan tiyatro salonu, yüzme havuzu, spor ve oyun alanları, seramik atölyesi, bilgisayar odası, hayvanları (inek, koyun, keçi, tavuk, güvercin, tavşar ördek, tavuskuşu...) çeşit çeşit meyve ağaçları, sebze bahçeleri, marangozhanesi...

Ve elbette Aziz Nesin her zaman bizimle birliktedir. Nesin Vakfının ge Aziz Nesin'in yapıtlarının telif haklarından, Nesin Vakfının konutları kiralarından ve bağışlardan oluşmaktadır.

ISBN 978-975-9038-13-7

9,00 TL (KDV dahil)

NESİN YAYINEVİ